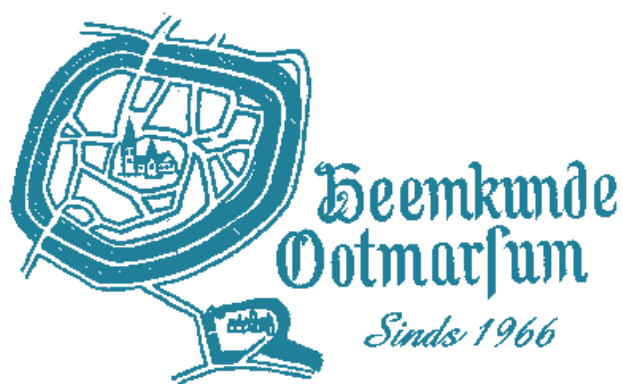

JAARBOEK 2011

VERENIGING HEEMKUNDE OOTMARSUM
EN OMSTREKEN

Inhoud

<i>Willem Wilmink en de Kuiperberg.....</i>	<i>1</i>
<i>Landschap Noordoost-Twente.....</i>	<i>6</i>
<i>De stadhuizen van Ootmarsum.....</i>	<i>7</i>
<i>Het stadhuis van Ootmarsum.....</i>	<i>11</i>
<i>De uitbreiding van het stadhuis.....</i>	<i>16</i>
<i>De nieuwe weg Ootmarsum-Oldenzaal.....</i>	<i>18</i>
<i>De wonderbaarlijke vogeltrek.....</i>	<i>21</i>
<i>De schutterij.....</i>	<i>27</i>
<i>Schuttersfeesten in Ootmarsum.....</i>	<i>31</i>
<i>Bijzondere atlas voor 'een man van de wereld'.....</i>	<i>41</i>
<i>Het erve Spölman en zijn bewoners.....</i>	<i>45</i>
<i>Een schoenendoos vol herinneringen.....</i>	<i>49</i>
<i>Boer.....</i>	<i>62</i>
<i>Een dappere generaal sterft voor Ootmarsum.....</i>	<i>64</i>
<i>Rooms-katholieke kerk op historische plaats?.....</i>	<i>66</i>
<i>Een mysterieus hoekhuis.....</i>	<i>69</i>
<i>Brandspuit Ootmarsum museaal stuk.....</i>	<i>78</i>
<i>Pröatke met Herman Bekhuis.....</i>	<i>80</i>
<i>Spijkers met koppen.....</i>	<i>90</i>
<i>Erosiedalen en bronsystemen.....</i>	<i>92</i>
<i>Kroniek 2010.....</i>	<i>98</i>

Voorwoord

Als er iets in onze omgeving gebeurt, kunnen heemkundeliefhebbers vrijwel altijd een aanknopingspunt vinden voor een bijzonder verhaal. Ook nu zijn er in en om Ootmarsum weer allerhande zaken gaande, dus weer voldoende stof om een jaarboek te vullen. Menig schrijver van dit jaarboek is op deze wijze weer aangespoord om zijn gedachten en onderzoeken toe te vertrouwen aan het papier.

Het verleden van het oude stadhuis wordt weer actueel nu er veranderingen zijn in en rond het gebouw, dat ooit het bestuurscentrum van Ootmarsum was. We kunnen de geschiedenis niet terugdraaien, maar die geschiedenis is voor enkele schrijvers wel een bron van inspiratie.

De Vereniging Heemkunde Ootmarsum inspireerde de bestuurders van onze gemeente om van de oriëntaartafel en de watertoren op de Kuiperberg geleidelijk weer blikvangers te maken. In dit jaarboek staan we er nog even stil bij, hoe bijvoorbeeld de bekende Nederlandse dichter Willem Wilmink als kind deze omgeving al ontdekte en meer en meer ging waarderen.

Er zijn onderzoekers die in de vorm van een archiefstuk de geschiedenis uit lang vervlogen tijden ‘voorbij zagen komen’ en ons daar graag deelgenoot van willen maken. Daarnaast zijn er ook schrijvers die op een lezenswaardige manier hun herinneringen aan het papier toevertrouwen, zodat wij kunnen blijven proeven aan de sfeer van toen. Natuurlijk is er in dit jaarboek weer aandacht geschonken aan de prachtige natuur, “flora en fauna”, in Ootmarsum en omgeving.

Door de diversiteit aan onderwerpen vindt u, als geïnteresseerd lezer, ongetwijfeld iets in dit jaarboek dat uw belangstelling heeft. We hopen dat de verhalen in dit boek u mogen inspireren om weer als aanknopingspunt te fungeren voor nieuwe verhalen. Wij wensen u dan ook veel leesplezier!

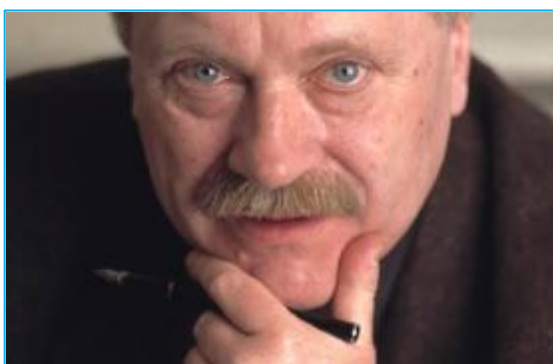
De redactie:

Anton Greven
Ronald Grimberg
Marlou Raatgerink
Ben Velthuis

Ben Velthuis

Willem Wilmink en de Kuiperberg

In Jaarboek 2006 vroegen we onder de titel: De oriënteertafel op de Kuiperberg, uw aandacht voor dit belangrijke rijksmonument uit 1926 en tevens maakten wij melding van initiatieven tot renovatie hiervan door de Vereniging Heemkunde. Tevens maakten wij melding van het herstellen van het uitzicht. In Jaarboek 2010 stelden wij met genoegen vast hoe het omvangrijke herstelplan allerwegen op medewerking mocht rekenen en dat het zelfs onderdeel is geworden van het Nationaal Landschap Noordoost-Twente. Bovendien waren de restauratiewerkzaamheden toen reeds in een vergevorderd stadium en het uitzicht en de toegankelijkheid al belangrijk verbeterd. Onnodig te zeggen dat het project overleg nodig maakte met allerlei instanties en dat informatieverstrekking- en inzameling alle aandacht kregen. Hierdoor ontstonden allerwegen contacten en belangstelling, met als gevolg dat allerlei verhalen en markante gebeurtenissen rond deze plek weer volop aandacht kregen. In eerder vermeld Jaarboek 2010 besteedden wij daar al aandacht aan.

In dit artikel gaan we nader in op de persoon die wel een heel bijzondere relatie had met deze plek en haar omgeving en wiens naam in de titel van dit artikel reeds genoemd is:

Willem Wilmink

Hij werd geboren op 25 oktober 1936 in de textielstad Enschede.

Gelet op de slechte sociale toestanden in de jaren dertig van de vorige eeuw en de toenemende politieke spanningen die zouden leiden tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1940, kunnen we dat niet direct een gunstig geboortjaar noemen.

Desondanks groeide deze authentieke en talentvolle Twentenaar uit tot een heel bekende Nederlander. Als schrijver, dichter en voordrachtskunstenaar verwierf hij grote faam waarbij hij zijn Twentse afkomst nimmer verloochende. Eerder kan worden gezegd, en hij gaf dat zelf ook aan, cultiveerde hij eigenschappen als Twentse nuchterheid en oorspronkelijk gevoel voor humor.

Evenwel, de oorlogsjaren waren aanvankelijk rampspoedig voor “het jongetje” Wilmink. Talrijk immers waren de keren dat de “fabrieksstad” Enschede werd getroffen door het oorlogsgeweld. Mogelijk speelde ook mee dat tevens gesproken kan worden van “grensstad” Enschede, waar vriend en vijand in de lucht de strijd met elkaar aangingen.

In de pocket: “Waar komt dat kind vandaan?” schrijft Willem:

“Ik was van al die bombardementen zo bang geworden dat ik ernstig ziek werd. In lange onheilsnachten kreeg ik afschuwelijke buikpijn en mijn buik was helemaal opgezet. Tijdens weer zo’n verschrikkelijke nacht waren mijn vader en moeder in mijn slaapkamer en opa ook. Er waren ook plotseling meerdere dokters in mijn slaapkamer. Ze waren onverstaanbaar en somber met elkaar aan het

mompelen en ik zag mijn opa huilen. Ik denk dat ze toen tegen elkaar gezegd hebben dat ik weg moest uit de stad. Weg naar het boerenland waar geen bommen vielen.”

Willem vertelt verder dat ze in een geleend vrachtautootje, waar hij achterin op een soort veldbed werd neergelegd, op reis gingen. Een lange tocht die hem niet verveelde al kon hij door een spleet in het zeildoek alleen de straat maar zien.

De tocht eindigde boven op een berg bij een prachtig landhuis, met een dak van riet. Willem schrijft hierover:

“Het was het huis van de baas van mijn vader¹ en wij mochten daar wel een maand blijven. Mijn vader nam mij mee achter dat mooie huis en vandaar kon je eindeloos ver kijken. Hij wees me onze stad aan daar beneden, heel ver weg. Je kon een rij fabriekspijpen vlak naast elkaar zien staan. Heel dun als streepjes van een pas geslepen potlood. Zo ver was de angst dus nu bij me vandaan.”

Niet verwonderlijk na de lange vermoeiende reis maar stellig ook door het heerlijke gevoel veilig te zijn, sliep de kleine jongen een onbekommerde lange nacht die, achteraf voor zijn gevoel, maar een seconde had geduurd. Het was alsof de vogel die hij 's morgens buiten zijn raam hoorde alsmäär riep: “Beter, beter, je bent beter!” In zijn latere leven had een kwetterend

¹ Dhr. Bolink, Enschede

vogeltje dikwijls tot gevolg dat hij het leven weer een stuk lichter ging zien dan voorheen.

Belevenissen van de kleine Willem op en rond de Kuiperberg

Hij schrijft er over in de hiervoor vermelde pocket:

“Ik mocht soms met de fiets de heuvel af naar het “dorp”. Het ging heerlijk! Er was een oeroude kerk met beelden van heiligen en een bakkerij. Als ik daar brood haalde kneep ik er onderweg de korsten vanaf en at die op. Je kon ook bij een smid naar binnen kijken. Achterin zag ik dan een oranje vuurgloed. In dat “dorp” voelde ik mij altijd heel blij.”

Boeiend te vernemen hoe hij zich allerlei belevenissen die in de directe omgeving van “De Schaapskooi”², zoals zijn logeeraadres toen in de omgeving genoemd werd, plaatsvonden, weet te herinneren. Hij schreef hierover o.a.:

“Bij de boer tegenover ons (fam. Mensink) was ik kind aan huis. Toen ik er de eerste keer kwam waren ze aan het melken. De melk siste met kracht in de emmer. De boerin schepte met een grote blinkende schep wat melk uit de emmer en zei: “Proef maar eens”. Ik had nog nooit zoiets lekkers gehad. Melk zo uit de koe. We konden er ook melk, eieren, aardappelen en alles wat we nodig hadden kopen.

Boer Mensink verkocht ons alles voor prijzen van vóór de oorlog want, zo zei hij vaak, hij wilde geen misbruik maken van de oorlogssituatie.”

---

² Het huis waar nu Ton en Ank Schulten wonen.

In zijn latere leven realiseerde Willem zich het bijzondere van deze overtuiging en schreef er het volgende gedicht over:

Mensink

*Den Mensink, den was toch wa luk gek
want hee verkoch ziene eier en spek
zien' botter, zien' melk heel'n oorlogstied deur
veur krek de zölfde pries as doarveur.*

*Loa'w noe meer hop'n dat 'n hemmel besteet
en dat Mensink doar roondlöp in 'n prachtig mooi kleeed
want verdomd nog an too, waar blif Mensink zien loon
as doarboav'n gin hoes is waar at e kan woon'n?*

*No joa. Hee is vredig deur 't leav'n hen goan
Hef misskien biejen doodsbear Maria zeen stoan
of de hemelpoort zeen, waar 'n engeltjen zong:
"Mensink, koomp der in, köj der oetkiek'n, jong".*

Met opa Mensink gaat de stadsjongen nogal eens mee als deze verschillende ritten maakt met paard-en-wagen. Hij herinnert zich het prachtige landschap waar ze doorheen reden. Later schrijft hij: *"Ik heb het nooit en nergens meer zo mooi gezien, gehoord of geroken."*

Hij herinnert zich dat ze langs "de lichtmast" (baken voor toenmalig vlieg-verkeer) kwamen in de Ageler-es en dat er heel vreemde tekens stonden boven de waarschuwing dat aanraken der draden levensgevaarlijk was. Hij kijkt vol verbazing rond op het Tichelwerk en ziet hoe uit lange repen klei stenen worden gesneden met een strak gespannen touw. Bij een boerderij ziet hij pauwen rondlopen en omdat ze krijsend op hem af komen, stelt hij met kinderlijke wijsheid vast dat pauwen betere bewakers van het erf zijn dan honden.

Bij Kroese, onder aan de Kuiperberg, vermaakt hij zich met de beeldjes die aan de overkant van weg bij elkaar staan en als hij vraagt wat dat allemaal voorstelt vertelt de boerin hem: "Dat is Jonas. Die heeft veel meegemaakt. Die heeft in een walvis gezeten"³.

Al deze jeugdherinneringen bij elkaar maakten een zodanige indruk op deze gevoelige jongen dat op latere leeftijd, toen hij

³ Zie Jaarboek 2010 van de Vereniging Heemkunde Ootmarsum, blz. 92, "De Jonas"

weer in Twente woonde, de Kuiperberg met de oriënteertafel en de Joodse begraafplaats regelmatig het doel waren van een zondags uitje. Van het Jodenkerkhof maakte hij het volgende, heel gevoelige gedicht.

Jödnkearkhof, Oatmösken

*Zee laagn daor allang oonder 't grös
doo 't tichelweark nog vol in wearking was
Gef God de Heer dat ze niks hebt vernomn
van wat heur naogeschlacht is oaverkomn.*

Niet verwonderlijk tenslotte dat hij eens, tijdens één van de hiervoor vermelde tripjes aan zijn vrouw vroeg of ze, na zijn dood, een deel van zijn as zou willen verstrooien op de Kuiperberg in de omgeving van het Jodenkerkhof. Dit heeft inmiddels plaatsgevonden en de plaats is gemarkeerd. Aldus maakt hij nog altijd deel uit van zijn dierbare Kuiperberg.

In 2011 zal de gemeente Dinkelland op initiatief van de Heemkunde Ootmarsum ter ere van Willem Wilmink hier een monument plaatsen.

Bronnen

Wilmink, Willem, Heftanttattat

Wilmink, Willem, Waar komt dat kind vandaan? 2004, Amsterdam

Wilmink, Willem en Ton Schulten, Het beloofde land. 2002, Tielt

Mondelinge informatie: Jan en Annie Mensink, Henk en Josefiën Scholten.

Landschap Noordoost-Twente

*Lieflijk kleinschalig
Bron nog kiemkrachtig
Regenworm en mol netwerken
Wielewaal in hoge eik
Bronbos goudgroen kussen
Uitbundige nachtegaal
Midzomernacht ademloos
Teken van de nachtzwaluw
Op boerenerfje overlegt de zwaluw vertrek en aankomst
De sterrenhemel en aardster voor ieder
Kramsvogel, koperwiek
Op bevroren weiland
Midwinterhoornboodschap dwalend
Door koude avonden
Klootschieters met veel lawaai
Wij voelen ons thuis*

Maria Hunder

Henk Eweg

De stadhuizen van Ootmarsum

Vooraf

Er zal een respectabel aantal wagenladingen Bentheimerzandsteen nodig geweest zijn voor de bouw van het statige stadhuis op de hoek van het Kerkplein. Maar..... het resultaat is er ook naar: een monumentaal gebouw, dat de naastliggende Markt domineert.

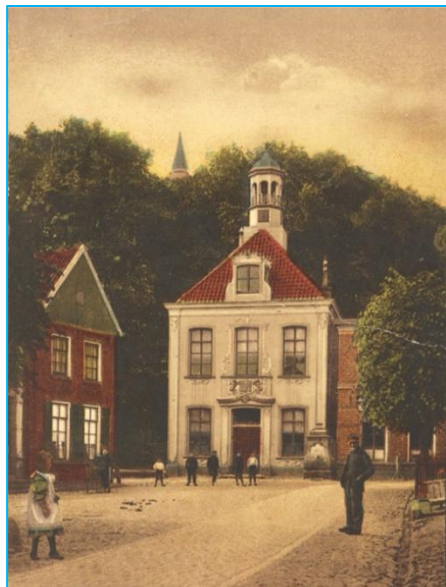
Tot voor kort het Huis van de “meente” (gemeente), nu een speelbal van de commercie. Na de samenvoeging van Ootmarsum met twee andere gemeenten verloor het zijn functie en werd te koop gezet. Bij veel Ootmarsummers zette dit kwaad bloed; acties tot behoud haalden het niet. De verkoop stond vast. Anno 2010 staat het leeg en treurend te wachten op de dingen die komen gaan. Des te meer verdient dit bouwwerk het nu zijn historie te achterhalen.

Zijn voorganger

Ruim twee honderd jaar geleden werd ons stadhuis in 1778-1779 gebouwd op dezelfde plaats waar het eerdere, door brand verwoeste, stadhuis stond. Als gevolg van deze brand in 1778, kreeg Ootmarsum de kans een geheel nieuw gebouw neer te zetten in overeenstemming met de bouwopvattingen van die tijd: een pand dat voornaamheid moest uitstralen. Gebroken werd met de boersigheid en onder leiding van bouwmeester Egbert Schrader kwam de nieuwbouw tot stand.

De verbrande voorganger van ons huidige gemeentehuis was in 1564 op het Kerkplein vlak bij de Markt en Waag gebouwd en kreeg daardoor een centrale plaats in het centrum van Ootmarsum. Helaas bestaat er geen afbeelding van dit gebouw, maar uit de stadsrekeningen van 1563-1564 is op te maken, dat het gebouw op dezelfde wijze tot stand kwam als andere huizen uit die tijd: gedeeltelijk vakwerk en gedeeltelijk gebakken stenen.

Veel burgers en boeren uit Ootmarsum en omgeving waren bij de bouw betrokken. Uit Mander kwamen bijvoorbeeld 20 wagens met ieder twee man om hout, keileem en Bentheimerzandsteen te vervoeren. Bij het richten van het gebintwerk hielpen 14 man en bij het richten van de gevel de St. Anna-schutterij. Het fundament bestond uit 22 grote veldstenen afkom-

stig uit Hezingen. De leiding had o.a. Mr. Lambert, terwijl Albert van Schedelick, die destijds tijd burger en burgemeester was, de uitgaven beheerde.

Toen het gebouw gereed was moet het voor die tijd een mooi gebouw geweest zijn, waar de bevolking trots op was. In 1564 werd dit nieuwe “raethuys” feestelijk in gebruik genomen.

Vanuit de Commanderie Ootmarsum, vereerde de commandeur Bernhard de Bever het met zijn bezoek; dit werd als een bijzonderheid apart gememo-reerd. Kennelijk was de stad er veel aan gelegen een goede relatie met de Commanderie te onderhouden.

De bevolking werd getrakteerd op “Lübeck’s bier”, wellicht geleverd door de naastgelegen herberg “De Guldene Crone”. De mannen, die bij de bouw van het stadhuis voor de richt- of meyboom gezorgd hadden, kregen “6 vane hoppen bier ”

Een eerdere voorganger bij de Steenenpoort

De voorganger van het in 1564 gebouwde raadhuis op het Kerkplein, was gelegen bij de Steenenpoort aan het einde van de tegenwoordige Marktstraat tussen het daar gelegen poorthuis en een spiker van Tonis Utenhove. De ligging van dit gemeentehuis bij de Denekamperstraat is wellicht te verklaren uit het feit dat over goederen uit het naburige Duitsland weggeld betaald moest worden en het misschien daardoor ook een soort inklaringsfunctie had (douanetol).

Na de nieuwbouw in 1564 werd het in 1567 verkocht.

Stadsbrand

Een vermelding uit het jaar 1606 in een oud kerkeboek van Uelsen bericht ons over een grote brand in Ootmarsum, toen er 73 huizen, het vroegere raadhuis en de kapel van het gasthuis in de as werden gelegd. Ook een andere bron vermeldt het afbranden van dit oude raadhuis tijdens de brand op 3 april 1606.

De vraag of het verbrande gebouw het allereerste raadhuis van Ootmarsum was, is niet duidelijk. Een niet te verifiëren bericht uit een publicatie noemt het jaartal 1504 als bouwdatum van dit raadhuis.

Behoefte aan een raadhuis

Uiteraard was er in Ootmarsum niet altijd een raadhuis. Aanvankelijk was de kerk met de parochie het bestuurlijke centrum van de stad. Daar werd de sent (kerkelijke rechtbank) gehouden, trouwaankondigingen en publieke mededelingen gedaan; in latere jaren werd daar ook de gemeenteraad gekozen. Verondersteld kan worden dat, naarmate Ootmarsum steeds meer stadsrechten of privilegiën kreeg, er een scheiding tussen kerkelijk en

burgerlijk bestuur ontstond met de behoefte aan een eigen publiekelijk domein, het meente- of raadhuis.

Het stadhuis bij de Steenenpoort was waarschijnlijk een bouwwerkje gebouwd in de stijl van de rondomliggende boeren-burgerlijke behuizingen. Het moest ruimte bieden voor vergaderingen van de raad en het stads- en landgericht.

De belangrijkste charters, stadsbrieven, keuren en andere documenten werden opgeborgen in een archiefkist. Bij dreigende oorlogen werd deze meegesleept naar veiliger oorden.

Vanwege de bouw van het raadhuis bij het Kerkplein in 1564 verloor het gebouw zijn functie en kwam het in andere handen. Welke bestemming het heeft gehad tot de stadsbrand in 1606, is niet meer na te gaan.

Verdere historie van het huidige stadhuis

Als centrum van het burgerlijk bestuur had het meentehuis (gemeentehuis) meerdere functies. Bij verkiezing van het gemeentebestuur speelden kerk en raadhuis een belangrijke rol. De vergaderingen van de burgermeesteren en raad werden er gehouden, maar ook de zittingen van het stad- en landgericht. Naar binnenlopen in het gemeentehuis als er rechtgesproken werd, was op straffe van een boete verboden tenzij men opgeroepen was. Vaak waren het dezelfde personen die bij allerlei administratieve handelingen betrokken waren, omdat slechts weinigen konden schrijven en een nog kleiner aantal het Latijn beheerste.

Na de voltooiing in 1789 is er niet veel veranderd aan het bouwwerk. Wel werd in 1840 een torentje op het gebouw geplaatst met naderhand een uurwerk. Deze zogenaamde dakruiter is bekostigd uit de opbrengst van de afbraak van de toren van de katholieke kerk in 1839 en heeft blijkbaar tijdelijk als klokkentoren gediend totdat die op het dak van de kerk gereed was.

In 1965-1966 werd het pand geheel gerestaureerd o.l.v. architect ir. W. Knuttel te Deventer. Aan weerszijden werd een vleugel aangebouwd. Hiervoor was in 1963 het naastliggende café Lutikhuis gesloopt, waarbij de stichtingsteen van de Commanderiekapel gevonden werd.

Al eerder werd het stadhuis binnenin enige malen verbouwd in verband met de uitbreiding van allerlei gemeentelijke taken en het groeiend aantal medewerkers. Vaak werden tegelijk ook verfraaiingen aangebracht. Als kunstwerk kan zeker het glas-in-lood raam van Jan Schoenaker in het trappenhuis genoemd worden. De burgemeesterskamer

Belagering door Maurits

kreeg een schouw afkomstig uit het voormalige Huis Ootmarsum. Naast het gewone administratiewerk en de vergaderingen van de burgemeesters, werden er na 1800 de zittingen van het vrederecht (later vervangen door het kantongerecht) gehouden. Als bijzonderheid dient het oudarchief van de voormalige gemeente Ootmarsum⁴ vermeld te worden, als het belangrijkste archief van de Twentse steden.

Kunstvoorwerpen

Als laatste dient nog een aantal oude tentoongestelde “kunst”voorwerpen genoemd te worden die herinneren aan het vroegere Ootmarsum.

Een schilderij van Koning Odemarus, de legendarische stichter van Ootmarsum, uit de tweede helft van de 17de eeuw met een daarin een panorama van het stadje. Een vaandel als trofee van de klootschieterswedstrijd tegen Oldenzaal, twee zilveren bekers (één met het jaartal 1670 en het stadswapen, de andere uit ca.1700), een drinkhoorn met zilveren beslag waarop gegraveerde jachtvoorstellingen met het stadswapen en daaronder 1663 en een ribfluwelen band (uit de tweede helft van de 17de eeuw) waarop in losse zilveren letters staat “Stadt Oethmersheim” afkomstig van de uitrusting van de stadspijper (stadsmuzikant).

Tenslotte mag de oude stadspomp - ook van bouwmeester Schrader - niet onvermeld blijven die met zijn tegenwoordige functie als “bierpomp” tijdens het carnaval vele inwoners laaft.

Bronnen

Buter, Adriaan., Kralen aan een rozenkrans. VVV Ootmarsum, 1969.

Eweg. H.J. en Morshuis.B., Ridderbroeders Horigen en Heren. Stichting Heemkunde Ootmarsum 1991.

Formsma, W.J., Gids voor de Nederlandse archieven. Fibula, Van Dishoeck, Bussum 1967.

Oud-Archief Ootmarsum (OAO), Stedelijke financiën, Rekeningen OAO nr. 145. 1550-1567. Archief Gemeente Dinkelland.

Plasger, Gerhard, Das Einnahmeverzeichnis der Kirche „Beatae Marie Virginis” Bad Bentheim 2000.

Röring. W.G.A.J., Kerkelijk en wereldlijk Twente. Enschede 1980.

Warffemius, Ab, Ootmarsum binnen de wallen. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 2005.

⁴ Nu in het gemeentehuis van Dinkelland in Denekamp

Zeno Kolks

Het stadhuis van Ootmarsum

Kunsthistorisch beschouwd

Geen periode heeft in de kunstgeschiedenis van Nederland zo weinig aandacht getrokken als de 18^e eeuw, met name de bouwkunst uit die tijd. De profane architectuur tussen 1701 en 1800 is ruwweg te verdelen in panden met een topgevel⁵, en panden zonder een dergelijke bovenbouw. De eerste categorie wortelt nog in de middeleeuwen, de laatste – waartoe ook het stadhuis van Ootmarsum behoort – zette pas door in de loop van de 17de eeuw en stond voornamelijk onder Franse invloed. Ten tijde van het bewind van de Franse koning Lodewijk XIV (“Louis-Quatorze”) (1651-1715) had de internationaal geldende barokstijl in dat land een sterk klassicerende inslag gekregen. Elementen als de strakke lijn, de vrijstaande of aan de muur gebonden zuil, het hoofdgestel⁶ en het fronton⁷, die ontleend waren aan de bouwkunst van de oude Grieken en Romeinen (de eeuw v. Chr.- 6^e eeuw na Chr.), kwamen in Frankrijk in die periode weer in zwang. De Franse opvatting van de barok vond weerklank in ons land, al werd het buitenlandse voorbeeld hier vaak sterk versoberd nagevolgd.

De stadhuizen moesten gewoonlijk getuigen van de rijkdom van de stad. Hun voorgevels zijn daarom vaak bekleed met kostbare natuursteen. Neem nu het voormalige stadhuis van Ootmarsum, gebouwd kort na 1778 naar ontwerp van de Bentheimse architect Egbert Schrader. Het rechthoekige gebouw ligt met één van de korte zijden naar de Markt en met de corresponderende korte achterzijde naar de oude parochiekerk, waarvan de as haaks staat op die van het stadhuis. (vergelijk Oldenzaal).

⁵ Topgevel: het in een top uitlopende bovengedeelte van een gevel

⁶ Hoofdgestel: lijstwerk

⁷ Fronton: opzetstuk Hoofdgestel: lijstwerk

De Markt- of noordgevel van het stadhuis van Ootmarsum fungeert als pronkgevel. Zij is versierd en met Bentheimerzandsteen bekleed terwijl de overige gevels ongedecoreerd zijn en bijna geheel uit baksteen bestaan. Plint⁸ en lisenen⁹ zijn in het laatste geval van zandsteen.

Het gebouw heeft een buitenwerkse breedte van 7,50 m (binnenwerks ca. 6,50m), en een buitenwerkse lengte van 9,50 m (binnenwerks ca. 8,50 m). De breedte verhoudt zich dus tot de lengte als 4:5. Inwendig telt het stadhuis twee verdiepingen en een zolder. De totale hoogte (met inbegrip van het latere torentje op het dak) bedraagt 18 m; het torentje steekt 6 m boven het (in 1936 vernieuwde) schilddak uit. De 2,70 m hoge zandstenen pomp bij de façade dateert ook uit 1778 en wordt eveneens aan bouwmeester Schader¹⁰ toegeschreven.

⁸ Plint: voetplaat of voetlijst

⁹ Lisenen: weinig uitstekende muurverzwaring

¹⁰ Waarschijnlijk dezelfde persoon als degene, wiens in Gildehaus geboren dochter Aleida Geertruid op 22 juli 1811 op 40-jarige leeftijd in het huwelijk trad met de Almeloze koopman

De voorgevel van het stadhuis is drie vakken breed en twee verdiepingen hoog. Het aantal van drie vakken komt men ook tegen bij façades van andere Twentse gebouwen uit het einde van de 18de eeuw, zoals het “Bussemakerhuis” in Borne en de doopsgezinde kerk in Almelo (aan de Grotestraat 57, 1791). In de 18^e eeuw is de verdieping bijna standaard lager dan de begane grond. Opmerkelijk is dat dit hoogteverschil bij de midden 18^e eeuwse raadhuisen in Neuenhaus en Nordhorn (het laatste is afgebroken in 1916) ontbreekt. Ook in Ootmarsum (1778-1779) zijn verdieping en parterre even hoog. Dit laat zich goed aflezen aan de vensters, die hier in lichte mate segmentbogig¹¹ zijn. De vensterindeling in de zijgevel van het stadhuis van Ootmarsum dateert uit de jaren 1965-1966 en beoogt een reconstructie te zijn van de oorspronkelijke, die in het midden van de 19e eeuw is vervangen.

Verreweg de meeste voorgevels van profane gebouwen uit de 18e eeuw in ons land laten zien, dat de omlijsting van de ingang zich naar boven voortzet in die van het venster daarboven. Ook hier vormt het stadhuis van Ootmarsum één van de weinige uitzonderingen, waar dit niet het geval is. Tussen de omlijsting van ingang en venster bevindt zich hier een steen met het stadswapen.

Op de hoeken met de zijgevels is deze façade geleed met van casementen¹² voorziene lisenen. Boven aan de gevel komt in plaats van een natuurstenen hoofdgestel een houten kroonlijst voor, die zich over de uiteinden van de lisenen kornist¹³. Deze lijst is in de 18de eeuw gewoonlijk bekleed met consoles, in Ootmarsum is zij echter glad, en wordt niet bekroond door een fronton. Dit laatste is of was dikwijls driehoekig (raadhuys Nordhorn, ca. 1750; Hofkeshuis Almelo, 1775/1778). Soms heeft dit fronton een andere vorm en is gebogen, zoals bij het raadhuys te Neuenhaus (ca, 1750), en dat boven het middenvenster van de doopsgezinde kerk in Almelo (1791). In bepaalde gevallen is het fronton op klassiek-Griekse wijze gevuld met beeldhouwwerk (raadhuys Neuenhaus, raadhuys Nordhorn en raadhuys Brielle) Niets van dit alles dus in Ootmarsum. Op de plaats van het fronton bevindt zich hier een dakkapel met glas, dat de zolderverdieping verlicht.

Albertus Mollink. Schrader ontving voor zijn werkzaamheden aan het stadhuis van Ootmarsum f 1.050,12, terwijl de totale kosten van de nieuwbouw f 2.003,13 beliepen (G.A.B. Nijhuis: De bouw- en onderhoudskosten van het oude stadhuis in Ootmarsum, in: jaarboekje 1998 van de Stichting Heemkunde Ootmarsum.)

¹¹ Segmentbogig: in de vorm van een cirkelsegment.

¹² Casement: verdiept veld

¹³ Kornissen: om een uitspringend element heen geleiden

Raadhuys Neuenhaus

Onklassiek in Ootmarsum is – behalve het ontbreken van een fronton – ook het hoog opgaande dak. Ook hier is weer sprake van aansluiting bij een middeleeuwse bouwtraditie. Het dak heeft in Ootmarsum de vorm van een schilddak.

Deze dakvorm komt of kwam ook voor bij o.a. de raadhuizen van Neuenhaus en Nordhorn, en het stadhuis van Weesp (1772-1776). Uit de daken van Neuenhaus en Nordhorn, maar ook uit dat van Ootmarsum, rijst een torentje omhoog. Bij verschillende historische stadhuisen in Nederland is dit het geval (bijvoorbeeld in

Almelo, Brielle en Naarden). Op deze plaats zijn gewoonlijk de klokken opgehangen. Bedoelde dakruiter dateert in het geval van Ootmarsum pas uit het jaar 1840.

De decoratie van de voorgevel van het vroegere stadhuis van Ootmarsum bestaat uit rococo-ornamentiek, die in dit geval een enigszins grof karakter heeft en maximaal 2 cm dik is. Onder rococo verstaat men de kunst van ongeveer 1730 tot 1770, die goeddeels samenvalt met de regeerperiode van de Franse koning Lodewijk XV (1715-1774) en daarom ook wel style-Louis-XV wordt genoemd. In deze stijl ligt de nadruk op de versiering boven de constructie, en op het interieur meer dan op het exterieur. Vreemd genoeg is dit laatste in Ootmarsum niet het geval.

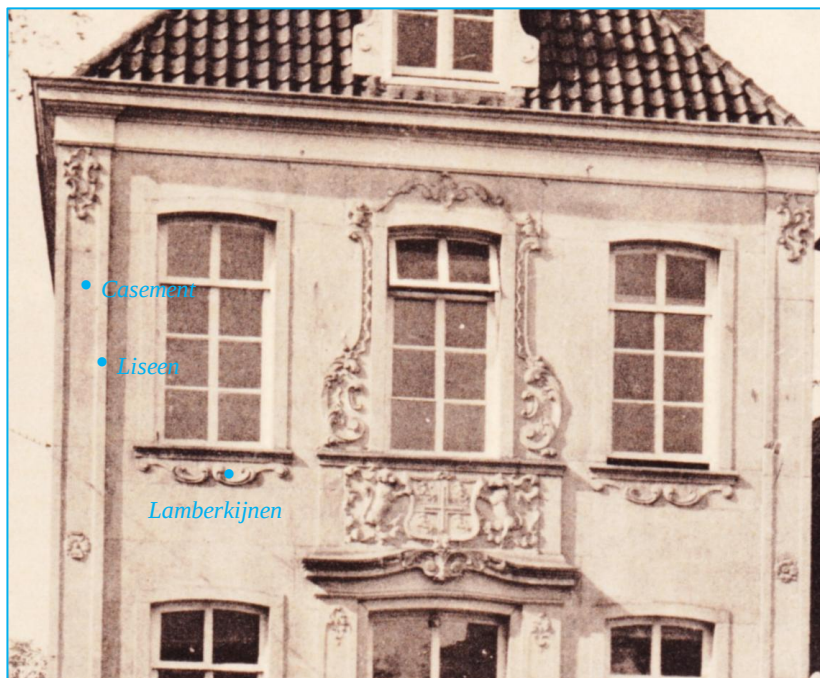
Karakteristiek voor de rococo is het asymmetrische karakter van de vaak schelpach-

Raadhuys Brielle

tige motieven (zg. rocaille). Deze motieven zijn in Ootmarsum onder meer te vinden in de zogeheten lamberkijnen¹⁴ onder de vensters en boven de casementen van de lisenen. Lambrekijnen (om een andere schrijfwijze te gebruiken) vindt men ook onder de vensters van de voorgevel van het stadhuis in Sneek (1730-1750). In Twente zijn zij gewoonlijk vervangen door sierelementen in de gedaante van opgehangen slingers (guirlandes).

De rococo wordt dikwijls beschouwd als een zwanenzang van de barok. De klassicerende tendens, die zich in deze periode met name in de architectuur manifesteert, gaat in steeds sterker mate door en loopt via de Lodewijk XVI stijl (1774-1792) uit in het neo-classicisme (tot omstreeks 1850). Een karakteristiek voorbeeld van de laatstgenoemde stijl: de hervormde kerk van Ootmarsum uit 1810-1811¹⁵.

¹⁴ Lamberkijn/lambrekijn: ornament in de vorm van afhangende draperie of sluier

¹⁵ Besproken in het jaarboek 2010 van de Vereniging Heemkunde Ootmarsum.

Ties van Kerkhoff

De uitbreiding van het stadhuis

Reeds vele jaren was er gesproken over de uitbreiding van het veel te kleine stadhuis, waarvan de raadzaal tevens diende als burgemeesterskamer en trouwzaal. Als er een trouwerij was, trad de gemeentesecretaris Henk Lohuis op als ambtenaar van de burgerlijke stand en moest de burgemeester tijdelijk gebruik maken van het kamertje van de secretaris (2 bij 2.50 meter), die immers een andere taak vervulde. De afdeling gemeentewerken van gemeentearchitect Huub Scholten beschikte slechts over het gangetje naar de zoldertrap.

Er werden diverse uitbreidingsplannen gemaakt die niet uitgevoerd konden worden. De gemeente had daartoe inmiddels enige panden gekocht, tegenover het stadhuis, op de hoek van de Markt en het Kerkplein. Toen bleek uit gesprekken met buurman Herman Lutikhuis dat deze wel genegen was om zijn café - gelegen aan de Schiltstraat naast het stadhuis - met zijn achterzaal - gelegen aan het Kerkplein - te verkopen aan de gemeente. Hij zou dan een nieuw café bouwen aan de overkant, op de plaats van de door de gemeente gekochte panden.

Nadat het architectenbureau van Ir. W.P.C. Knuttel te Deventer in 1961 het ontwerp voor de uitbreiding had gemaakt, vond op 16 oktober van dat jaar de aanbesteding plaats. De nieuwbouw, alsmede de restauratie en herinrichting vergde nogal veel tijd, maar op 26 april 1966 was het zover en werd het stadhuis officieel geopend.

Dit alles is vrij algemeen bekend, maar voor velen onbekend is dat er een groot probleem was gerezen en er een financieel debacle dreigde. De gemeente had namelijk, zonder deskundig advies in te winnen, in de transactie met Lutikhuis (ruiling) opgenomen dat alle kosten en belastingen ter zake deze overdrachten geheel ten laste van de gemeente kwamen. Omdat de werkelijke waarde van het door Lutikhuis overgedragen onroerend goed natuurlijk veel hoger was dan de lage boekwaarde (na afschrijvingen) moest over de boekwinst veel Inkomstenbelasting worden betaald. Maar omdat de gemeente dit alles voor hem zou betalen, werd dit

erbij opgeteld, en ook daarover cumulatief berekend, waardoor de heffing veel hoger werd. Dit betekende een lelijke strop! Wat nu?

Uiteindelijk werd besloten dit probleem voor te leggen aan – en te bespreken op – het ministerie van Financiën en zo togen wethouder Johan Bloemen, gemeenteontvanger Herman Helthuis en raadslid Pim Silderhuis naar Den Haag. Zij werd daar ontvangen door de staatssecretaris van den Berge. Tot grote hilariteit haalde Pim een sinaasappel uit zijn zak, die hij hem overhandigde met de woorden dat hij deze speciaal voor hem had meegebracht! Hiermee was het ijs gebroken. Nadat het probleem was uiteengezet en verklaard dat de kleine gemeente Ootmarsum niet had beseft dat dit tot zo'n torenhoge belasting zou kunnen leiden en niet in staat was dit op te brengen, werd gevraagd hoe klein de gemeente dan wel was. Waarop Pim uitlegde dat je binnen enige minuten er doorheen was. De bewindsman streek over zijn hart en stemde erin toe de extreem hoge heffing aanzienlijk te verlagen. Deze was al betaald, zodat er moest worden terugbetaald.

Op de vraag hoe men dit wenste te ontvangen werd kortaat geantwoord: CONTANT! Het gaf veel problemen om die grote som bijeen te brengen, waarop Pim 'dreigde' ... "anders stuur ik wel de deurwaarder". Uit alle kassen werd het geld toen bijeengebracht. Blij en gerustgesteld reisden de drie 'musketiers' weer huiswaarts, rechtstreeks naar de raadzaal waar al het geld op de tafel werd uitgestrooid.

*Raadslid Pim Silderhuis,
gemeenteontvanger
Herman Helthuis en
wethouder Johan Bloemen
bekijken het meegebrachte
CONTANTE geld.
Foto: Fotoarchief
gemeente Ootmarsum*

Oldenzaalschestraat 1906

Werkgroep Geschiedenis II

De nieuwe weg Ootmarsum-Oldenzaal

Jan Tenniglo, werkgroep lid van Geschiedenis II, was onze vraagbaak voor Ootmarsum en de omgeving. Trots vertelde Jan dan honderd-uit over het wel en wee van Ootmarsum. Hij kende de omgeving als zijn broekzak; namen, daagse namen, veldnamen, gebeurtenissen, verhalen, oude verdwenen zandweggetjes, en wat zich zoal afspeelde in de Tweede Wereldoorlog. Jan vertelde het breeduit.

Op aandringen van de heer J. Gerard (ook lid van onze werkgroep) heeft hij het een en ander opgeschreven, zoals in 1975 een stukje over: "De nieuw aan te leggen weg van Ootmarsum naar Oldenzaal". **De verteller van dit verhaal is de heer G. Hams uit Rossum.** De Heemkunde heeft dit verhaal onder archiefstuk A-0513 gearchiveerd. Zowel aan zinsopbouw als tekst is niets veranderd.

Jan Tenniglo is in 1994 gestorven. Onze werkgroep heeft aan hem een waardevolle kracht verloren.

De heer G. Hams werd geboren te Rossum in 1898 en was de laatste eigenaar van het Hesselinks Kempke. "Ik weet het niet meer, maar mijn vader wist nog dat de fam. Scholten (nu Dinkel Graads in Tilligte) in het Kempke gewoond heeft en de oude huisput zit er nu nog. Voordien heeft Hesselink er gewoond, maar die woont nu een paar kilometers verder aan de Oude Ootmarsumsedijk. Ja, zegt de heer G. Hams, langs die oude dijk hebben ze in het begin van 1900 de nieuwe straat naar Oldenzaal willen aanleggen, maar dit stuitte op hevig verzet van meester Plegt uit Rossum. Hij zat in die tijd als lid in de Provinciale Staten van Overijssel en was zijn tijd ver vooruit. Nee, Rossum moet verbinding krijgen met Oldenzaal en Ootmarsum en hij heeft net zo lang gestreden, dat zijn plan in uitvoering kwam en het andere plan niet werd uitgevoerd. De ligging van de huidige straatweg loopt vanaf het kanaal Almelo-Nordhorn over grondgebied welk meest eigendom

was van mejuffrouw Palthe en ook zij heeft meester Plegt enorm gesteund. Ook heeft zij langs de nieuwe straat de bomen geschonken om zo het natuurschoon en het landschap op te sieren. Ook gaat de gemeenschap van Rossum nog altijd trots op meester Plegt. Want niet alleen de straat, maar ook de A.B.T.B. en de melkfabriek, zijn door zijn stimulans tot stand gekomen. Welke beiden heden ten dage, ondanks fusie en schaalvergroting nog zelfstandig draaien. Terwijl de Ootmarsumse boeren zich hebben laten strikken door het grote Ormet concern. Waar nu de bibliotheek staat in Rossum stond vroeger de boerderij Tijman, deze heeft in die tijd toen nog een stuk vrije marke grond in bezit genomen en er een nieuwe

Meester Plegt uit Rossum

Kaart uit de "N. Visscher atlas". Rond 1700
Met hierop aangegeven de Ootmarsumsedijk van
Ootmarsum naar Oldenzaal.

boerderij gebouwd aan de rand van het Voltherbroek. De oude boerderij is verkocht en zo is het eiken gebintwerk gekocht door de Borger uit Hezinge en staat er thans nog altijd. De schuur is gekocht door de veehandelaar Verduin, hij heeft hem afgebroken en weer opgebouwd aan de Oude Ootmarsumsedijk en heeft er de eerste paar jaar ook in gewoond en later er een woonhuis bij gebouwd. De aanleg van de nieuwe straatweg gebeurde door de firma Jaarsfeld uit Lichtenvoorde. De vrachtrijders Jan Florijn en Luttikhuis (of wel het oale Buis en zijn dochter Grada) reden met een

paard voor de kipkarren of ook wel smalspoor genoemd. Zij voerden de basalt keien aan voor de straatweg, die per schip via het kanaal werden aangevoerd. Maar het ging de heer Jaarsfeld niet snel genoeg hij zou wel paarden laten komen, die meer konden trekken, maar deze moesten het al spoedig af leggen tegen de taaie sleperspaarden uit Ootmarsum. Met veertien dagen waren ze weer vertrokken.

Het werkvolk heeft de heer Jaarsfeld hiermee nog lang aan het hoofd gezeurd, nou waar blijf je met die Gelderse knollen, die moet je beter haver voeren dan leren ze het in de toekomst misschien nog wel.

Op zekere dag verschijnt meester Plegt langs de straat en merkt al schertsend op tegen de werklui, 'de haver van Twentsche grond is toch veel beter dan die uit het Gelderse'. Ja wat meent die Jaarsfeld wel, maar meester hij heeft er nu wel tabak van. De meester loopt weer verder en treft daar ook Jan van Benthem aan het werk, de meester roept hem bij zich en vraagt hem, Jan wat dacht je ervan als straks de straat klaar is om hier als wegwerker en toezichthouder in dienst te treden bij de Prov. Waterstaat. Ja meester, dat is wel heel mooi, maar ik hoop straks mijn vader in Ootmarsum op te volgen. Jan, jouw vader geeft het nog lang niet op en je moest het toch maar aannemen. Denk er maar eens goed over na. Maar Jan als je morgen terug komt wil je me dan 1 pond bietenzaad meebrengen van de firma Oosterwijk. O ja wel, waarom niet. 's Avonds thuis gekomen, vertelt Jan het verhaal aan zijn vader. Jongen, die kans mag je nooit voorbij laten gaan, je moest nog een pak voor je broek hebben, ook schaam je wat. Maar je neemt morgenvroeg ook nog 1 pond bietenzaad van mij mee, wat ik zelf geteeld heb en dan zeg de meester maar, dat hij maar eens proberen moet wat voor zaad of het beste is. Jan, de andere morgen vroeg op pad om voor het werk het bietenzaad bij de meester te bezorgen. Jan geeft het bestelde af met het zaad van zijn vader. U moest maar eens proberen wat of het beste was. Maar Jan heb je nog over mijn voorstel nagedacht? Ja er mankeerde niet veel aan of ik had nog van mijn vader op mijn broek gehad. Jong at de meester die wier vrôg dan môs nig van nee zeggen, dat wôddie nooit wier an bôdn. Jan, je hebt een verstandige vader, die weet wel wat er in de wereld te koop is. Jan, ik zorg dat jij de eerste beheerder aan de nieuwe straatweg wordt. De hoofdbaas in Almelo had wel een andere kandidaat, maar moest het tegen meester Plegt afleggen. En zo heb ik, aldus de heer G. Hams, verscheidene jaren met Jan van Benthem samen aan de straat gewerkt. Hij besloot zijn verhaal met de woorden, ik heb altijd met groot plezier met Tol Jantje samengewerkt. En meester Plegt is een groot iemand geweest voor de gemeenschap, maar heel in het bijzonder voor Rossum."

De wonderbaarlijke vogeltrek

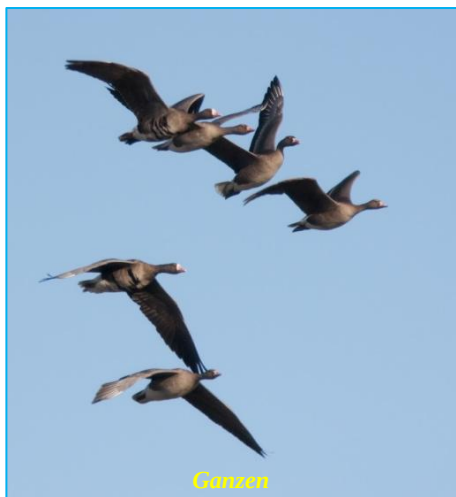
Vogeltrektelling

Graag wil ik u meenemen op een ochtend vogeltrektellen ergens tussen half september en half oktober. Dat is namelijk de beste tijd om de najaarstrek van onze gevederde vrienden te bewonderen. We moeten ervoor zorgen dat we goed warm gekleed zijn. Bij het opkomen van de zon zijn we al aanwezig op de plek waar we gaan tellen. Gedurende genoemde periode gaan we meestal iedere zondagochtend op pad. De Vogelwerkgroep van de Heemkunde heeft in de loop van haar bestaan uitgevogeld dat er in de buurt van Ootmarsum twee plekken zijn waar de jaarlijkse vogeltrek goed bekeken kan worden. Over de Roezenberg en de Ottershagen blijken routes te lopen waarlangs vele soorten vogels bij voorkeur naar warmere oorden trekken.

Zodra het licht wordt kunnen we de eerste vogels zien overtrekken. Enthousiast doen wij als amateurvogelaars een poging om uit te zoeken welke soort we waarnemen. We beginnen gelijktijdig druk te tellen. Beide onderdelen zijn vaak erg lastig, maar door de vele jaren ervaring met z'n allen komen we er meestal wel uit. Aan het silhouet, het vlieggedrag en de groepsvorming herkennen we al snel de vogelsoort. Zijn de vogels bereid om ook nog

eens wat geluidjes te produceren, dan helpt ons dat vaak uitstekend bij de definitieve determinatie. Het is steeds weer erg indrukwekkend om te zien hoe de vogels bij het aanbreken van de herfst in zeer grote aantallen soortgenoten op weg gaan naar hun winterkwartieren. En dan nog te bedenken dat we maar een heel klein deel van de immense trek daadwerkelijk kunnen waarnemen om de doodeenvoudige reden dat de grote massa niet overdag, maar 's nachts trekt!

Het duurt niet lang of de eerste grote groepen trekvogels vliegen over onze hoofden richting het westen. Een groep van ruim twintig graspiepers vliegt in formatie, luid roepend behoorlijk laag over ons heen. Daarna volgt een nog grotere groep boerenzwaluwen. Deze vogels vliegen meestal in een heel breed front, waardoor ze eenvoudig te tellen zijn. Heel hoog in de lucht trekken groepen kolganzen en grauwe ganzen in de bekende v-formaties over de Ottershagen. Regelmatig hebben we waargenomen dat de ganzen massaal overnachten in de weilanden aan de Kerspelweg. Witte en gele kwikstaarten trekken vaak individueel of in kleine

groepjes door. Vinken vormen bij voorkeur groepjes van ongeveer tien tot vijftien exemplaren. Vaak gevolgd door een enkel luid roepend exemplaar dat alsnog aansluiting bij de groep probeert te krijgen. Erg mooi om te zien is hoe een hele grote groep sijzen als een soort stofwolk dwarrelend over ons heen trekt. Gelukkig zijn we, als we enkele bijzondere soorten als de roodborsttapuit, het paapje, de rietgors en bijvoorbeeld een watersnip voorbij zien komen. Een grote zilverreiger trekt ook langs en plotseling worden we weer geconfronteerd met de gaaientrek die lang niet ieder jaar zo massaal is als dit jaar. Beloofd dat weer een strenge winter? Helemaal spannend wordt het als we plotseling laag over de dijk van de Dinkel een bruine kiekendief zien aankomen. Ook op doortrek, maar gelijk ook op jacht naar een prooi ergens op de grond. Vijf minuten later volgt er nog een! Hoeveel zullen er nog volgen vragen we ons af. Doortrekkende groepjes mezen trekken al snel weer onze aandacht. Vaak trekken mezen in kleine gemengde groepjes bestaande uit kool-, pimpel- en zwarte mezen. Leuk om te zien dat er ook nog een stuk of tien staartmezen door de struiken langs de weg aan ons voorbijtrekken.

Als de ochtend vordert en het wat warmer wordt is het wat rustiger met de trek van de kleinere vogels. Maar gelukkig komt dan de trek van de roofvogels op gang. Deze vogels proberen zo zuinig mogelijk te vliegen door optimaal gebruik te maken van de thermiek die ontstaat door het opwarmen van de aarde door de zon. Buizerds zijn daar meesters in. Zo goed zelfs, dat deltavliegers vaak bij hen de kunst komen afkijken. We hebben geluk vandaag. Rond het middaguur komen hoog in de blauwe lucht in een thermiekbel ruim twintig buizerds over ons heen getrokken. We kunnen het niet helemaal goed zien, maar we hebben de indruk dat er ook een of twee wespendieven meeliften met de groep. Iets later trekt er ook nog een visarend solo voorbij. Deze dag kan niet meer stuk!

Vlucht spreeuwen

De vogeltrek

Het fenomeen vogeltrek heeft mij van jongs af aan al geïntrigeerd. Je moet je eens verplaatsen in de vogel en nagaan wat je zoal moet doormaken als je twee keer per jaar de grote trek moet maken van je winterverblijf naar een geschikte plek met voldoende voedselaanbod, om je voort te planten. Een oord dat vaak op vele duizenden kilometers afstand ligt! Of nog gekker: je kruipt ergens op een toendra in het verre Siberië uit een ei en moet dan na een paar weken al de lange reis naar een warme plek ergens in Afrika aanvaarden via een route die je nog nooit eerder gevlogen hebt. Je moet daarbij helemaal vertrouwen op de in je eigen kleine koppie ingebouwde tomtom.

Haast niet te bevatten hoe dit allemaal mogelijk is. Wat is dit toch schitterend geregeld in de vogelwereld. Is het niet wonderbaarlijk allemaal?

De meeste trekvogels vliegen na afloop van de nestperiode naar het zuiden. Ze kunnen daarbij afstanden afleggen van enkele honderden tot vele duizenden kilometers. Deze verplaatsing, die plaatsvindt na de voortplanting noemt men wel de “wegtrek”. Trekvogels verlaten de streken waar ze zich hebben voortgeplant hoofdzakelijk omdat de weersomstandigheden verslechteren of omdat er niet voldoende voedsel meer voorhanden is.

Een trekvogel die een bepaalde streek passeert, wordt een “doortrekker” genoemd. Als hij zich daar in het koude seizoen vestigt, wordt hij een “overwinteraar”. Het grootste deel van deze trekkers zet na afloop van de winter weer koers naar het noorden. Ze trekken naar de gebieden waar ze zich hebben voortgeplant of waar ze zijn geboren. Deze beweging wordt de “terugtrek” genoemd. Tijdens onze zondagse trekellingen houden we ons hoofdzakelijk bezig met het in kaart brengen van de doortrekkers.

De trek in het najaar is veel spectaculairder dan die in het voorjaar. De belangrijkste reden daarvoor is dat het aantal reizigers in het najaar veel groter is. Het aantal Europese vogels dat in Afrika overwintert wordt geschat op vijf miljard, verdeeld over zo’n tweehonderd soorten. Bij de volwassenen voegt zich een enorm contingent jonge vogels, dat in de lente en zomer geboren is en dat de eerste weken van het prille bestaan overleefd heeft. Enkele maanden later bij de terugtrek in het voorjaar ziet de situatie er heel anders uit. Veel vogels ontbreken op het appèl voor de voorjaars trek. Uitputting, honger, ongelukken, predatie en natuurlijk de jacht door mensen, hebben in de tussentijd een zeer hoge tol geëist. Bovendien heb ik de indruk dat een flink aantal vogels niet wil wachten op soortgenoten en het liefst zo snel mogelijk de beste plek wil veroveren in het broedgebied.

De eerste vluchtbewegingen na het broedseizoen zijn al vanaf eind juli waar te nemen, terwijl de laatste verplaatsingen van enige omvang zich aan het einde van november afspelen. Tussen half augustus en half november zijn de trekvogels bijzonder actief. De voorjaars trek vindt grotendeels plaats in de maanden april en mei.

De meeste gegevens die tot nu toe bekend zijn over de vogeltrek zijn in de loop der jaren verzameld door het uitlezen van ringgegevens. Over de hele wereld zijn bijna dagelijks vogelaars bezig om vogels te vangen om ze vervolgens te voorzien van een ring om hun poot weer los te laten. Intussen zijn zo veel gegevens over de individuele vogel vastgelegd. Kenmerken als geslacht, leeftijd, vleugellengte, gewicht, borstvetgehalte en dergelijke worden minutieus onderzocht en genoteerd. Al deze gegevens worden samen met de datum, het tijdstip en de plek van de vangst doorgegeven aan een cen-

traal register waarin alle gegevens van de in Nederland gevangen vogels geregistreerd worden. Zodra een vogel gevangen wordt die reeds voorzien is van een ring, wordt dit ook gemeld aan het register. Men kan zo zien waar de vogel voordien geringd is en men probeert vervolgens de route in beeld te krijgen waarlangs de vogel mogelijk getrokken is. Mocht u ooit een dode vogel aantreffen die voorzien is van een ring, neem dan contact op met een van de leden van de vogelwerkgroep, zodat wij er voor kunnen zorgen dat de ringgegevens en de plek waar de vogel gevonden is, doorgegeven worden. Tegenwoordig maakt men steeds meer gebruik van zendertjes en chips die in een vogel geïmplanteerd worden om de exacte trekroutes in beeld te brengen. De verzamelde gegevens worden hoofdzakelijk gebruikt om internationaal de trekvogels te helpen door beschermingsmaatregelen te treffen op de pleisterplaatsen onderweg en in de overwinteringsgebieden.

Al een flink aantal jaren gaat een aantal leden van de werkgroep een weekend naar het Lauwersmeergebied om daar een erkend vogelringer te assisteren bij zijn werkzaamheden. Voor velen van ons is dit het jaarlijkse hoogtepunt op vogelgebied. We krijgen dan vele, vaak bijzondere soorten, vogels daadwerkelijk in handen. Een hele bijzondere ervaring

Vogels ringen in Lauwersoog

steeds weer, vooral ook als je je realiseert dat de gevangen vogel zojuist de grote oversteek over de Noordzee en de Waddenzee vanuit Scandinavië heeft volbracht. Naast de redelijk bekende soorten als kool-, pimpel- en staartmees, merel, heggemus, winterkoning en roodborst, is het best spannend om eens een oever- of waterpieper, of een baardman, een ijsvogel, een sneeuwgorz, een goudhaan of een sperwer in handen te hebben. Soorten die we tijdens onze uitstapjes al meerdere keren mochten ringen.

Zomergast in Ootmarsum

We mogen ons in Ootmarsum gelukkig prijzen met een aanzienlijke kolonie gierzwaluwen die jaarlijks vanuit het zuiden van Afrika naar onze binnenstad komt om hier te nestelen en hun jongen groot te brengen. Rond 30 april arriveren deze trekvogels. Ze zoeken hun vertrouwde nestgelegenheden

weer op die meestal in holtes in oude gebouwen gemaakt zijn. Enkele locaties waar de gierzwaluw zeker nestelt zijn het Educatorium, de Nederlands hervormde kerk en een aantal particuliere panden aan de Schiltstraat en de Westwal.

Het vrouwtje legt in mei of juni meestal twee tot drie eieren, die in 18-19 dagen door beide oudervogels om de beurt worden uitgebroed. De jongen ontwikkelen zich langzaam, en afhankelijk van het weer en de hoeveelheid kleine insecten kan het 40-50 dagen duren voor ze volgroeid zijn. De ouders geven de jongen het voedsel in de vorm van (braak-)ballen. Per keer kunnen deze ballen wel tot 1.500 kleine vliegjes bevatten.

Begin augustus kunnen we 's avonds boven de stad al zien dat de gierzwaluwen zich luid roepend in grote groepen verzamelen, waarna ze na een paar dagen al weer wegtrekken naar hun winterkwartier in zuidelijk Afrika. Per saldo verblijven ze dus maar drie maanden hier om zich voort te planten onder de voor hen meest gunstige omstandigheden. Daarna trekken ze samen met hun jongen weer weg. Omdat het voor de gierzwaluwen steeds moeilijker wordt een geschikte nestplek te vinden is de vogelwerkgroep de laatste tijd actief bezig om speciale gierzwaluwnestkasten te plaatsen. Waar mogelijk wordt in overleg met de eigenaren bij nieuwbouwprojecten in de binnenstad nestgelegenheid gecreëerd. Dit wordt nu al gerealiseerd bij het nieuwe gezondheidscentrum en het nieuwe museum van Ton Schulten.

Wij willen u overigens graag adviseren over het plaatsen van een gierzwaluwkast of het aanleggen van een geschikte plek in een gebouw voor een nest voor deze wel zeer bijzondere trekvogel. Mocht u nog op de hoogte zijn van een locatie waar de gierzwaluw genesteld heeft, wilt u dan contact opnemen met een van de leden van de Vogelwerkgroep van de heemkunde?

Bent u geïnteresseerd in de vogeltrek, dan is het boek "De grote trek" van Guilhem Lesaffre een aanrader. Dit boek, uitgegeven door National Geographic is zeer toegankelijk en voorzien van vele schitterende foto's. (ISBN 90-8537-024-8)

Erik van Ommen heeft een prachtig boek geschreven met als titel "De zwaluwen van Singraven" (ISBN-13 978 90 5011 232 1). Hierin beschrijft hij de trek van de boerenzwaluwen uit het koetshuis van het Singraven in combinatie met de negen maanden durende safari naar Afrika die mr. W.F.J. Laan, de laatste bewoner van het landgoed Singraven, in 1922 samen met zijn chauffeur Harry van Mol maakte. Erik is naast een uitstekend natuurkenner en schrijver ook een begenadigd natuurtekenaar. Het boek is dan ook voorzien van meer dan 300 olieverfschilderijen, tekeningen, etsen en aquarellen van dieren en landschappen. Bovendien is er een CD met een hoorspel in het boek opgenomen.

Op internet kan ik u de sites www.trektellen.nl en www.waarnemingen.nl aanbevelen als u gegevens over de vogeltrek wilt opzoeken. Ook onze waarnemingen worden op deze sites opgenomen.

De schutterij

Door de kruistochten in de 12^e en 13^e eeuw kwamen de West-Europeanen in contact met nieuwe kennis (o.a. het Arabische tientallig getallensysteem kwam in plaats van de Romeinse cijfers), nieuwe technieken (o.a. het halsjuk voor trekdieren en een betere ploeg) en nieuwe goederen (o.a. specerijen) en nam de hoeveelheid (gestolen) goud, dus geld, toe. Hierdoor groeide in heel West-Europa de handel. Handelaren gingen voor de veiligheid bij elkaar wonen, waardoor nieuwe steden ontstonden en door de verbeterde landbouwwerktuigen nam de productie van voedsel toe, waardoor de bevolking kon groeien.

Vanaf het ontstaan van de steden en dorpen ontstond de behoefte om zich te verdedigen tegen ongewenste indringers. In de stad en op het platteland waren burgers en boeren verplicht de z.g. heerban te vervullen. Daarin stond de verplichting om tijdelijke werkzaamheden te verrichten voor het algemene belang, en dus ook de plicht om mee te helpen bij de verdediging van stad en platteland.

In het begin waren in een stad de ambachtsgilden verantwoordelijk voor de veiligheid, wat onder andere blijkt uit de Ootmarsumse gildebrief van "het schroeders en scheeders gilde" uit 1333, die vernieuwd is in 1655, waarin stond dat ieder lid van dat gilde, dus iedere gildenmeester, een lans, een schild en een helm moest hebben om hiermee de stad te kunnen verdedigen¹⁶.

Akte van bevestiging door de burgemeesters van den gildebrief der schroeders en scheeders van 1333.

..... so datt wij overdragen sint mit den Schroeders ende Scherders die nu tott Oothmorszen sint woenachtich, offte hiernamaels wonende koemen moegen, datt een jegelijck die met haer Gilde ende broederschap isz, sall hebben van harnaszen tho desz Stadts behoeff evichlick daermede tho dienen een piecke een borst, eenen Iseren hoedt, unde eene hundes kovell .....

Bij het groter worden van een stad kwam er steeds meer behoefte aan beter getrainde weerbare mannen. Om dit te bereiken werden, ook op het platteland, schutterijen opgericht, die later in de grotere steden werden vervangen door een schuttersgilde. Alleen rijke inwoners van een stad konden lid worden van een dergelijk gilde, omdat ieder lid zijn eigen

¹⁶ Stichting Heemkunde Ootmarsum, Jaarboek 1994. "De gilden" blz. 40.

uitrusting moest betalen. Naast de verdediging van de stad moest de schutterij en het schuttersgilde ook helpen bij bestrijding van branden, watersnood en bij het handhaven van de orde in stad of dorp.

In de 17^e en 18^e eeuw was de gereformeerde kerk staatskerk in “De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden” wat inhield dat deze kerk de enig toegestane kerk in de Republiek was en dat alleen leden van deze kerk in aanmerking kwamen voor bestuursfuncties.

Doopsgezinden, lutheranen en joden mochten dus geen lid worden van een schuttersgilde, terwijl katholieken alleen in aanmerking kwamen voor de allerlaagste rangen in het gilde.

Dat officieren afkomstig waren uit de zeer rijke regentenfamilies blijkt wel uit een genre in de schilderkunst, dat alleen in de Republiek voorkwam, n.l. het schuttersstuk. Frans Hals uit Haarlem is er beroemd mee geworden, maar ook vele andere schilders uit die tijd hebben schuttersstukken gemaakt. Het bekendste schuttersstuk is wel het wereldberoemde schilderij “De Nachtwacht” van Rembrandt van Rijn. De officiële naam van het schilderij is trouwens: “Korporaalschap van kapitein Bannink Cocq”.

In de 18^e eeuw raakten de schutterijen en schuttersgilden in verval. De handel maakte moeilijke tijden door en er ontstond onder een groot deel van de bevolking ontevredenheid over de grote macht van stadhouder Willem V en de regentenfamilies, die samen alle financieel lucratieve banen in het bestuur en leger onder elkaar verdeelden.

De Overijsselse edelman Joan van der Capellen tot den Pol schreef in 1781 zijn beroemde pamflet “Aan het volk van Nederland”. Hierin werden deze misstanden aan de kaak gesteld en eiste hij democratische veranderingen, zoals democratisch gekozen comités van burgers en boeren, oprichting van burgervrijkorpsen of exercitiegenootschappen (als tegenwicht voor de prinsgezinde schuttersgilden) en vrijheid van drukpers.

In de hele Republiek kreeg van der Capellen bijval. Personen die het met hem eens waren noemden zich patriotten en verzetten zich tegen de invloed van stadhouder Willem V en tegen de regentenklik, die zich prinsgezinden noemden. Dit leidde op veel plaatsen tot gevechten tussen patriottische vrijkorpsen en prinsgezinde schutterijen.

In Twente en dus ook in Ootmarsum werden veel inwoners aanhanger van het patriottisme. De gehate drostendiensten waren de belangrijkste reden om dit te doen. De drost kon iedere boer twee keer per jaar verplichten om gratis diensten te verrichten voor het algemene nut, zoals bijvoorbeeld het onderhoud aan wegen.

In het jaar 1783 vroegen 58 burgers het stadsbestuur om een schutterij of burgervrijkorps op te mogen richten en om een collecte te mogen houden,

zodat iedereen zijn eigen uitrusting, een blauwe jas met zwarte broek en een geweer, totale kosten f. 14,90, kon betalen.

Het patriottische stadsbestuur gaf toestemming, dit tot groot ongenoegen van de prinsgezinde drost S. van Heiden Hompesch. Van de 1.198 Ootmarsummers werden 180 lid van het burgervrijkorps¹⁷.

Nadat Wilhelmina, de echtgenote van stadhouder prins Willem V, in 1787 door de patriotten aan de grens van Holland bij Goejanverwellesluis was aangehouden, viel haar broer koning Frederik Willem van Pruisen met een leger de Republiek binnen om hier orde op zaken te stellen. Veel patriotten moesten toen naar het buitenland vluchten o.a. naar Frankrijk en Duitsland om aan een veroordeling te ontkomen. Dit was het einde van de patriottische burgervrijkorpsen en dus ook van dat in Ootmarsum. Het Ootmarsumse vrijkorps werd door de Pruisen ontwapend en de geweren werden in beslag genomen¹⁸.

In 1795 kwamen de gevluchte patriotten samen met het Franse leger terug. Nederland werd bezet door het Franse leger, prins Willem V vluchtte naar Engeland en in heel het land danste men om de vrijheidsboom. De Bataafse Republiek werd uitgeroepen. Dit betekende het einde van “De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden”.

Nederland werd in 1798 een eenheidsstaat d.w.z., dat de zelfstandigheid van de gewesten werd opgeheven, de privileges van steden en standen werden afgeschaft en dat wetgeving en handhaving van de wetten vanaf die tijd in de heel Nederland op dezelfde wijze gebeurde. De gilden, dus ook de schuttersgilden, en de plaatselijke schutterijen in steden en op het platteland werden bij wet opgeheven.

¹⁷ Canon van Ootmarsum: “Patriottisch Bolwerk: De schutterij”.

¹⁸ Eweg, Henk, “Ootmarsum danste rond de vrijheidsboom”, Vereniging Heemkunde Ootmarsum, Jaarboek 2002, blz. 23-28

Toch bleven in veel steden en op het platteland in vooral Zuid- Nederland, waar de schutterijen een heel lange traditie hadden, deze schutterijen gewoon bestaan. Ze veranderden in folkloristische verenigingen met eigen feesten, met grote optochten en schutterskoningen, die, nadat ze, tijdens het jaarlijkse vogelschieten een houten vogel van een paal hadden afgeschoten, gekroond werden en ook nu nog gekroond worden.

Van 1806 tot 1810 was Nederland een koninkrijk onder Lodewijk Napoleon. Deze voerde in 1810 de militaire dienstplicht in. Deze plicht bleef ook in de periode 1810 -1813 bestaan toen Nederland een deel van Frankrijk was. Iedere man van 20 jaar of ouder moest zich laten inschrijven. Door middel van loting werd bepaald wie er dienst moest nemen in het Franse leger.

De schutterij na 1813

In 1813 was Nederland weer zelfstandig geworden. In 1815 werden België en Nederland samen één land en er kwam daarom ook weer een nieuwe grondwet. Hierin werd ondermeer bepaald dat er schutterijen moesten worden ingesteld, die in tijd van oorlog het landleger konden versterken. De loting voor militaire dienstplicht vond op dezelfde wijze plaats als in de Franse tijd. Alle mannelijke Nederlanders tussen 25 en 34 jaar kwamen in aanmerking voor de dienstdoende en rustende schutterij en er werd, zoals al is gezegd, geloot wie er in dienst moest. Bij oorlogsdreiging werden beide schutterijen samengevoegd.

Dit is één keer gebeurd n.l. in 1830 toen de Belgen in opstand kwamen om zich los te maken van Nederland. Dit leidde in heel Nederland en dus ook in Noordoost-Twente tot oproer onder de katholieke schutters. Deze wilden niet vechten tegen de katholieke Belgen en ze hadden, als gevolg van hun de eeuwen lange onderdrukking door de protestanten, helemaal geen vertrouwen in hun meest protestante officieren.

Eén van de leiders van dit Twentse oproer was de **Ootmarsumse horlogemaker Albert Heupink**. Voor zijn aandeel in het oproer en wegens desertie werd hij voor de arrondissementsrechtbank in Almelo bij verstek tot **de dood door de strop** veroordeeld. Hij wist echter aan voltrekking van deze straf te ontkomen door naar Lingen in Duitsland te vluchten¹⁹.

In 1901 zijn deze schutterijen opgeheven. De verdediging van ons land gebeurde vanaf dat jaartal door de landweer, het Nederlandse leger, dat tot 1997 bestond uit dienstplichtigen en beroepssoldaten, terwijl de binnenlandse veiligheid een taak werd van de politie.

---

¹⁹ Kokhuis, G.H., *De geschiedenis van Twente*, blz. 137

Schuttersfeesten in Ootmarsum

Regelmatig duiken ze nog op, de berichten over schuttersfeesten in steden en dorpen in onze omgeving. Berichten over het verloop van het schieten op een houten namaakvogel, wie er schutterskoning werd en wie door de nieuwe koning als koningin werd gekozen. Vrolijke berichten in het algemeen over deze folklore met veel muziek, huldigungen, optochten en feestelijkheden.

Helaas ook wel eens een bericht in mineur, zoals in 2009 uit Tubbergen, alwaar, door een ontplofend geweer, een jong meisje ernstig gewond raakte.

In de tweede helft van vorige eeuw waren ook onze plaatselijke “Schutters”, leden van de Schuttersvereniging “Odemarus”, geregeld in het nieuws. Helaas moeten we zeggen “waren”, want al een flink aantal jaren heeft Ootmarsum geen actieve schuttersvereniging meer.

In dit artikel willen we terugkijken naar de eens zo roemruchte vereniging, waarin tal van plaatsgenoten hun vermaak vonden, zorgden voor leven in de brouwerij en glorievolle momenten meemaakten.

Dat het fenomeen “Schuttersfeesten” niet zomaar uit de lucht kwam vallen kunt u lezen in een, ook in dit Jaarboek opgenomen, historisch overzicht met de titel “De schutterij”. In dat artikel wordt teruggekeken naar haar oorsprong in de middeleeuwen en kunnen we haar wel en wee volgen tot rond 1900. Uiteraard is daarin aandacht voor de bijzondere rol die de Ootmarsumse horlogemaker Albert Heupink hierin speelde.

De nieuwe schutterij

Hoe nuttig en belangrijk de schutterijen verschillende eeuwen geleden ook waren, het moge duidelijk zijn dat de schutterijen waarover dit artikel gaat,

Hendrik Avères schiet op de “vogel”.

behoren tot de folklore en vooral bedoeld zijn als breed volksvermaak. Een volksvermaak dat, zoals reeds vermeld, op tal van plaatsen, zowel in Nederland als in Duitsland, nog steeds springlevend is.

Voor de Ootmarsumse Schuttersvereniging “Odemarus” viel in begin jaren zeventig van de vorige eeuw het doek maar talrijke, vaak niet meer zo jonge inwoners van onze stad, herinneren zich nog de dikwijls spectaculaire gebeurtenissen vóór, tijdens en ná de spannende schietwedstrijden. Een aantal stadgenoten beleefde ook de glorie van hun leven om, als ze, tijdens de schietwedstrijden de houten vogel wisten af te schieten, gekroond te worden tot “SCHUTTERSKONING” en dan, samen met de door hen gekozen koningin en een volledige hofhouding, een feestelijke rijtoer door de stad te maken. Hierbij enthousiast toegejuicht door de talrijk uitgelopen bevolking en natuurlijk altijd voorafgegaan door onze harmonie en vaak andere, op bezoek zijnde muziekkorpsen.

Schutterskoning Guus Brons maakt in de landauer een rondrit door de stad

Hoe het begon

We gaan terug in de tijd, naar de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Ootmarsum was een rustig provinciestadje met natuurlijk de jaarlijkse evenementen als vlöggel'n, palmpasenopectocht, koale karmis e.d. maar met

nog niet de vele activiteiten die we nu als toeristisch aantrekkelijke “Kunststad” min of meer wekelijks ervaren.

Geen wonder dat er inwoners waren die wat meer leven in de brouwerij op prijs stelden en bereid waren zich daar ook voor in te spannen. De ontspanning en ook de gezelligheid die schuttersactiviteiten in de omgeving, met name in de Duitse grensplaatsen, uitstraalden, waren aanleiding voor o.a. dokter C. Barenbrug, G. Smellink, H. Avéres en anderen om zich in te zetten voor een plaatselijke schuttersvereniging. Dat het heel wat voeten in aarde had om dit ambitieuze plan in concrete daden om te zetten hoeft geen betoog maar, in 1955 kon Ootmarsum dan toch getuige zijn van haar eerste echte schuttersfeesten.

De schutterij van Ootmarsum in de optocht voorafgaand aan het koningsschieten op het schuttersfeest.

Het waren meteen schuttersfeesten met alles er op en er aan zoals dat ook elders gebruikelijk was. Een regionale krant van maandag 29 augustus 1955 besteedde alle aandacht aan dit nieuwe plaatselijke gebeuren en schetste een helder beeld van de gang van zaken op deze spannende, maar o zo feestelijke zondag in onze stad.

Schuttersfeest in Ootmarsum

Begunstigd door fraai zomerweer beleefde Ootmarsum gisteren (zondag 28 aug. 1955) het eerste schuttersfeest.

Tegen half twee verzamelden zich de schuttersverenigingen van Noord-Deurningen, Losser, Lage en Neuenhaus, met de pijperkorpsen uit deze grensplaatsen, op verschillende plaatsen in de stad waar de nog maar pas opgerichte vereniging “Odemarus” haar eerste schuttersfeest ging beleven. Min of meer tegelijkertijd werden de Keizer en de Keizerin van Twente door de plaatselijke commandant per open landauer opgehaald bij café “De Rozenstruik”.

Voorafgegaan door de harmonie Caecilia had, onder enorme belangstelling van de zijde der inwoners, vervolgens een optocht plaats door de stad richting het feestterrein op de Cellenkamp.

De locoburgemeester, de heer J.H. Koopman, verwelkomde daar de diverse koningen met hun hofhoudingen en sprak daarbij uit zich als eenvoudig locoburgemeester klein te voelen in dit zo prominente gezelschap. Hij roemde de initiatiefnemers die zich wekenlang hadden ingespannen om het festijn te laten slagen. De heer H. Avéres plaatste hij op de voorgrond door hem de promotor van het feest te noemen.

Na het zingen van het Wilhelmus loste hij het ereschot waarna pastoor Schweigmann, de Keizer van Twente en de koningen uit diverse deelnemende plaatsen hem volgden. Hierna waren de leden van de schuttersvereniging “Odemarus” aan de beurt en met het 37e schot slaagde de heer G. Smellink er in de rechtervleugel af te schieten.

In de 2e ronde schoot de heer H. Beld de kop er af, de 3e ronde leverde niets op, terwijl in de 4e ronde de heer Oremus de staart en de heer H. Beld de linkervleugel voor hun rekening namen. De romp van de vogel bood onverwacht grote weerstand zodat zelfs na 600 schoten het vuren gestaakt moest worden wegens gebrek aan munitie. Besloten werd met een jachtgeweer het vuur te heropenen en met het 30e schot hiermee lukte het de heer G. Smellink deze romp naar beneden te halen. Groot enthousiasme bij vooral zijn medeschutters die hem op hun schouders naar de feesttent droegen alwaar hij talrijke felicitaties in ontvangst mocht nemen.

Hierna maakte de nieuwe, en eerste schutterskoning van Ootmarsum, genaamd Odemarus I met zijn gemalin en 2 hofdames een rijtoer door de stad. Intussen, zo bleek, hadden de “naobers” bij zijn woning in de Grotestraat in allerijl een vrolijke gevelversiering opgehangen.

Teruggekeerd in de feesttent nam Koning Odemarus I, samen met zijn gemalin, een defilé af dat werd verzorgd door diverse, van elders aanwezige schuttersverenigingen.

*De eerste schutterskoning van Ootmarsum: Gait Smellink "Odemarus I".
Vlnr.: Toon Steinmeijer & Guus Brons & Hendrik Avères & Gait Smellink &
Jan Boerrigter & munitieleverancier & Gerrit Steggink & Bennie Keupink &
Gait Borgerink (Loeksboer) & Johan Weierink*

Hierna werd, geheel in stijl, door de adjudant des konings, Wim Essink, namens zijne Majesteit Odemarus I, ten aanhore van het talrijke publiek, de Troonrede uitgesproken.

DE TROONREDE

"Ik, Koning Odemarus de Eerste, Koning bij de gratie van den houten vogel en het gloeiend lood, Koning van de stad Ootmarsum, alsmede van de randstaten Vasse, Nutter en Agelo. Koning van het Springendal en de Postelhoek. Aan alle inboorlingen die mij verantwoordelijkheid verschuldigd zijn, een zeer plechtig Saluut!"

"Op den eersten dag van mijn regeringsjaar beloof ik plechtig, ten overstaan van al mijn onderdanen, alles te zullen doen wat in mijn vermogen ligt, tot groei en bloei van mijn Koninkrijk.

Ik zal ijveren voor het vestigen van industrie in mijn Koninkrijk zodat mijn onderdanen niet zo vroeg in de ochtend het bed uit moeten om elders hun boterham te verdienen.

Ik zal vele nieuwe woningen laten bouwen zodat alle verloofde paartjes snel een eigen liefdesnestje kunnen betrekken en voor de vele oudere vrijgezellen

In de feesttent bij het schuttersfeest.

vlr: vrouw Johan Smellink (Lossen), Leida Smellink, Gait Smellink, Gerrit Steggink, Jan Steggink, Jan Groeneveld, staand Annie Borgerink, Guus Brons, mevr. Kremer, Antoon Kremer, Gerrit Borgerink, Hendrik Avéres, Bernard Keupink en Herman Steinmeijer

zal spoedig een passende vrouw gezocht worden waarna zij tesamen in aanmerking komen voor een woning in mijn koninkrijk.

Ook zal onze aloude Engels' tuin een fraaie sprookjestuin worden ten gerieve van vooral verliefde paartjes.

Ook zullen meerdere nieuwe wegen worden aangelegd. Het zal niet mogen voorkomen dat touristen onze stad niet kunnen bereiken, zoals dat nog kortgeleden het geval was door de lange duur van het opknappen van de Denekamperstraat. Ik zal desnoods helicopters inzetten om betere verbindingen tot stand te brengen.

Ik zal een grootscheepse accijnsverlaging doorvoeren op alle in mijn koninkrijk verkrijgbaar geestrijk vocht hetgeen tot gevolg zal hebben dat de borrel- en bierprijs drastisch wordt verlaagd.

Spoedig zal ik den Raad aanraden zich goed te beraden niet onberaden te werk te gaan en ik zal bevorderen dat onze aloude stadspomp in plaats van water wijn zal geven. Tevens zal ik bevorderen dat een aantal buurtschappen bij Ootmarsum komen zodat haar bewoners niet meer veroordeeld zijn uren te moeten fietsen om bij het gemeentehuis te komen.

Vervolgens zal ik de Boerendansers allerwegen krachtig aanbevelen, zelfs in het buitenland, en ik zal de gemeente opdracht geven voor hun buitenlandse reizen ruimhartig subsidies te verstrekken.

Ook zal een aanvang worden gemaakt met de aanleg van een luxe bad- en zweminrichting daar dit geen overbodige weelde is in mijn koninkrijk.

Dit alles hoop ik, met de steun van mijn gemalin, spoedig te realiseren.

Gegeven op de eerste dag van mijn regeringsjaar, 28 aug. 1955, ten mijnen paleize, de feesttent op de Cellenkamp.

Schutterskoning Hendrik Avéres "Odemarus IV" 1958

Jaar na jaar zorgden folkloristische festijnen zoals hiervoor beschreven, dikwijls in combinatie met zomerkermis, voor vertier en vermaak in onze stad. Feesten die, zoals ook in de aanhef van deze beschrijving werd vermeld, eerst plaatsvonden op de toen nog onbebouwde Cellenkamp maar die later werden gehouden in de grote wei

tegenover toen café "De Rozenstruik".

Heel serieus werd gestreden om het plaatselijk koningschap maar ook werd tussen verenigingen in de regio alle schietvaardigheid gemobiliseerd om wisselbikers te veroveren en in de hoogtijdagen van de vereniging "Odemarus" slaagde G. Smellink er zelfs in om "Keizer van Saksenland" te worden.

Nadat in 1955, zoals hiervoor beschreven, G. Smellink er in slaagde als eerste schutterskoning van Ootmarsum te worden, slaagden in de daarna volgende jaren ook H. Avéres, J. ten Bokum, G. Brons, J. Groeneveld, en A. Steinmeijer er in de eretitel "Koning Odemarus" te verwerven.

Schutterskoning Jan ten Bokum "Odemarus III" 1957

De zestiger jaren

Een vereniging in stand houden betekent het regelmatig werven van nieuwe leden en het steeds weer actueel houden van je doelstellingen. De schuttersvereniging "Odemarus" bracht dat zeker in die jaren in praktijk.

In de tijd dat J. Grotenhuis, als burgemeester van onze stad, en opperwachtmeester Gerard van de rijkspolitie meermalen werden uitgenodigd om met ereschoten de schuttersfeesten te openen komen we nieuwe namen tegen in de her en der opgespaarde krantenknipsels.

Nieuwe schuttersverenigingen uit de regio en Duitsland maken hun opwachting in Ootmarsum en de optochten om de oude schutterskoningen en hun gevolg met een passende rondrit door de stad uitgeleide te doen en vervolgens de nieuwe koning van een zegetocht door de stad te laten genieten werden met het jaar uitbundiger. Over het koningschap gesproken: B. Keupink, A. Kremer, W. Boerrigter, N. Hesselink, E. Bos en J. Boerrigter slaagden er in die jaren achtereenvolgens in deze eretitel te veroveren. Inmiddels was in 1969 een nieuw bestuur aangetreden. Het bestond uit: A. Kremer (voorzitter), J. Veelers (secretaris), N. Hesselink (penningmeester) en G. Smellink jr. (algemene zaken).

Het werken aan meer bekendheid van de vereniging, het uitbouwen van schuttersfeesten in nog meer folkloristische stijl, het meer aantrekkelijk maken van de wedstrijden voor het grote publiek en het verstevigen van de contacten met de buurtverenigingen en zeker de verenigingen in Duitsland, zette men hoog op de agenda. Tevens werd een ledenwerfactie opgezet waarbij ook dames welkom waren en er werden schietavonden gepland om de onderlinge contacten te versterken en, uiteraard, om de schietvaardigheid te verbeteren. De daad bij het woord voegend werd een uitwisseling geregeld met een zustervereniging in het Duitse Bakede, een kleine stad in de buurt van Hannover. Verschillende oud-leden denken, zo bleek tijdens meerdere contacten, met een heel goed gevoel hieraan terug.

Dit alles overziend zal ieder zich afvragen:

”WAAROM GING ONZE SCHUTTERSVERENIGING “ODEMARUS” IN RUSTE?”

Aanvankelijk, beginjaren vijftig, kon de vereniging voor haar feesten beschikken over ruime terreinen, de Cellenkamp en later de weiden tegenover café “De Rozenstruik” aan de Denekamperstraat. Het gaf mogelijkheden kermisattracties te verpachten, hetgeen voor inkomen zorgde en de ruimte was zodanig dat op het punt van de veiligheid geen al te grote concessies gedaan hoefden te worden. Uiteraard moest voor eventualiteiten een WA-verzekering worden afgesloten en de premie er voor was redelijk op te brengen.

Hoe veranderde dit in de loop der jaren. De vermelde locaties werden volgebouwd en alternatieven met mogelijkheden zoals voorheen waren

alleen ver buiten Ootmarsum voorhanden. Dan moest de consequentie dat dat zou leiden tot minder publieke belangstelling, dus lage pachtinkomsten, voor lief worden genomen. Bovendien zou de feestelijke sfeer door optochten met veel muziek in de stad teniet gedaan worden.

Bovendien werden de regels ten aanzien van de veiligheid dermate verzaamd dat daaraan nog maar moeilijk voldaan kon worden. De verantwoordelijkheid voor mogelijke ongelukken woog zwaar en de verzekeringspremie die daaraan gekoppeld was, drukte een zwaar stempel op de begroting.

Rijp beraad in de vereniging leidde tenslotte tot het hiervoor gemelde besluit. Dit betekende eveneens dat J. Boerrigter in 1971 als laatste koning Odemarus werd geïnstalleerd en samen met zijn vrouw een ereronde door de stad maakte.

Het was ontzettend de moeite waard!

Een opmerking die nogal eens werd uitgesproken tijdens recente gesprekjes met oud-schutters of hun naaste verwanten. Enkele gebeurtenissen die ter sprake kwamen zijn vermeldenswaard ter afsluiting.

Enige hilariteit kon bijvoorbeeld ontstaan wanneer iemand schutterskoning werd maar had verzuimd afspraken te maken met een dame om hem te vergezellen als gemaal tijdens de rijtoer door de stad en ook hofdames niet waren geregeld. Geen paniek zo viel te beluisteren want: de laconieke oplossing luidde: *“In zo'n geval hoow'n wie nig verlèg'n te zitt'n. Bie de Rooz'nstruik hadd'n ze wichter veur 't oetzeuk'n”*. Annie, Agnes en Cisca waren aldus nogal eens aan de beurt om Koninklijke functies te vervullen zo blijkt ook uit oude foto's.

Een ander voorval dat ook nog al eens ter sprake kwam, was van geheel andere orde. Een hevig onweer, gepaard gaande met storm en regen vernielde, in 1958, de grote feesttent in de wei tegenover “De Rozenstruik” totaal. Koning “Odemarus 3” was van zijn rijtoer door Ootmarsum, voorafgegaan door de harmonie “Caecilia” en pijperkorpsen, nauwelijks terug toen, rond half drie een hevige onweersbui losbarste en ieder een “veilig” onderkomen dacht te vinden in de 50 meter lange feesttent. Het bleek een misrekening van jewelste, want tengevolge van de grote wateroverlast en de sterke rukwind begaven de bevestigingskabels het en sloeg de tent volledig tegen de grond. Paniek

Krantenbericht: "Dit is de foto van de verwoeste feesttent in Ootmarsum die op zondag 20 juli ten onder ging tijdens een onweer gepaard gaande met een storm. Gelukkig liep alles zonder persoonlijke ongelukken af."

onder de vele kinderen die in de tent een goed heenkomen hadden gezocht en het was aan het doortastend optreden van de leden van zowel de Harmonie als de Schuttersvereniging te danken dat zich geen persoonlijke ongelukken voordeden.

Ben Stroot vertelde: "Oons pa har met zien'n soesafoon nog met de harmonie metloop'n deur de stad. De tènt gung plat en nergens was oons pa. Wie wadd'n em kwiet. Wie met'n all'n an't trekk'n met dat zeil. Eindeluk vunn'n wie em. Hee was, toen het zeil plat gung, met de soesafoon onner 'n töäfelke goan zitt'n en har dacht: "Ze komt mie vanzölf wal ophaal'n!"

Na de goede afloop werd het feest op kleine schaal voortgezet in de zalen van "De Rozenstruik".

Na deze toch wel ingrijpende gebeurtenis volgde nog een heel aantal vrolijke schuttersfeesten en nam de geschiedenis haar loop zoals hiervoor beschreven.

Wat de toekomst ook moge zijn, wat blijft is de dikwijls beluisterde uitspraak: "**Het was ontzettend de moeite waard!**".

Bijzondere atlas voor 'een man van de wereld'.

De “N. Visscher atlas” uit de collectie Engels van Beverforde, Openluchtmuseum Ootmarsum

De verbouwing en herinrichting van de Eppinkschuur gaf het museum aanleiding verder onderzoek te doen naar de daar tentoongestelde collectie Engels van Beverforde. De collectie bevat artefacten, sieraden, geschriften en schilderijen uit de nalatenschap van drie roemruchte Ootmarsumse burgerfamilies uit de 17^e en 18^e eeuw. Het merendeel van de collectie is afkomstig van de familie van Beverforde hofmeiers te Ootmarsum, van 1612 -1809. Bij zijn dood verdeelt Anthony Vosding van Beverforde de rijke nalatenschap over zijn drie nichten, de dochters van de rentmeester van Huize Ootmarsum, Willem Hendrik Dröghoorn. Een van de nichten, Wennemara Louise, trouwt in 1835 met Hendrik Engels, gemeente-ontvanger te Ootmarsum. De kopjes ter herdenking van het 25-jarig jubileum van dit huwelijk bevinden zich in de collectie. Hendrik Engels koopt, in de daarop volgende jaren zijn schoonzussen uit en slaagt erin de nalatenschap van de ‘van Beverfordes’ weer bij elkaar te brengen. Prompt daarop vraagt hij vergunning aan om zich in het vervolg Engels van Beverforde te mogen noemen. Bij koninklijk besluit d.d. 18 maart 1832 wordt hem dit ook toegestaan.

De collectie Engels van Beverforde bevat vele originele documenten uit een bijzonder enerverende tijd in de geschiedenis van Ootmarsum: van aantekenboekjes en kwitanties van de Hofmeier, tot doorslagen van rechtszaken, Koninklijke beschikkingen en persoonlijke documenten. Eén van de vele pronkstukken uit de collectie Engels van Beverforde is de zogenaamde

‘Atlas van Nicolaas Visscher’ uitgegeven door A.F. Zürner ca. 1612 zoals de catalogus van het fonds vermeldt.

Een verzameling van 115, op het eerste oog, willekeurige landkaarten, prenten, stadsgezichten, heraldische gegevens en oorlogskaarten. De prenten zijn bijeengebracht in een lederen band en afkomstig van 17 verschillende makers. De atlas bevat geen tekst (buiten de teksten op de gravures) en heeft een handgeschreven indexen en twee afstandstabellen. Het museum heeft de volledige atlas laten digitaliseren en op een tv-scherm in de tentoonstellingsruimte wordt een aantal kaarten één voor één getoond.

De oudste kaarten in de atlas vermelden als cartograafsetser en uitgever de naam N. Visscher. Deze Nicolaes Visscher erfde in 1652 de cartografische kunsthandel van zijn vader. Nicolaes was toen al jaren werkzaam in de uitgeverij. Het huis Visscher was in de 17e eeuw een producent van atlassen en landkaarten en bevond zich in de Kalverstraat te Amsterdam. Het huis

Gravure van de stad Würzburg uit 1730 van I.B. Homann.

specialiseerde zich in het uitgeven van krijgstaferelen; afbeeldingen van belegeringen, veldslagen, de militaire situatie, de ligging der forten, schansen en linies waren in die tijd populair en actueel.

Visschers atlassen werden vaak naar wens van de kopers samengesteld, de zogenaamde Atlas Contractus. Het is duidelijk dat de Atlas in de collectie Engels van Beverforde een dergelijke Atlas Contractus is, het is echter ook duidelijk dat de Atlas **geen** uitgave is van het Huis Visscher, maar wel een uitgave in de **traditie** van het Huis Visscher. Het huis Visscher stopt namelijk in 1726 met haar activiteiten en in de atlas bevindt zich een groot aantal prenten van latere datum.

Vele van Visschers kopergravures komen dan in handen van Pieter Schenk, ook graveur en uitgever van kaarten en atlassen in Amsterdam en Leipzig. Cartografen werkten met octrooien op hun etsen (kopergravures). Peter Schenk bezat o.a. het octrooi op de prenten van Visscher en Zürner. Hij was helaas niet de enige. Een dergelijk octrooi was ook in handen van tijdgenoot en concullega Mathias Seutter uitgever en cartograaf te Augsburg.

Met dergelijke octrooien werd het recht op het gebruik van etsplaten gekocht en verkocht. Ook produceerden de cartografen aan de lopende band nieuwe gravures. Zo ontstond de mogelijkheid platen van bekende buitenlandse cartografen en collegae af te drukken in samengestelde atlassen en het octrooi van de eigen etsen te verhandelen. Naast gravures van Visscher, Schenk, Ottens²⁰ en de Witt bevat de atlas o.a. ook gravures van Homann, Seutter, Sanson en d'Allembert

De kopergravures in de atlas zijn gemaakt tussen ca. 1612 en 1746. De kopergravures worden soms van jaartallen voorzien. De jongst gedateerde gravure in de atlas vermeldt het jaartal 1746. Dat bewijst dat atlas na 1746 is gedrukt. Het is één van de afstandstabellen in de atlas, die een meer definitieve datering van de atlas mogelijk maakt. De afstandstabel is namelijk gemaakt door Tobias Conrad Lotter. Deze Tobias Lotter was een schoonzoon van Mathias Seutter. Tobias Lotter neemt, samen met zijn zwager, de uitgeverij van zijn schoonvader over. Na 1762 is Tobias Lotter de enige baas en verwijdt hij, bij alle nieuwe uitgaven, de naam Seutter van de kopergravures en vervangt deze door zijn eigen naam. Omdat de atlas vele kaarten van Seutter bevat is de druk van vóór 1762. De Atlas Contractus is dus naar alle waarschijnlijkheid gedrukt door de uitgeverij van Seutter tussen 1746 en 1762. De uitgever Seutter bezit op dat moment de octrooien van alle beeldragers (de gebruikte kopergravures) in de atlas.

---

²⁰ Zie artikel "De nieuwe weg Ootmarsum – Oldenzaal in dit Jaarboek

Anders dan tegenwoordig ging het de kopers van atlassen niet in de eerste plaats om een nauwkeurige of volledig waarheidsgetrouwe weergave van actuele geografische informatie, maar voornamelijk om het onderwerp van de afbeelding en de schoonheid van de plaat.

Een dergelijke atlas was eerder een statussymbool van de bezitter en vertelde meer over de eigenaar - zijn interesses en status als man van de wereld - dan dat het een echte weergave van de wereld was. Zo kan het zijn dat in een Atlas Contractus uit 1750 ook gravures die gemaakt zijn in 1620, opgenomen worden. De onderwerpen van de verschillende platen zijn ingegeven door de belangen van de bezitter. Dit pronkstuk bevond zich waarschijnlijk opengeslagen in de studeerkamer van de eigenaar die, naar aanleiding van de atlas, met zijn confrères de toestand in

de wereld besprak. Het Ootmarsum van de 2e helft van de 18e eeuw kende, in vergelijking tot omliggende steden en dorpen, een relatief grote academisch geschoolde bovenlaag van veelal juristen. Gezien de datering en de collectie waaruit de atlas voortkomt is Hermannus van Beverforde waarschijnlijk de opdrachtgever.

Er bevinden zich in de atlas vele platen die een verhaal vertellen of en pas-sant toeristische en geografische informatie verstrekken. Historisch onderzoek kan een schat aan informatie opleveren over het wereldbeeld van een gegoede burger in het Ootmarsum aan het einde van de 18^e eeuw. Niet alleen de atlas maar vele geschriften uit de collectie Engels van Beverforde zijn het onderzoek meer dan waard. Het openluchtmuseum zal blijven werken aan de ontsluiting van het prachtige erfgoed van de collectie Engels van Beverforde en hopelijk zal de Heemkunde Ootmarsum en omstreken ons daarbij behulpzaam zijn.

Het erve Spölman en zijn bewoners

Toen we hoorden dat de boerderij van Sleiderink aan de Spölmansweg in Oud Ootmarsum was verkocht aan de familie den Drijver, realiseerden we ons dat er een einde was gekomen aan de bewoning door een lid van de familie “Spölman”. Onwillekeurig vraag men zich dan af wat de geschiedenis is van dit erf.

In de volkstelling van 1748 in het ‘gerigt’ Ootmarsum worden onder Nutter en Oud Ootmarsum op blz. 45 genoemd: **Hendrik Spoelman**, zijn stijfzoon Hendrik en vrouw Aleit en dochter Janna.

De volgende vermelding vinden we in het overlijdensregister van **Jan Splinterink** op 11-8-1828 om 16.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 61). Hij is geboren omstreeks 1751 in Oud Ootmarsum. Hij was een zoon van Hendrik Splinterink en Aleida Lutke Veldhuis. Dit zijn ongetwijfeld de personen vermeld in bovengenoemde volkstelling.

Hij trouwde op 23-4-1780 in Ootmarsum met **Janna Klinge**. Zij is geboren omstreeks 1754 in Tilligte en overleed op 1-10-1828 om 18.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 75).

Van dit echtpaar hebben we 2 kinderen gevonden:

1. **Hendrikus Splinterink**, geboren omstreeks 1782 in Oud Ootmarsum.

Hij overleed op 12-9-1866 om 9.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 71).
Hij was getrouwd met Berendina Stommen.

2. **Jan Splinterink**, geboren omstreeks 1788 in Oud Ootmarsum.
Hij overleed op 21-2-1848 om 19.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 31).
Hij trouwde op 2-3-1815 in Ootmarsum met **Janna van Loo** (akte 5).
Zij is geboren omstreeks 1793 in Denekamp en overleed 24-3-1848 om 12.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 43). De achternaam van zowel Hendrikus als Jan staat in de huwelijksakte vermeld als **Speelman of Splinterink**.

Hieruit mogen wij afleiden dat deze familie de naam Splinterink heeft aangenomen. De naam Speelman werd gebruikt als erfnaam. In het Twents: **Spölman**.

Zij kregen samen 8 kinderen, allen geboren te Oud Ootmarsum, te weten:

1. **Gesina**, geboren op 27-4-1815 (blz. 18 geb. reg. Ootmarsum);
2. **Euphemia**, geboren op 11-8-1816 (blz. 25 geb. reg. Ootmarsum),
Overleden op 30-3-1883 Ootmarsum (akte 6);
3. **Aleida**, geboren op 2-1-1818 (blz. 2 geb. reg. Ootmarsum), Overleden op 14-10-1871 Ootmarsum (akte 37);
4. **Johanna**, geboren op 11-4-1821 (akte 37), Overleden 30-4-1846 Denekamp (Oud Ootmarsum) (akte 35);
5. Een levenloos geboren zoon op 2-9-1822 (akte 53);
6. **Geertruij**, geboren op 6-12-1823 (akte 99), Overleden 26-1-1888 (akte 14);
7. **Hendrika**, geboren op 27-11-1825 (akte 89), Overleden 9-6-1873 Tubbergen (akte 71);
8. **Suzanna**, geboren op 28-2-1828 (akte 17), Overleden 14-4-1830 (akte 32).

Helaas was er geen stamhouder geboren dus moest één van de dochters met haar echtgenoot de boerderij voortzetten. Dit werd gedaan door **Geertruij**. Zoals hierboven al vermeld werd zij geboren op 6-12-1823 om 24.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 99). Zij overleed op 64-jarige leeftijd op 26-1-1888 om 16.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 14). Zij trouwde op 24-jarige leeftijd op 30-6-1848 in Ootmarsum (akte 4) met de 33-jarige **Lambertus Sleiderink**. Hij is op 8-1-1815 om 2.00 uur geboren in Ootmarsum (blz. 3 geboorte register) als zoon van Gerrit Sleiderink en Euphemia Veldhuis. Hij overleed op 61-jarige leeftijd op 27-11-1876 om 1.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 81).

Uit dit huwelijk werden in Oud Ootmarsum 6 kinderen geboren:

1. **Euphemia Gezina**, op 5-5-1849 (akte 57), overleden op 19-10-1874 (akte 59);

[illegible]

Albertus Johannes was de aangewezen om de boerderij voort te zetten. Hij werd geboren op 21-4-1888 om 24.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 51). Hij is op 29-4-1970 in Oud Ootmarsum (akte 15) overleden. Hij trouwde op 23-4-1920 (akte 8) met **Geertruida Berendina Mollink**, geboren op 11-3-1891 om 8.00 uur in Nutter (akte 28) als dochter van Jan Hendrik Mollink en Johanna ter Horst. Zij overleed op 8-3-1961 in Almelo.

Uit dit huwelijk werden eveneens in Oud Ootmarsum geboren:

1. **Bernardus Johannes Hendrikus**, op 22-5-1921(akte 91);
2. **Gerardus Franciscus**, zie hierna.
3. **Maria Johanna Aleida**, op 13-9-1923 (akte 127);
4. **Aleida Johanna**, op 28-11-1924 (akte 143);
5. **Marinus Johannes**, op 2-4-1926 (akte 36);
6. **Johan Joseph**, op 22-3-1928 (akte 34);
7. **Franciscus Laurentius**, op 10-8-1929 (akte 118).

De oudste zoon Bernardus werd onderwijzer. Daarom nam Gerardus Franciscus de boerderij over. Hij werd geboren op 5 september 1922 om 3.00 uur in Oud Ootmarsum (akte 122). Hij overleed op 30-6-1999. Hij trouwde op 10-9-1956 met **Johanna Maria Theresia Bijen**, geboren op 27-6-1925 om 15.00 uur in Weerselo (akte 86) als dochter van Hermannus Gerardus Bijen en Maria Gezina Kamphuis. Zij overleed op 1-3-2002.

Aangezien niemand de boerderij wilde voortzetten werd deze op 14 oktober 2008 verkocht aan de familie den Drijver.

Het verhaal gaat, dat de naam van het erf “Spölman” afgeleid zou zijn van het feit dat er drie personen op dit erf zouden zijn geweest die harmonica speelden. Deze werden ook wel “speelman” genoemd en in het Twents “Spölman”. Het lijkt ons echter, gezien de afstamming, aannemelijk dat de familienaam Spoelman / “Speelman” in het Twents “Spölman”, als erfnaam in gebruik is gebleven.

Bronnen

Gemeentearchief Dinkelland.

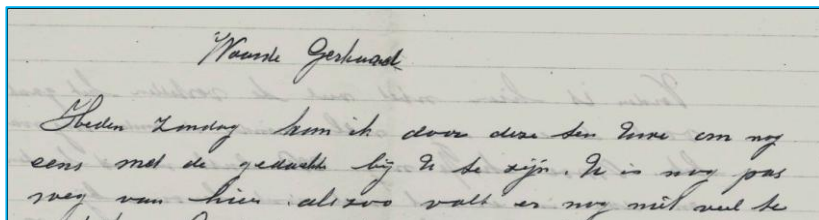

Gerhard Broekhuis

Een schoenendoos vol herinneringen

Ootmarsum in de jaren vijftig

Wanneer de postbode - donkere uniform met koperen knopen, platte pet, met een schoudertas van stevig leder en vaak een degelijk *heerenrij wiel* -, wanneer deze exponent van een ordelijke samenleving met vriendelijke groet de poststukken en brieven had bezorgd, begaf mijn grootvader zich naar de beste kamer, ontdeed zich van zijn pet en kaki-winkeltas, sloot de deur en zette zich aan tafel. Hij had een brief ontvangen en ging die lezen. Een brief was toen nog geen kattenbelletje waarin een anonieme schrijver zijn publiek ongegeneerd met 'jij' aanspreekt en het vervolgens een *gehydrateerde* huid of *varifocale* glazen en liefst allebei probeert aan te smeren. Nee, een brief was toen iets wat een zekere voornaamheid uitstraalde. Burgerlijke beschaving bijvoorbeeld en fatsoen.

Een restant van die verdwenen wereld-in-brieven heb ik onlangs teruggevonden. In een schoenendoos, zoals dat hoort bij teruggevonden brieven. Het gaat om een collectie ansichtkaarten, brieven, briefjes, tekeningen en een enkel telegram die ik kreeg in de jaren dat ik in Brabant naar school ging om daar “een fatsoenlijk vak te leren”. In dit geval de tijd tussen de nazomer van 1956 en het voorjaar van 1960. Ruim 50 jaar geleden dus. De vele familiale nieuwtjes, weetjes, roddeltjes zal ik u besparen. Maar het beeld van het vroegere Ootmarsum dat daarnaast uit vele kleine verhalen geleidelijk scherper oprijst, leek me wel interessant.

De oorlog is goed tien jaar voorbij. Het is de tijd van de wederopbouw, de invoering van de AOW en de “bestedingsbeperking”. Met dit laatste werden bezuinigingen bedoeld. Dat verwondert een beetje als je weet dat toen nog elk dubbeltje moest worden omgedraaid en hoe schraal het leven in die tijd nog was. Ik lees in verschillende brieven hoe mijn oude fiets nog weer wordt opgeknapt door Loei Johannink en dan naar Brabant zal worden gestuurd. Dit laatste gaat echter niet zomaar, want: *“Als Roesthuis nu nog bij v.d. Maas was ging dat beter. Maar nu is het een man uit Fleringen en dan moet het nog op Maandag zijn ten minste...”*. Maar een ander familielid hakt de knoop door. *“Je fiets heb ik vanavond van Johannink gehaald en wordt morgen per “Kloaske” naar O²¹ gestuurd”*. Bij een latere gelegenheid wordt mij omstandig ingepeperd waarom het hier gaat. Ik moet die fiets zelf in de trein meenemen *“maar niet vooruit sturen. Dat heeft ons vorig jaar f.6,- extra gekost dat kan toch niet.”* Als je bedenkt dat er in die jaren in Ootmarsum een huisvader was, die in een verantwoordelijke semioverheidsbaan het trotse salaris van 55 gulden per week opstreek en weinig later een gezinshulp die f. 3,50 ontving voor een dag van ruim 10 uur werken, dan komt deze uitbrander in een heel ander licht te staan. En toch was de lieve som van 289 gulden voor *“een pracht van een radiotoestel”* van Henk Asbreuk blijkbaar niet buitensporig in die tijd. Maar er heerst optimisme. Er is nieuwe energie. Op 28 februari 1957 is er een drukbezochte “Forumvergadering” bij Van der Maas. De heer Perquin

²¹ Oldenzaal

en andere kop stukken uit de middenstandswereld beantwoorden klemmende vragen over de beste dingsbeperking en vooral over de AOW die sinds een paar weken van kracht is. En een half jaar later, op 10 september, is er een goed bezochte *“vergadering geweest van de Middenstand. Over het onderwerp winkelsluiting. De meesten hebben liever zondag open, en door de week een middag sluiten. Maar ze komen er hier toch nooit klaar mee, want dat is wel eens meer behandeld.”* - Dat ging dus niet door.

De wakkere “siepelse” middenstand (“die moet je niks leren, siepelse midden stand, die moet je waarderen. Zelfs nu nog maken zij goede zaken. ze hebben altijd beste kwaliteit”, dichte meester Brookhuis, dirigent en librettist van Bene Cantate), de Ootmarsumse middenstand dus blijkt zeer vitaal en energie in die jaren. En hij niet al leen.

Er worden vijf woningen gebouwd aan de nieuwe Palthestraat en er komt een heuse huishoudschool aan de Vasserweg (“voorbij garage Doorneweerd”). Eind 1956 wordt de TET-garage aanbesteed. Het is het eerste gebouw op wat later het industriepark De Mors zal gaan heten. Ook de zagerij van Johan Steinmeijer aan de Laagsestraat verhuist enigszins in die richting, achter de salonwagen van Hannes Hofman en zijn vrouw.

Café De Grens (“Steenmeijers Naatje”) blijft waar het was. Het wordt mij allemaal gewetensvol ter kennis gebracht.

In april 1957 wordt mij uitvoerig bericht dat Theo Hulshof na een kort ziekte is overleden. Er volgt een grote uitverkoop van schoeisel, daarna wordt zijn zaak aan de Markt opgeheven. Ben Troest, Oldemeule, koopt het vrij gekomen pand, moderniseert het grondig en vestigt er zijn nieuwe schoenzaak. Zijn pand aan de Schiltstraat heeft hij overgedaan aan Bertha en Joan Bank, die er een levensmiddelenzaak beginnen. Hendrik Stroot breidt zijn winkel uit met het pand van Aan de Stegge, waar voordien Mimie a.d. St. een winkeltje had waar ze modi-

euze dameshoezen verkocht en accessoires. Antoon Heupink heeft voor zijn drogisterij een nieuw pand gebouwd in semi-Saksische stijl, evenals kort daarvoor Theo C. Budde heeft gedaan en nadien Bernard Steinmeijer. Ook “Herman Haarhuis heeft gisteren nieuw Heropent wegen verbouwing.” En oom Gerhard Bank heeft een

koelkast aangeschaft en een tweedehands volkswagen Kever. “Ze doen grote dingen!”, schrijft mijn broer. - Ootmarsum bruist.

Voor mijn grootvader echter gaat in deze jaren een tijdperk ten einde. Het moet hem hard geraakt hebben dat na duizenden jaren het paard zijn werk er op heeft zitten. Dat uitgerekend hij dat nu moet meemaken, op zijn oude dag! Het paard wordt afgedankt, de auto neemt zijn plaats in. Schijnbaar emotioneel schrijft hij mij op 30 januari 1958: “Het paard tuig en wagen is

verkocht en gaat de andere week weg, dat is allemaal gauw in zijn werk gegaan". Ja, zeg dat wel.

Begin maart 1957 bereikt mij in Brabant het volgende onhandige maar rake ooggetuigenverslag uit het verre Ootmarsum. *"Gisteren heeft Toon Moekotte een ongeluk gehad hij rijdt zoo met de Zandwagen van zijn zwager Paus Jan in de Molenstraat is de rem gebroken. hij heeft nog overgeschakelt maar door de vaart is de wisselbak hele maal in de soep gegaan toen in volle vaart tegen het huis van Schilder Wilms de hele winkel in de soep en de hoek van het huis er uit Sleiderink (de aannemer 'Klein Spöلمان' G.Br.) was later met alle magt aan het huis te stutten bij laatste oogenblik is hij er uit gesprongen."* Iemand van buiten Ootmarsum schrijft over dit voorval in een chagrijnig briefje: *"Van dat ongeluk bij Wilms heb je al wel gehoord. Jens ('Jenske' Wilms, G.Br.) schreeuwde hard genoeg dat hij met de schade zat"*. In een brief van een maand daarvoor had ie mand mij nog geschreven: *"Gisteren is getrouwd hier de dochter van schilder Wilms met Ben van de Bijl (Nijhuis Nutter, G.Br.)"*. Dat viel dus tegen elkaar weg.

Intussen brengt de Suezcrisis de wereld in beroering. Bijna terzelfder tijd, oktober 1956, valt het Sovjetleger Hongarije binnen om daar een opstand tegen het communisme te dempen en weer orde op zaken te stellen. Dit laatste krijgt hier veruit de meeste aandacht. De Russische Beer, nietwaar? Vooral vanuit de katholieke hoek wordt gretig ophef gemaakt over het lot van de kardinaal Mindszenty, die was gearresteerd en daarom zo niet als heilige dan toch zeker als martelaar met een zekere gretigheid werd geëfficheerd.

Mijn grootvader zal mij met grote regelmaat van de ontwikkelingen op de hoogte houden. *"De Toestand van Hongarije zult u zeker dagelijks wel volgen en van de Toestand in het Oosten? De Colectes voor de hulp hebben hier ruim 2000 gulden opgebracht de Kuiper berg (de huidige Wyllanderie, g.b.) is ook afgestaan voor de Vluchtelingen en ..."* Er zijn 70 vluchtelingen naar Ootmarsum gekomen. Omdat ze allen onderdak moeten hebben, wordt ook van ons een woning gevorderd, terwijl mijn vader net zo'n beetje de verkoop ervan rond had met Hendrik Groener. Daar zal dus ongetwijfeld krachtig gevloekt en verwenst zijn, want zijn liefde voor de overheden bleef altijd keurig binnen de perken, dat bleek wel uit zijn brieven.

Van meerdere kanten wordt vastgesteld dat de kermis van dat jaar een matte vertoning was. Een mevrouw schrijft: *"De kermis is hier Vrijdag erg slap geweest. Daar was ook alle reden voor. De oorlog is vooreerst wel gesust, (...) Alle avonden is hier kerk geweest en bidstonden voor Hongarije. Vandaag was er collecte (...)"*. Iemand anders bericht hetzelfde. *"De*

Kermis is weer achter de rug. Er was nog wel bezoek en ook wel kermis, toch kon men de druk merken. Ik ben in de middag een goed uur naar de markt geweest.” Weer een ander laat nog weten: “De kermis hoort gelukkig weer tot het verleden, het is wel erg rustig verlopen. Alleen die jongen van (...), die zit nog vast. Die heeft zich geslagen met een van de (agenten g.b.), en dat is hem zwaar aan gerekent. Maar dat geeft niet, dan moeten ze maar niet zo veel drinken.”

Op 7 april 1957 schrijft mijn grootvader: *“de Hongaren zijn van de Kuiperberg weer ver trokken, ook niet erg.”*

De politieke malaise noch de bestedingsbeperking van die dagen hebben blijkbaar gevolgen voor de economie. *“Het publiek heeft de laatste tijd nog al kooplust”,* schrijft mij een Ootmarsumse zakenman, *“er is geen enkel Fabriek of Leveransier die aan de vraag kan voldoen. Wat het worden wil? maar afwachten. Grondstoffen zijn er vooreerst wel, over het algemeen te kort aan personeel, daar is het hele jaar al over geklaagt.”* (14 nov. 1956).

In deze jaren schijnen de uitbreidingen, ontwikkelingen en vernieuwingen van Ootmarsum echt op gang te komen. Met enige spijt schrijft iemand hoe er *“vanaf de Almelsestraat een nieuwe straat dwars door de koepeltuin de stad binnen zal komen”,* de Parkstraat dus. Voordien is al een confectiefabriek gebouwd in de Molenstraat, daar waar voordien de hoge muren stonden met de dubbele poort die de grote koepeltuin afsloten van de buitenwereld.

Voor de doorbraak naar de Parkstraat moest het pand Groener wijken.

Het schijnt dat er ook al vage plannen waren voor het Hazelrot. Die riepen bij sommige burgers kennelijk zoveel weerstand op, dat er zich een kleine dorpskomedie afspeelde. Eerder al hadden boze tongen achter de hand gefluisterd dat de aanleg van die Parkstraat niets anders was dan een sluw opzetje van bakker Koopmans, wethouder en locoburgemeester van Ootmarsum in die jaren. Die straat was uitsluitend (door die mooie koepeltuin!) gepland opdat zodoende de mensen uit Nutter etc. rechtstreeks naar de luxe brood- en banketzaak van J. Koopmans zouden worden geleid. Hoe kon je het bedenken! En nu dus het Hazelrot. De emoties, maar ook de hilariteit bereikten een hoogtepunt toen op een mooie zondagmorgen bij het uitgaan van de kerk de stad bleek vol te hangen met een schotschrift waarop een dramatische oproep (zie bulletin).

De naam van de poëet stond er niet bij. Maar iedereen wist wie het was. De commotie had trouwens alles te maken met de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen. Op 23 maart 1958 vertelde iemand in een naïef en wat warrige brief onder andere: *“En binen kort is hier stemmen voor de nieuwe gemeenteraad. Maar ze hebben prachtig kanidaten. Onderhanden (onleesbaar) stond op de lijst Johan Tijhuis, Ben Troest. H. Sander en G. Hulsink en H. Heerink. En er word nog al wat drukte gemaakt door W. Silderhuis. Dat hoor je de volgende week wel...” Twee betrokkenen van wie ik de namen graag verzwijg voeren het politieke debat naar een voorlopig hoogtepunt en gaan op de vuist. Een verslag uit de eerste hand: “(N.N.) heeft wat tanden uit de mond en klaagt over pijn in de rug legt in bed het is gebeurd net voor de Kazerne...”*

BULLETIN

O, schone Hazelrot Wat wordt Uw lot?

Moet ge uit Siepelstad vandaan

Of is er nog hoop op Uw bestaan

Siepels wordt allen wakker

Anders is het voor de bakker

De stad ondergaat in deze jaren een aantal flinke uitbreidingen. In de strijd tegen het woningtekort worden de eerste Bogaarswoningen gebouwd. Ook mijn grootouders hebben daartoe besloten, en dat tot volle tevredenheid. Maar de nieuwe Cellenkampstraat waar aan ze nu wonen is wel uitgezet maar veel verder komt het voorlopig niet. Maar dan (21 okt. 1956) is toch het eerste enthousiaste merkbaar: *“Ze zijn ook met de Sellenkampstr aan 't bagger, eerst was er een buldoos bezig en nu is er een dreglijn aan 't werk.*

Maar deze winter komt er nog geen verharding op, want ze zijn overal bezig met nieuwe straten en wegen". Begin april 1957 is de straat is nog steeds niet klaar, het geeft wel een grote rommel.

Najaar 1956. Met de uitbreiding van het stratenplan vordert ook de aanleg van het gas net. Dit is echt iets nieuws. *"Hier ter plaatse bennen ze druk bezig met aardgasleiding leggen"*, schrijft iemand. Een ander is gedetailleerder: *"Verder zijn ze hier heel druk met de pijpleiding voor het aardgas, dat gaat door heel Ootmarsum, heel flink en Vlug. 'S Avonds is alles weer in orde op straat de leiding zijn plastic de eerste in Nederland."* Iedereen lijkt enthousiast te zijn: *"in Dec. Zullen we allemaal gas hebben."* En trots: *"Er zijn ook nog al wat aanvragen uit de gemeente Denekamp, maar dan (moet) er nog wel onderhandeld worden"*. O zo! – Maar in februari is het dan eindelijk zover. *"Het aard gas is ook aangesloten, bij tante Marie brandt het al. Volgende week zullen wij het wel krijgen."* Maar men blijft waaks: *"Het geeft wel meer hitte dan bussen gas maar of het goedkoper is moet je eerst zien,"* – Het heeft er niets mee van doen maar in diezelfde envelop ontving ik ook dit merkwaardige berichtje. *"Heden middag is Broer Zuilekom ook van zijn eerste grote reis terug gekomen hij was niet gegroeid juist het tegendeel, hij had doorlopend gewerkt op 42 graden, hij blijft maar eenige (tijd) thuis en was weer aan gemonsterd op Amerika, dus Kerstmis niet thuis."*

Nieuwe r.-k. pastorie in 1958

Een vaste rubriek in haast alle briefpost zijn de verhuizingen naar een nieuwe woning: Sieg ten Brink en Willy Hesselink gaan naar de Cellenkampstraat die dan nog steeds niet is afgewerkt. Ben Keupink en Henny Hesselink trouwen en betrekken hun nieuwe huis aan de Parkstraat. Ook de nieuwe Wortelboerstraat schijnt erg in trek. Niet alleen Gait Buijvoets, ook de families Horsthuis, Koopmans en Budde heb-

ben er gebouwd. Gerard Brandehof bouwt huis en zaak in de Molenstraat *"en gaat er deze week in met zijn huis houden"* (Rozenkransmaand '56). De parochiale clergé betreft een nieuw en riant onder komen aan het Kerkplein – om er maar enkelen te noemen. Alleen bij Herman Buijvoets' nieuwe

onderkomen zit het niet mee. Hij heeft het grotendeels zelf getimmerd, maar de tijd begint te dringen. Al een week voor de bruiloft schijnt Dinie, zijn bruid, hem te heb ben gewaarschuwd: “Als je nu niet opschiet dan ga ik weg.” Waarop Herman het enig juiste antwoord gaf: “Dan mö’j zölf mer trouwen.”

Er wordt druk gebouwd, gehuwd en verhuisd in deze jaren. Maar er wordt ook geleden en gestorven. Nauwgezet word ik van verschillende zijden op de hoogte gehouden. Bijvoorbeeld dat “juffrouw” Smellink (de oude mevrouw Smellink, g.b.) van de stoel is gevallen tegen de kachel en kokend water over zich heen heeft gekregen. Of van een stervend familielid in Goor dat door mijn vader en oom wordt bezocht, samen op één brommer! Weer een ander schrijft hoe een vrouw met vreselijke reumatische pijnen is opgenomen. *“En geld genoeg”,* voegt de schrijver er harteloos aan toe. Het kan natuurlijk veel erger. *“Op kamer 36 ligt Antoon van der Maas (...) is er nu erg aan toe. De dokter heeft (...) gezegd dat er hulp van boven moet komen.”*

Kupers Hanna van het Springendal sterft en Jans-oom Veltman. De weduwes Essink en Veldboer-Weierink overlijden. En ook een aantal markante stadsfiguren: Hofstee’s Gerrad, Antoon Bökkers (Teunke van de Möll), Kolln-Jan (Weustink) en Bruggink-Jantje uit de Molenstraat. Eén van mijn zusjes schrijft mij enigszins geschrokken dat ze die dag geen school had. *“Enger hard ik wou eens wat vragen vertellen ik heb gehoord dat oom Reinders P Dood was is de vader van mijn juf op school. En daarom hebben wij vrij wij hebben wel naar school moeten, maar zuster had geen tijd gehad daarom heb ik vrij. En ik heb met de slee in het Engels tuin geweest.”* De vader van mijn juf, Frans Reinders van het Schilt dus. Het schijnt inderdaad flink raak te zijn geweest in Ootmarsum. In het Oldenzaalse ziekenhuis, schrijft mij een toenmalige patiënt, liggen *“doorlopend ± 10 personen, ook enkele die er slecht aan toe waren n.l. (.....) en de Wed. Voshaar en nog wat van de lichtere klasse”*. Wat waren dat voor patiënten, deze laatsten, minder ernstig?

Uit een brief van 18 februari ’57: *“De vorige week is Mijnheer v/d Meer gestorven en Begraven nu ligt dat mooie Buiten goed leeg. Cor Schulten was er voor Huishoude en chaffeur maar hij vertelde mij dat de zoons hem ontslag gegeven hadden Een zoon woont in Den Haag, een in Itallie en een (in) Zuid Amerika (...) zo u ziet is alles maar tijdelijk.”* Soms gaat het hard. *“Met de lijkwagen is het de laatste dagen nog al bezet vorige week de oude Florijn van de Kuiperberg uit Denekamp halen (...) zaterdag is hij begraven Maandag de Dikke Veltman vandaag Juffrouw van Benthem Bommel Hanna van ’t zieken huis (waarschijnlijk zusters Franciscanessen)*

en morgen vroeg een kindje uit Mander, dat verdronken is in die grote Kolk bij de Watermolen dat is zeer jammer en verdrietig”, schrijft J.J.L. Bank, exploitant van voornoemde koets.

Begravenis rector Scholten

In januari '59 sterft onverwachts rector Scholten van het klooster. Na een kappers-bezoek, voegt de brieveschrijver er veelzeggend aan toe.

In maart 1957 zijn alle brieven vervuld van turbulentie en dood. *“Hier gaat het leven zoo voort. Gisteren is met veel Eerbetoon onze Koster Jansen begraven, de bond van kosteren waren allemaal vertegenwoordigd.”* Pastoor Scheepers had hem ooit een ‘trouwe dienaar in het Huis des Heeren’ genoemd. Iemand anders schrijft een aandoenlijk verslag uit de eerste hand: *“Dat onze koster dood is weet je wel, dat is heel erg jammer voor de Kerk. Hij was op het ziekenhuis in een kamer aan de Markt op gebaard. En is gistermorgen om 9 uur begraven. Het Altaar en alles in de kerk was eerste klas. Alle mis dienaars, Acolieten waren (...) Een hele stoet van kosteren in de buurt liepen voor op. Dan de draagers (...) dan de lijkwagen en daarnaast liepen de Acolieten*

met kransen en bloemen. En dan voorts de fam. Enz. enz.”

In de parochie lijken alle beroering, onrust en ellende tegelijk te komen. *“Mijnheer Pastoor en kapelaan Klooster hebben het heel druk, en dan nog Koster Jansen overleden kapelaan Ottink naar het Sanatorium Dekkerwald, en de jonge Terborg (nl. Jan, de organist) is benoemd in Raalte, een zoon van E. Tenniglo is benoemd voor Koster...”*

En alsof al deze ellende nog niet genoeg is schildert de jonge Jan Broekhuis op 14 januari de doodskest voor een non.

Nog nauwelijks een week woonde ik in Brabant of mijn grootvader vroeg in zijn allereerste brief bezorgd: *“Dan kom ik vragen krijgt u nog de Voetbal Uitslagen? Per Radio en er zijn daar toch zeker ook wel Dagbladen?”* Jazeker wel. Maar voor alle zekerheid werd het nieuws toch nog eens bevestigd in de Ootmarsumse brieven. KOSC wint met liefst 4-0 van Vasse. Tegen de avond kwamen de fans afgemat en bezweet terug van Tante Sien, werd er suggestief aan toegevoegd. Kort daarna echter werd kansloos met 2-1 verloren van het altijd weer lastige Reutum-uit. Maar gelukkig, een goeie tante die evenveel van voetbal wist als van kernfysica, schrijft mij

opgewonden en blij: *“Heb je nog van voetbal gehoord vanmiddag? Nederland Luxemburg, de eindstand was 5-2 voor Nederland. Ten minsten zoo heb ik het gehoord.”*

In Enschede wordt vriendschappelijk gespeeld tegen Schalke, maar “die beroemde Duitse speler” was er helaas niet bij. In een brief van 28 nov. 1956 wordt een knipsel uit de Twentsche Courant meegestuurd: “Met gulle gastvrijheid, vermengd met een tikkeltje eigenbelang heeft Heracles gisteren het Hongaarse gezelschap ontvangen, dat momenteel verblijf houdt in Ootmarsum om daar wat te bekomen van de emoties na de vlucht. Er waren geruchten dat zich onder de Hongaarse jongeren enkele tip-top voetballers zouden bevinden en, nietwaar, welke club zou geen versterking kunnen gebruiken van spelers uit het land van Ferenc Puskas.”

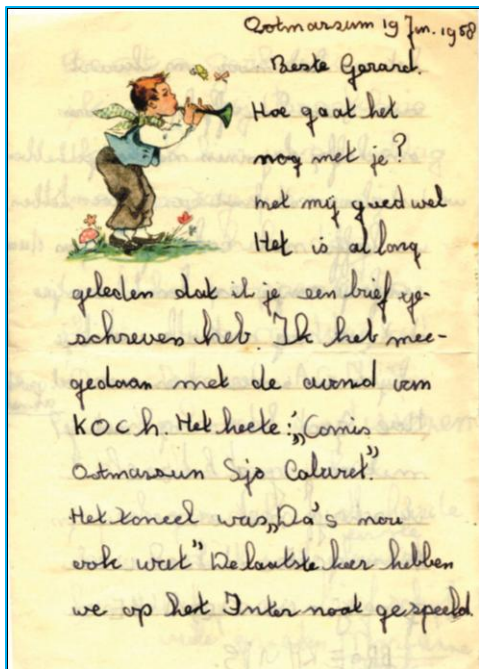
In een ongedateerde brief had een kornuit uit Ootmarsum mij de prachtige tekst gestuurd van de onverbiddelijke kraker van Freddy Quinn: Brennend heiser Wüstensand. Fern so fern das Heimatland. – Sentimenteel of niet, wij schoolmakers wierpen ons gretig op deze culturele lekkernij uit het verre Ootmarsum. We zongen het eindeloos, daar in Brabant, met luider stem, vol overgave en passie. En begeleid met alles was maar klank, geluid of lawaai wilde maken.

De cultuur in onze stad beperkte zich in de vijftiger jaren bijna uitsluitend tot films in de nieuwe Odemarusbioscoop en amateuropvoeringen. Maar haast alle verenigingen leverden dan wel hun bijdrage. De siepelstadrevu's waren helaas geschiedenis, maar wie herinnert zich niet het adembenemend acteren van Nico Rolink in het drama “Maria Goretti”, waarin hij een duivelse verleider gestalte gaf.

Toneelstuk "Maria Goretti".

Staande vlnr.: Kapelaan Kroeze, Jo Weierink, Annie Meenderink, Ben Meenderink, Lies Bekhuis en Marinus Leussink. Zittend vlnr.: Theo Wilbers en Nico Rolink,

Zoals alle drama's die langs de afgrond der wellust voeren, kon ook dit maar ternauwernood de pastorale toestemming (nihil obstat) wegdragen. Alle voorstellingen waren dan ook volledig uitverkocht. De KAJ (men gebruikte toen de Duitse benaming: Kajotters!) voerde het passiespel "Het Oor van Malchus" op, - "onder leiding van de Heer Gras en Herman Buijvoets" werd erbij vermeld. De dorst naar cultuur lijkt soms de financiële draagkracht der Ootmarsummers van die dagen te overstijgen. Mijn vader laat weten dat hij die avond (25.01.1958) "naar een uitvoering van een Hengeloosch tooneelgezelschap 'De Gildeborders' (gaat). Dat gaat uit van de Middenstandver., Bond v/h Gezin en de Vrouwengemeenschap. Dit met het oog op de

ping-pong. Eén vereniging is blijkbaar niet voldoende bij kas om dit alleen te financieren." Maar kijk, als de nood het hoogst is kan men altijd weer terugvallen op de voetbal, op KOSC. Een jonge betrokkene schrijft: "Ik heb meegedaan met de avond van KOCH. Het heete: comis Ootmarsum Sjo Cabaret. Het toneel was 'Da's nou ook wat'." (januari 1958)

Diezelfde week schreef een laaiende kunstliefhebster over ditzelfde "CO'S cabaret": "Die jongen van Velthuis uit Agelo is een ster gewoonweg. 'k Zou niet weten dat ik ooit zoo'n goede speler heb gezien, en dan zijn zang! Hij speelde in alles mee en steeds iets anders."

Maar wie herinnert zich nog hoe in theater Odemarus de donkerrode gordijnen plechtig opengingen onder de smeltende klanken van Mantovani's 'Charmaine' en de lichten langs de wanden langzaam doofden? De kleine sfeer volle zaal verzonk in duister. In de comfortabele fauteuils gaven we ons over aan de humor, sensatie, angst of romantiek. Alles voorbereid en opgedist door Johnny Sanders en Herman Haarhuis, de Ootmarsumse duivelskunstenaar van die dagen. Onveranderd enthousiaste, dweperige commentaren lees ik over groots, meeslepende en ontroerende filmdrama's die ik had gemist zoals *Wenn die Alpen rosen blüh'n*, *Rose Marie*, *Grün ist die Heide* en *The prince student* met Mario Lanza, zoals *De Tien Geboden* en *De Mantel*. Maar ook schrijft iemand mij een verrassende uitleg van het filmdrama *Rear window* van Hitchcock. Ja zeker, met Odemarus gaat het uitstekend. Eigenaar Gerard Hulsink heeft voor de

~ Cabaretgroep ~
1959

Komisch Ootmarsums Show Cabaret: "Daar zijn we weer".

Standaard vlnr.: Nettie Meijer, Johan Hesselink, Herman Dissel, Ria de Jong, Gustaaf Klaas, Joke Sanders, Ben Morshuis, Ben Stroot, Ben Velthuis, Frans Tenniglo, Gerard Engbers (vaag), Annie Klaver, Jan Hesselink, Johnny Sanders, Mirjan Barenbrug en Henk Asbreuk,

Zittend: Marian Snijders, Ria Groener, Anneke Broekhuis, Elmira Luttikhuis, Riet Kamphuis en Miny Groeneveld.

25.000ste bezoeker een radiotoestel gereed en een jaarlang vrijkaartjes. Als de jeugdige maar trotse winnaars zich de volgende zondag breeduit en baldadig in de duurste fauteuils willen zetten, blijken de kaartjes helaas niet voor elke voorstelling geldig te zijn en ook niet voor de allerduurste rang. En dus werden ze flink gejeund en smakelijk uitgelachen. De pechvogels hadden te luid gejuicht. Ach, het waren ook nog maar jongetjes. Zo ging het ongeveer in dat Ootmarsum van meer dan 50 jaar geleden. Talloos kleine voorvallen en verhalen die in de officiële geschiedschrijving nooit een plaats zullen vinden, maar die wel de geschiedenis vormen van dit stille, enigszins in zichzelf gekeerde stadje. - Althans in de vele mooie brieven die ik heb gekregen.

Er is niet zo veel meer van over: die stad van toen is nu voorbij. Dit is al wat er bleef voor mij: een schoenendoos vol herinneringen.

BOER

D'r steet nen boer op 't hoge veeld
'n goastok in de voest.
Zien zoarg geet oet naor 't akkerlaand
naor 'n goarn en naor 't hoes.

Ne Gaanz'nvlocht trekt heel hoog oawer
hee zöt 't nig, steet stil te dèènk'n.
Tot dat bie 't hoes, veur 't onnerschoer
ziene vrouw hem steet te wèènk'n.

Ik wet nig of hee ginds op 't laand
ziene vrouw daor wa zöt staon.
Toch geet hee noe op 't hoes op an
'k zee em 't èèrf op gaon.

Deur de niendeur geet e de del op
en löp vedan naor veurt'n.
Langs de oale eek'n tuugkist
in doonkerbroene kleur'n.

Ze gaot an taofel, op de èèg'n stie
en zit teng'noawer meka.
Van boet'n koomp 'n ströälke zun
waor de weend spölt in de blaar.

*Tekst en tekening Chris Velthuis
Bewerking gedicht van R. Sipkes*

MONS^r DE. H. L. M. L.

Rob Meijer

Een dappere generaal sterft voor Ootmarsum

In de 16e eeuw werd de oorlog voor onze huisdeur in Ootmarsum uitgevochten. In de tijd van de Tachtigjarige Oorlog stond Nederland onder Spaans bewind. De Spaanse legers hielden Nederland bezet en er werd veel geplunderd. Prins Maurits van Oranje bracht een leger op de been en voerde strijd om onder het Spaanse juk van Hertog Alva uit te komen.

De legers van Prins Maurits trokken door het hele land en verschil-

lende steden werden achtereenvolgens ingenomen en bevrijd. Een belangrijke slag leverden de legers van Maurits in 1592 toen Steenwijk, Coevorden en Ootmarsum werden bevrijd. Een herdenkingspenning bewijst hoe belangrijk deze slag was. De kanonskogels, ingemetseld in de zuidmuur van de r.-k. kerk en pand Silderhuis aan de Grotestraat, getuigen hier wellicht nog van. Voordat Ootmarsum ingenomen kon worden leverden de Staatse en Spaanse troepen een hevige strijd. De Spaanse troepen bestonden uit 2000 ruiters en 4000 infanteristen die onder leiding stonden van Mendoza, een veldheer van hertog Alva uit het Spaanse Baskenland.

Een belangrijke generaal der Artillerie in het leger van Prins Maurits was Charles de Levin, Heer van Famars. Hij was een belangrijk generaal en goed staatsman. Hij heeft Ootmarsum in 1592 bevrijd, maar moest er wel het leven bij laten. Hij werd doodgeschoten in de slag om Ootmarsum.

In de geschiedschrijving wordt hij als volgt beschreven :

Charles de Levin was lid van het bondgenootschap der edelen, en bekleedde onder dezen een eersten rang. Hij was Heer van Famars of Fama (hij werd vaak kortweg 'Fama' genoemd), Florimont en Lousart. Hij was een van de 13 afgevaardigden van het Verbond der Edelen, dat in 1566 de landvoogdes te Brussel het beroemde smeekschrift aanbood. Na verbanning door Alva

Charles de Levin, Heer van Farma

bleef hij een trouw aanhanger van Willem van Oranje, voor wie hij zowel diplomatieke diensten verrichtte, als ook legeraanvoerder was, terwijl zijn broer de Spaanse zijde bleef volgen. In 1580 werd hij benoemd tot generaal van de cavalerie van het Staatse leger. Na de verovering van Mechelen in 1580 benoemd tot gouverneur van die stad. In 1585 moest hij de stad aan Parma overgeven. Kort daarop door prins Maurits benoemd tot generaal van de artillerie. In 1588 werd hij aangesteld als gouverneur van Heusden. Na zeer vele gevaren te hebben doorstaan, en velen aan zijne zijden te hebben zien sneuvelen, werd hij in 1592 voor Ootmarsum doodgeschoten. Dit werd hogelijk beklagd, vooral door prins Maurits, die hem onder zijn voornaamste legerhoofden telde, en van oordeel was, dat weinigen hem gelijk waren, in 't bestier van 't geschut. Kundigheid en moed, in de persoon van Levin een eenheid, verwierven hem de liefde van de vorst en alle burgers, en deden de vijand voor hem beven zo lang hij leefde en zich verblijden over zijn dood. Hij liet twee zonen na en is begraven in de

Grote kerk van Heusden.

Herdenkingspenning van de veldslag uit 1592

Het zou zeker bijzonder interessant zijn te weten wáár het bewuste gevecht, waarbij generaal Charles de Levin, Heer van Fama is gesneuveld, heeft plaatsgevonden bij Ootmarsum. Het

moet een geweldige slag zijn geweest, er waren

immers alleen al van Spaanse zijde 6.000 soldaten bij betrokken. De Staatse troepen kwamen vanuit de richting van Coevorden dus is de voet van de Kuiperberg geen onwaarschijnlijke locatie.

Zou het onder aan de Kuiperberg kunnen zijn geweest en is daarmee het doel van het jarenlange goed onderhouden monumentje aldaar verklaard ?

Vaststaat in ieder geval, dat Charles de Levin een belangrijke rol heeft gespeeld in het succes van Prins Maurits, waardoor er later een einde kwam aan de Spaanse overheersing en de Vrede van Münster tot stand kwam in 1648. Misschien zouden we zonder de Oranjes en de dappere generaal nu wel Spaans spreken en was Juan Carlos onze koning.....

Een tastbare herinnering in Ootmarsum aan deze dappere generaal Charles de Levin, Heer van Fama, die hier zijn leven liet, zou zeker op zijn plaats zijn.....

Rooms-katholieke kerk op historische plaats?

Vorige winter bij het doorspitten van de archeologische collectie van Henk Kouijzer²² liet hij mij een zakje met wat scherven en verbrand bot zien. Dit had meteen mijn aandacht, niet alleen vanwege de combinatie van scherven en verbrand bot, maar meer nog omdat hij dit vlak voor de r.-k. kerk in Ootmarsum had gevonden. Hij deed de vondsten in 1991 toen er een leidingsleuf werd gegraven dwars voor de torenzijde van de kerk. Hierbij werd ook nog de fundering van de gesloopte toren aangetroffen. De vondsten werden aangetroffen iets ten noordwesten van de toren.

Henk Fwieg en Ben Kleissen bij de opgravingen bij de r.-k. kerk in 1991.

De scherven en het verbrande bot kwamen uit een donkere verkleuring die nog deels in de wand van de leidingsleuf zichtbaar was. Dit grondspoor was waarschijnlijk een kuiltje dat ooit is gegraven en is dichtgegooid. Het lag op ongeveer 80 cm onder het maaiveld.

---

²² Amateur-archeoloog

De scherven bestonden uit vrij harde baksels met granietgruis. Op twee randfragmenten is er een versiering van nagelindrukjes op de rand. Dit soort versiering komt vooral voor in de ijzertijd (ca. 800 v. Chr. tot aan het begin van onze jaartelling), of met een mindere waarschijnlijkheid, in de Romeinse tijd (tot circa 400 n. Chr.) Het verbrande bot, dat ik door een fysisch-anthropoloog heb laten bekijken, is zonder twijfel menselijk bot. We hebben het dan over crematieresten. Die moeten dan in een urn zijn begraven, waarvan we dus nog wat scherven hebben.

Blootgelegde fundering van de oude toren tijdens de herinrichting van het Kerkplein in 1991.

De verbrande botresten werden bijeengeraapt en in een urn begraven. Hier omheen werd een greppel gegraven en met de uitgegraven grond werd over de begraven urn een heuveltje gemaakt. Dergelijke graven lagen in een groep bijeen en worden urnenvelden genoemd. In de midden- en late ijzertijd en de Romeinse tijd komen ook graven zonder urnen voor maar dan ligt er lang niet altijd een greppel rond de grafkuil. In de regel komen dergelijke begravingen nooit solitair voor maar juist in grafvelden met meerdere begravingen, variërend van een tiental tot meer dan honderd.

Gezien de versiering op de randscherven is de kans groot dat het gaat om scherven van een urn uit de ijzertijd. Vanaf de late bronstijd tot in de Romeinse tijd werden doden op een brandstapel verbrand. Ook in de eerste helft van de vroege middeleeuwen kwamen naast lijkbegraveningen ook nog crematiegraven voor. Hoewel in de vroege middeleeuwen ook steeds vaker lijkbegraveningen voorkwamen was het uiteindelijk Karel de Grote die op straffe des doods het lijkverbranden verbood.

De kerk staat dus in een heel oud grafveld. Is dit toeval? Vermoedelijk niet. Na de verovering van de Saksische gebieden in de 8^e eeuw door de Frankische koningen Pepijn de derde en Karel de Grote kwamen in het voetspoor van de Franken ook de missionarissen om de bevolking te bekeren tot het Christendom. In onze streken waren dat onder andere Plechelmus en Marcellinus. De laatste zou rond 760 de eerste kerk in Ootmarsum hebben gebouwd. Kapellen en kerken werden vaak gesticht op plaatsen die voor de Friezen en Saksen heilig waren of waarvoor men een groot ontzag had. Het kon dan gaan om heilige eiken of bossen, bronnen en open plaatsen in het bos, maar ook om begraafplaatsen van voorouders. Om een duidelijk signaal van de superioriteit van de ware god te laten zien werden de eerste kerkjes en kapellen vaak op dergelijke plekken gesticht. Dit is vaak aangetoond bij opgravingen in en rond de oudste kerken in Nederland en andere delen van Europa. Zo lijkt het nu ook in Ootmarsum te zijn gegaan. Hoewel het grafveld waarschijnlijk al vele honderden jaren oud was, kan dit grafveld voor de 8^e eeuwse bevolking toch nog als een voorouderlijke begraafplaats een belangrijke betekenis hebben gehad. Misschien waren er nog grafheuveltjes en greppels zichtbaar. Marcellinus zal de plek heel bewust hebben geselecteerd om er een kerkje op te richten. Rond de kerk ontstond nadien een christelijke begraafplaats, omdat de doden van de grote parochie Ootmarsum rond en in de kerk begraven moesten worden.

Wat we nog moeten weten is de exacte datering van het grafveld. Hoewel wij vooralsnog maar even een datering in de ijzertijd als meest waarschijnlijke aannemen, is het niet uit te sluiten dat het grafveld uit de Romeinse tijd of misschien nog wel uit de eeuwen daarna stamt. Verbrand bot kan gedateerd worden. Daarvoor zijn zogenaamde koolstof-14 dateringen voor nodig. Enkele kleine monsters van het verbrande bot kunnen geanalyseerd worden. Als dat een betrouwbare datering oplevert kan daarmee een leuk stuk aan de Ootmarsumse geschiedenis worden toegevoegd.

Henk Eweg

Een mysterieus hoekhuis

Op het eerste gezicht lijkt de hoek van de Markt-Schiltstraat een gewone onopvallende hoek. Staan wij echter aan de overkant voor stadscafé “In de Guldene Crone”, dan zie je, dat aan de linkerkant van de gevel iets ontbreekt. De Bentheimer-zandstenen krulversiering boven aan de gevel wordt niet gestut door een gemetselde staander, maar hangt als het ware in de lucht. Kennelijk is de gehele voorgevel en pui versmald.

De vraag waarom en wanneer dit is gebeurd, nodigde uit tot verder onderzoek naar de geschiedenis van dit pand gelegen met de voorzijde aan de Markt (nr.3) en met de zijgevel aan de Schiltstraat (nr.2).

Bouwgeschiedenis

Korte bouwgeschiedenis voor 1829

Vanwege haar centrale ligging in de stad was het huis zeker een waardevol bezit.

G. Nijhuis veronderstelt in zijn boek over Georg Willem Amelung, commies van de convoeien en licenten in Ootmarsum, dat omstreeks 1781 het huis door Amelung gekocht zou zijn van bakker Jannes, (bakker Jannes Woesten of Weustink). Wellicht werd het naar hem - 't Bakkershuis - genoemd. Amelung zou het huis verbouwd hebben, waarna de moeder van de stadssecetaris Penninck met haar dochter er zouden gaan wonen.

Voormalig rentmeester Dröghorn schreef op 19-7-1786 over het ‘fraai’ optimmeren van “het Bakkershuys”; mogelijk zijn toen de krulversieringen aangebracht.

De bouw van 1829 tot heden

Op de eerste kadasterkaart van 1829 (sectie A nr. 653) is het een vrij groot pand ter grootte van 370 m², met mogelijk een put in het achterhuis. Het huis had toen behalve een woonbestemming, ook de functie van winkel en

koopmanshuis. Het naastliggende pand rechts aan de voorzijde, dat vroeger wellicht door een gang ervan gescheiden werd, was in gebruik als winkelpakhuis (kadaster sectie A nr. 654, oppervlakte 163 m²) en werd wellicht eerder gebruikt als paardenstal en koetshuis. Dit pand komt in dit onderzoek verder niet meer aan de orde. **Een zeer interessante oude foto van de Schiltstraat toont het huis omstreeks 1903.**

Het huisnummer is dan 134. De rooilijn loopt schuin toe naar de hoek bij de Markt. Ook is zichtbaar de achterkant van het rechter gevelornament. Opvallend is ook het raam aan de achterzijde, dat uitziert op de Schiltstraat.

Tussen het naast liggende huis in genoemde straat en het pand liep een smal gangetje, dat toegang gaf tot een binnenplaatsje met in de achtergevel een huisdeur. Op de betreffende foto is een bouwvakker op een steiger bezig met werkzaamheden aan de zijmuur aan de Schiltstraat. Hieruit mag afgeleid worden dat de foto op een doordeweekse dag is genomen. De man en de vrouw in beste kledij met beugeltasje, exposeren uitdrukkelijk op de voorgrond en is wellicht een echtpaar uit de Schiltstraat. De stoep bestaat uit veldkeijtes terwijl een open goot als afvoer dient voor regenwater en drek. Een lantaarn op de hoek van Markt en Kerkplein verlichtte spaarzaam deze hoek. De foto zal in de zomer genomen zijn, omdat bij de hoek met de Markt nog enig gebladerte van de bomen voor het huis te zien is.

Ook in het begin van de vorige eeuw is een andere foto genomen aan de voorkant, de Marktzijde. Voor het huis van Essink aan de Markt staat een menigte mensen op zijn 'paasbest' gekleed en deels nog in klederdracht, te kijken naar het einde van het vloggen op de Markt. In het bovenlicht van de winkel deur in het portiek is de naam Gebr. Essink nog te lezen. De voorgevel heeft twee ramen beneden en boven. Merkwaardig op de foto is de plaats van het portiek. Dit ligt op de hoekgrens van het huis, pal onder het ornament en feitelijk direct grenzend aan het naastliggende pakhuis. Via deze portiekdeur kon men weer via een deur links er naast, direct in de winkel komen. Voor het huis staan de twee linden nog in wintertooi.

Bouwtekening

Een tekening van een bouwkundige uit 1914 geeft de oude bestaande toestand weer met aan de voorzijde de eerder genoemde twee ramen en de situatie, zoals deze zou moeten worden. In de voorgevel een klein portiek met een winkeldeur in het midden en twee etalageramen aan weerszijden van de winkeldeur. De deur in de zijgevel in de Schiltstraat geeft samen met de deur in de achtergevel toegang tot het huis in genoemde straat. Op de betreffende tekening lijkt het naastliggende pakhuis met het huis min of meer een geheel te vormen. Binnen vormde een oude buitenmuur nog de scheiding tussen de huizen.

ALTIJD JUNI 1914

De conclusie is, dat het huis in de periode van de boven beschreven foto en de bouwtekening “bestaande toestand 1914”, ingrijpend verbouwd is. De tekening is voorzien van de handtekening van burgemeester Hora Siccama en gedateerd op 13 juni 1914. Jaren later op 13 juni 1922 werd er door burgemeester Hora Siccama een vergunning aan H.G.H. Essink afgegeven een winkelpui te mogen bouwen aan het pand aan de Markt (kadastraal sectie A no. 2203). Het is niet duidelijk wat er in de periode 1914 en 1922 precies gebeurd is.

Rooilijn veranderd

De aanleiding tot een volgende ingreep was de toename van het gemotoriseerde vervoer en ander vervoer. De TET-autobus reed door de Grotestraat en de smalle Schiltstraat en moest om de Marktstraat in te rijden een moeilijke draai nemen. Ook het bomentransportbedrijf van Kamphuis en andere grote wagens hadden moeite met deze hoek.

De gemeenteraad besliste eind jaren veertig, dat er aan deze onveilige situatie een einde diende te komen. In 1948 werd door de architecten J.J. Jans en W.H. Morsink in opdracht van W.J.H. Essink een bestektekening gemaakt van de gewijzigde toestand, nadat de bouwvallige zijgevel in de Schiltstraat vervangen zou zijn door een geheel nieuwe muurgevel. De rooilijn moest bovendien 80 cm naar achteren opschuiven, waardoor de straat breder zou worden. Eind veertiger jaren werd door aannemer B. Geerdink dit karwei geklaard. De gehele muur van het pand aan de Schiltstraat was gesloopt en de rooilijn vanaf de hoek met de Markt liep nu gelijk met de naastliggende percelen. De nieuwe zijgevelmuur in de Schiltstraat kreeg een deur met aan de linkerkant twee ramen en aan de rechterkant 4 ramen. Daarnaast bij de hoek met de Markt kwam een tweetal kleine etalages met een deur in het midden.

Vermeldenswaardig is het kleine ingemetselde gedenksteentje in deze muur, ontworpen door Jan Jans. Het bevat de datum 1948 en de initialen W.J.H.E. (Wilhelmus Johannes Hendricus Essink) en J.S.R. (Johanna Suzanna Rouwers). Het is niet te achterhalen waarom Jan Jans het jaartal 1625 toevoegde. Hij vermoedde wellicht dat dit het bouwjaar van het huis was.

Het gevolg van de verbouw was, dat het linker ornament aan de voorgevel nu niet meer ondersteund werd door een bakstenen kolom maar een soort uitsteeksel vormde. De gehele voorgevel was nu ook smaller geworden.

Mevr. Essink-van Stralen voor het geheel verbouwde pand. 1949

Er zijn in het pand nu twee woningen, van elkaar gescheiden door een lange gang dwars op het huis, namelijk een woonhuis Schiltstraat 2 en een winkel/woonhuis Markt nr.3 met etalage en een deur aan de Schiltstraat. In het huis bevonden zich drie haardsteden. In het gedeelte aan de Schiltstraat woonde de wed. Essink-van Stralen, met later het gezin van haar dochter Ine Olde Monnikhof-Essink. Het woongedeelte dat aansloot op de winkel aan de Markt werd bewoond door Wim Essink en zijn gezin. Toen de familie Olde Monnikhof een woonhuis bouwde op het Villapark, kwam het gehele pand ter beschikking van Wim Essink.

In 1961 wilde W.H.J. Essink zijn huis (Markt 3) verbouwen en een winkelpui maken in het perceel zijde Schiltstraat (nr.2). Het “Oversticht” vond dit plan gemaakt door architect Borghuis uit Oldenzaal onaanvaardbaar omdat indertijd (rond 1950) met geld van de gemeente aan deze gevel grote zorg was besteed. Essink wilde de bestaande spreek- en wachtkamer van een tandarts, verbouwen tot een winkel voor een kleding-reinigingsbedrijf. Oversticht wilde alleen toestemming geven als de bestaande gevel intact werd gelaten.

In de jaren zestig werd het huis vervolgens toch grondig aangepakt. De bovenverdieping werd van zolderruimte verbouwd tot een groot appartement, waar de familie W. Essink ging wonen. Op het dak werden dakpannen aangebracht. De opgang met voordeur kwam aan de Schiltstraat. De verhuurde panden aan de Markt en de Schiltstraat werden in de loop der jaren nog diverse keren intern verbouwd al naargelang de bestemming.

De bewoners en hun leven

Barend Coster

Historisch onderbouwde kennis over bewoners van het huis vóór 1829, toen de eerste kadasterkaart van Ootmarsum gemaakt werd, ontbreekt helaas en blijft bij een veronderstelling.

Op genoemde kaart uit 1829 wordt Barend Coster als eigenaar vermeld. Coster was geen Ootmarsummer, maar werd in 1803 te Almelo geboren uit het huwelijk van de fabriqueur Abraham Coster en Catharina Willink, fabriqueurder (textiel?). Barend was van beroep koopman en fabrikant. Een woning direct aan de Markt met een pakhuis ernaast was ideaal voor zijn beroepsuitoefening.

Hij trouwde 11-11-1824 met Gezina Amelia Klunder geboren in 1806. Zij kwam uit een koopmansfamilie. Coster overlijdt in 1880 te Doorn op 77-jarige leeftijd. Hij was weduwnaar nadat zijn vrouw Gezina in 1857 te Weerselo was overleden.

Lodewijk Wilmes

De naam Wilmes heeft een bekende klank in Ootmarsum. In 1501 en in latere jaren komen wij de familienaam veelvuldig tegen. Omstreeks de vijftiger jaren van de 19^e eeuw kreeg het huis als bewoner Lodewijk Wilmes, geboren in 1822, die er een kleermakerij annex winkel in vestigde. In 1850 trouwde hij met Johanna Frederika Mulder, geboren in 1829 en overleden te Ootmarsum in 1903. Lodewijk overleed in 1901.

Familie Essink

De familie Essink was al lange tijd in Ootmarsum gesetteld. Jan Willem Essink geboren in 1763, werd door zijn benoeming in 1820 de eerste burgemeester van Ootmarsum na de Franse tijd. Naast deze bestuursfunctie was hij ook koopman. Van hem stammen de nu in de stad wonende Essinks af.

In de 19^e eeuw woonde de familie in Tubbergen, waar men een winkel in kruidenierswaren en manufacturen had. Van de zeven broers begonnen er twee samen een textielzaak in Ootmarsum: Hein (Hendrikus Gerardus Hermanus geboren te Tubbergen in 1878) en Gerard (Maria Gerhardus Wilhelmus geboren te Tubbergen in 1880). De twee gebroeders Essink kochten omstreeks 1907 van de familie Wilmes het hoekhuis aan de Markt / Schiltstraat.

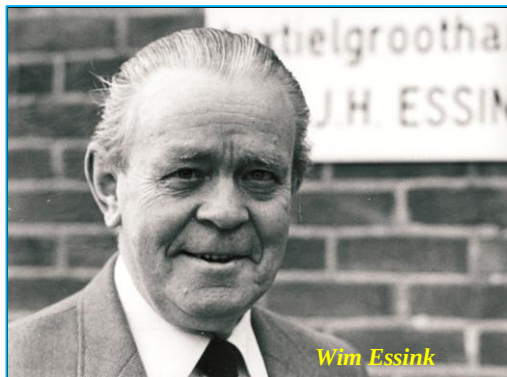
*Trouwfoto van Hein Essink en
Tine van Stralen. 1913*

Hein Essink, met zijn vrouw Tine Essink-van Stralen, zette de zaak aan de Markt voort. Twee zoons van hen: Piet (voluit Petrus Martinus Gerardus geboren te Ootmarsum in 1916) en Wim (voluit Wilhelmus Johannes Hendricus geboren te Ootmarsum in 1918) groeiden op met de zaak en hielpen hun vader in de jaren dertig mee in de winkel. Aanvankelijk bleef Piet de winkel bedienen en ging Wim met paard-en-wagen de boer op met textiel. Het paard werd 2 dagen per week gehuurd van Frons uit Nutter en 's nachts gestald in het pakhuis.

Toen broer Piet in 1944 werkzaam werd in Oldenzaal en vader Hein Essink in 1945 overleed, zette Wim samen met zijn vrouw (Annie Essink-Rouwers) de kruideniers- annex textielzaak voort. Wim Essink was bij uitstek een promotor van de Ootmarsumse folklore. Hij was actief binnen de Ootmarsumse Boerendansers, de Heemkunde en de VVV- Ootmarsum. Na beëindiging van de kruidenierszaak verhuurde hij het winkelpand aan de Markt. Uit de reeks van huurders komt vooral "Het Zuivelhuis" van de Ormet (1963) naar voren, direct gevolgd door foto de Boer (tot 2003). Het pand kreeg vanaf die tijd diverse andere bestemmingen. Eigenlijk teveel om allemaal op te noemen.

Door de splitsing van het huis in gescheiden woondelen kon het gedeelte aan de Schiltstraat apart verhuurd worden.

Nadat Wim Essink rond 1974 zijn textielhandel voortzette in de oude zuivelfabriek "Nooit Gedacht", verhuurde hij het gedeelte aan de Schiltstraat achtereenvolgens als kantoorruimte aan accountant Eshuis, daarna werd het een dependance van de Gemeente Ootmarsum en ook vond kinderdagverblijf Nijntje Pluis er enige tijd onderdak. In Schiltstraat 2a is nu de galerie van kunstenaar Maureen Knobben gevestigd.

Wim Essink

Door de unieke ligging van het pand, aan de Markt en de Schiltstraat is het een ideale plek voor een winkel of galerie. Verondersteld kan worden dat dit de komende tijd zo zal blijven. Begon ons onderzoek met het opschrift "Een mysterieus hoekhuis", aan het einde van dit verhaal gekomen, is nu een andere benaming "Huis Essink aan de Markt" beter op zijn plaats!

Bronnen

Archief Gemeente Dinkelland : Archief voormalige gemeente Ootmarsum, Burgerlijke stand en Bevolkingregisters.

Archief Gemeente Dinkelland : Kadasterboeken voormalige gemeente Ootmarsum.

Literatuur

Eweg. H.J., *Ingeschreven als burger*. Stichting Heemkunde Ootmarsum en Omstreken, Ootmarsum 2000.

Morshuis. B., e.a. *Verdwenen winkels in Ootmarsum*. Ben Morshuis Stichting, Ootmarsum. 2008.

Nijhuis. G.A.B., *Georg Willem Amelung Commies van de convooien en licenten te Ootmarsum*. Vereniging Heemkunde Ootmarsum en Omstreken, Ootmarsum 2006.

Verslagen en Mededelingen; 56° stuk. „Uit het dagboek van Joan Georg Dröghoorn te Ootmarsum 1790-1793 door W.H. Dingeldein.”. Ver. tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, Deventer 1940.

Met bijzondere dank aan Henk en Ineke Essink en Marlou Raatgerink-Essink voor mondelinge informatie en het beschikbaar stellen van foto's en tekeningen.

Henk Kamp

Brandspuit Ootmarsum museaal stuk

In de collectie van de Oudheidkamer Twente bevindt zich onder inventarisnummer 514 een brandspuit, gemerkt op het deksel GL. DAVENTRIAE 1738. Deze is afkomstig uit Ootmarsum en aangekocht van de stad Ootmarsum in 1928 en in 1992 weer aan de brandweer in Ootmarsum in bruikleen gegeven. De stad Ootmarsum was in de 18e en 19e eeuw in het bezit van een grote en een kleine brandspuit.

In het Oud-Archief Ootmarsum nr. 269a bevindt zich een stuk over de eerste brandspuit die Ootmarsum heeft aangeschaft in 1722 waarvan de tekst luidt:

Op heden dato ondergeschreven is door de Burgemeesteren en Gemeenslieden van Ootmarsum ter eene, ende Jan van Hengelaar woonagtig tot Deventer ter anderen sijden geaccordeerd ende overeengekomen dat de laatste ten dienste van de Stad Ootmarssen zal hebben te maken een onstrafbare goede brandspuit met alle sijn toebehoren van die quantiteit en qualiteit als de brandspuit is die voor Haxbergen heeft gemaakt. Sullende deselve door een wagen van Deventer worden afgeleverd en Jan van Hengelaar verplicht wesen om tot Ootmarsum deselve aldaar goed te leveren en te proberen, gevende instructie hoe deselve moet worden gebruikt, waarvoor dan deselve zal worden betaalt een summa van driehondert en dertig gl. En twee ducats voor de knecht bij

gedane goede leverantie te betalen. Des ter waren oorkonde zijn hier van twee alleensluitende gemaakt en wederzijds betekent.

Actum Ootmarssen. den 23. Julius 1722.

Deze is dus naar een voorbeeld in Haaksbergen gemaakt door Jan van Hengelaar in Deventer. Hasselt bestelt in 1742 een brandspuit bij Pieter Hengelaar in Deventer. Losser bestelt in 1779 naar het voorbeeld van een brandspuit te Hengelo ook een brandspuit in Deventer.

De stad Deventer koopt in 1690 bij de uitvinder van de slangbrandspuit, Jan van der Heyden, twee slangbrandspuiten voor 768 gulden. De heer A. Huet beschrijft één van die brandspuiten in 1894 en vervaardigt hiervan tevens een zeer uitgebreide tekening. Aan de hand hiervan kunnen we zien dat de Deventer brandspuitmakers exacte kopieën hebben gemaakt van de originele slangbrandspuiten van Jan van der Heyden. Zelfs de prijs was hetzelfde. Onze brandspuit is zo'n type Jan van der Heyden en is met zijn datering 1738 één van de oudste slangbrandspuiten van Nederland.

Waarlijk een museaal stuk.

Groep "de brandweer van weleer" in de folkloristische optocht 1936.

E. Wientjes, onbekend, onbekend, naast de spuit de gebroeders Harry Rikmanspoel en Gerard Rikmanspoel, J.A.F. Wientjes (de bakker, met pijp), Berghuis (in uniform), onbekend, onbekend, geheel rechts Bernard Moekate, links woonhuis J.B. Reuwer.

Ben Velthuis

Pröätke met Herman Bekhuis

Hij woont in “'t Buske” zo was mij uitgelegd. Een overbodige mededeling dacht ik nog, toen we

de afspraak maakten in de redactie dat met Herman een “Pröätke gemaakt zou worden voor dit Jaarboek. De aanwijzing spookte wel door mijn hoofd toen de straatnaambordjes langs het smalle weggetje, “Oldenzaalsvoetpad” bleven aangeven en ik het einde hiervan begon te naderen. Hier moet hij toch ergens wonen overwoog ik, maar, voor alle zekerheid vroeg ik een ijverig bladharkende man: “Waor vin ik hier Herman Bekhoes?”

“A’j déé deur in goat” hij wijst richting een deur zonder bel en huisnummer, “dan dèènk ik da’j em wa vindt”. Er niet helemaal gerust op, plaats ik mijn fiets tegen de muur, pak voorzichtig de klink van de aangewezen deur en dan hoor ik binnen al roepen: “Kom der mer in!”

Herman en Riet, aan tafel zittend in de keuken en genietend van hun kopje koffie, begroeten mij lachend en, als ze de hilariteit van mijn gezicht aflezen komt de vraag: “Wo’j ok 'n köpke?” Verontschuldigen voor mijn “overval” zijn overbodig, een stoel wordt aangeschoven en min of meer zonder officiële start zijn we al bezig met “Het Pröätke”.

Allereerst legt Herman uit dat de in de volksmond zo bekende naam “'t Buske” zijn herkomst dankt aan een, gedurende heel wat jaren tot flinke hoogte gegroeid groepje bomen aan de overkant van de Alleeweg. Allerlei ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog waren aanleiding voor de Diaconie van de hervormde kerk, eigenares van deze bomen, ze te laten rooien. Herman weet nog beeldend te vertellen hoe dat toen nog in zijn werk ging. Gewoon met handkracht en met een flinke bijl als enig gereedschap.

Het bleef niet bij deze ene verandering in hun directe omgeving. Het inrichten van de sportvelden voor KOSC en later het uitbreidingsplan “Vinke” en enkele uitbreidingen van de r.-k. begraafplaats hadden tot gevolg dat ook de Alleeweg drastisch werd aangepast. Van de indertijd zo ruime weg die liep langs de visvijver en het kerkhof, en een verbinding vormde tussen de Dusinksweg in Klein-Agelo en de Oldenzaalsestraat, behield maar een deel zijn oorspronkelijke vorm en afmeting. Dat laatste geldt o.a. ook voor het gedeelte pal voor de voordeur van de familie Bekhuis. Hun adres luidt daarom nog altijd: Alleeweg 1.

Het gezin Bekhuis woont, in aansluiting met meer generaties voor hen, op deze plaats waar Herman werd geboren als zesde in de rij van totaal 3 broers en 4 zussen, in het jaar 1935. Honkvast dus deze familie en dat is, zo blijkt, een eigenschap die blijkbaar hoort bij de wijkbewoners in dit stukje Ootmarsum. Want, wat er ook allemaal verandert, de familienamen van de bewoners blijven hetzelfde.

Zijn jeugd

Vertellend over “De bewaarschool”, zoals de kleuterschool toen genoemd werd, komt ter sprake dat deze stond aan de Oostwal en grensde aan “Het St. Radboud Internaat”. Op deze plaats zijn nu o.a. de bekende “Radboudzalen”, er is een kleine parkeerplaats en in een deel van het vroegere Internaat heeft Annemiek Punt nu haar glaskunstatelier.

De “bewaarschool” werd gerund door zusters van het klooster evenals de “meisjesschool” die zich wat verderop in de Kloosterstraat bevond. Het klooster “Maria ad Fontes”, het internaat, vanaf zijn prille jeugd werd dit voor Herman bekend terrein. Geen wonder, het was het werkterrein van zijn vader. Als kleine jongen al verkende hij deze omgeving als hij zijn vader op ging halen aan het einde van de werkdag. Na de bewaarschool nam de belangstelling voor de bezigheden van zijn vader toe. Dat had ook te maken met het feit dat hij zich niet erg prettig voelde op de lagere school zoals de basisschool toen heette. Het leren ging hem niet zo goed af en toentertijd was het niet gebruikelijk om, zoals dat thans wél het geval is, te onderzoeken waar de schoen wrong. Met enige zelfspot zegt Herman er zelf over: “De onderwijskrachten vonden mij heel leuk en daarom mocht ik bij verschillende van hen wel een jaartje langer blijven”. Praktisch ingesteld als hij was zocht hij vooral afleiding in werkzaamheden ná school zoals een krantenwijk en allerlei klusjes bij bedrijven; Hemolux bijvoorbeeld. Dat het ook nog wat opleverde maakte het uiteraard extra aantrekkelijk.

Veel samen met pa

Meer en meer ging hij zich bezighouden met de werkzaamheden van zijn vader. Dat die nogal wat omvatten wordt duidelijk als we bedenken dat in het klooster “Maria ad Fontes”, gebouwd in de jaren dertig van de vorige eeuw, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld, ruim 100 zusters woonden die zich, naast gezamenlijk bidden en zingen, in en om Ootmarsum verdienstelijk maakten als kleuterleidster, onderwijzeres, ziekenverzorger, hulp in de huishouding en dergelijke. Zij hadden de zorg voor de eigen bewoners en voor de 50 tot 80 kinderen die, omdat hun gezinsomstandigheden dat nodig maakten, in het internaat een goed tehuis vonden.

Het spreekt voor zich dat de dagen van pa Bekhuis en zijn broer “Bearnd” rijkelijk gevuld waren met werkzaamheden in de tuin van het klooster, “De Kloosterhof”. Voor een goed begrip is het wel nodig dat we ons deze “Kloosterhof” niet voorstellen als een luxe tuin met wandelpaden waar zusters al biddend en zingend rondwandelden. De realiteit was immers dat de zusters en kinderen van het internaat voor groenten, fruit, aardappelen e.d., afhankelijk waren van hetgeen in de eigen tuin verbouwd werd. Denk daarbij, aldus Herman, ook maar eens aan honderden weckflessen per jaar waarin groente en fruit door de zusters geconserveerd werd om ook de wintertijd door te komen.

Naast de tuinwerkzaamheden behoorden talrijke onderhoudsklussen aan de beide gebouwen, zowel binnen als buiten, en het onderhouden en renoveren van het vele aanwezige meubilair tot de taak van de “Bekhoes-kearls”. Een goed geoutilleerde werkplaats op één der ruime zolders van het klooster hadden ze hiervoor ter beschikking en.....juist dát was de plaats waar Herman als opgroeiende jongen veel tijd doorbracht en aldus de handvaardigheid opdeed die hem in zijn latere leven zo van pas kwam.

Nog pratend over de voedselvoorziening, zoals hiervoor vermeld, schiet Herman een oorlogsherinnering in gedachten.

In de Tweede Wereldoorlog

Het internaat was gevorderd door de Duitsers. Voor de aanwezige kinderen moest een ander onderkomen gezocht worden. Dat werd gevonden in scholen te Reutum en Tilligte. De zorg voor de kinderen bleef wél voor de zusters. Ook voor het eten moest vanuit het klooster gezorgd worden. Uit de voorraden, hiervoor reeds omschreven, moest wekelijks heel wat naar de verblijfplaatsen van de jeugd getransporteerd worden.

Het was een kolfje naar de hand van de toen nog lagereschoolleerling Herman want,.....voor het transport werd dikwijls gebruik gemaakt van een hondenkar, die voor dat doel geleend kon worden van één der plaatselijke kolenboeren Floot of Weustink.

Er is niet veel fantasie voor nodig om te begrijpen hoe een jongen van die leeftijd genoot om, samen met zijn vader, met een volgeladen kar, grote hond er voor, de Kuiperberg over te trekken richting Reutum. Oh, als de kar vol was moesten we het eerste stuk lopen en helpen duwen, maar dan.....bergafwaarts.....zoiets vergeet je je leven niet.

Nog nagenietend schiet Herman in een lach als hij zich herinnert hoe het ooit, bij het begin van zo'n transport, al eens fout ging in de Kloosterstraat. De inhoud van enkele flessen ingeweekte zoete kersen belandde op straat. Een traktatie voor 'n paar jongens die zich op hun knieën kruipend tegoed deden aan de her en der verspreid liggende lekkernijen.

Met zevenmijlslaarzen gaan we vervolgens verder door zijn jeugd. Natuurlijk voetbalde hij bij KOSC. Daarbij denkt hij vooral met een goed gevoel terug aan de zomerkampen met Gustaaf Klaas in Brabant.

*Juniorenelftal van KOSC op de fiets op weg van Tilburg naar Ootmarsum.
Achter vlnr.: Herman Pikkemaat, Theo Weustink, Gerard Weustink, Herman Keupink,
Jan Schulten, Jan Hesselink en Herman Bekhuis.
Voor vlnr.: onbekend, Paul Voorpostel, Johan Nijmeijer, Fons van Benthem,
Benno Reinders en Bertus Sanders*

Soms werd er gefietst naar Tilburg, geen kleinigheid voor een 12-jarig jongetje. Soms werd, niet helemaal volgens de regels, vervoer geregeld met behulp van een bereidwillige plaatselijke vrachtrijder. Het voetballen tegen Brabantse jeugdelftallen was heel speciaal. Het gaf een soort “Jong-Oranje”-gevoel. Prachtig!

Maar....soms....bij wedstrijden hier in de regio, op zaterdag, liet hij wel eens verstek gaan. Voor zijn eigen gevoel, had hij het te druk met eigen klusjes zoals bijvoorbeeld: het, uit pure liefde, repareren van gaten in het Oldenzaalsvoetpad met verbrande kolen uit de verwarmingsketel van het klooster of de verzorging van het paard van de rector van het klooster dat bij hen thuis op stal stond.

*Het juniorenelftal van KOSC klaar voor de strijd op het voetbalkamp in Tilburg.
 Voor vlnr.: (backs en keeper) Bertus Sanders, Jan Schulten en Benno Reinders.
 Midden: (middenveld) Jozef Leussink, Herman Pikkemaat en Johan Nijmeijer.
 Achter: (voorhoede) Herman Bekhuis, Johnny Sanders, Jan Quaink, Theo Weustink,
 Gustaaf Klaas (begeleider), Paul Voorpostel, Henk Weustink en Gerard Weustink*

Zoals bij zoveel jongens in die jaren volgde al snel de opkomst voor de dienstplicht en daarna, het zal niemand verwonderen, ging hij fulltime aan de slag op het hem reeds zo bekende werkterrein rond het klooster.

Overigens werd, in afwijking van hetgeen eerder gebruikelijk was, niet “het klooster” maar “de overheid” zijn werkgever. In de loop der jaren immers waren veel werkzaamheden die in het verleden uit liefde door religieuzeu gedaan werden vanuit die privésfeer overgeheveld naar het Rijk. Het had o.a. tot gevolg dat zijn werkzaamheden zich niet beperkten tot Ootmarsum maar dat ook karweien elders in de regio voor zijn rekening kwamen.

Het plaatsen van speeltoestellen in de Kloostertuin

Uitstapje met de zusters van het internaat

Desondanks bleef Herman, Siepel in hart en nieren, zich interesseren vóór, en bezighouden mét, Ootmarsumse aangelegenheden. Enerzijds voor zijn genoeg, een mens heeft nu eenmaal plezier en ontspanning nodig, anderzijds omdat hij, als ingezetene, ook wel een bijdrage wilde leveren aan zaken die de gemeenschap betreffen. Om met het laatste te beginnen.

Vlnr.: Gerard Lammerink, Gerard Peters, Herman Bekhuis en Herman Heerink

De brandweer

Vele jaren was hij ervoor beschikbaar. Op een kastje in de woonkamer herinnert een kleine trofee eraan dat hij, op het moment van de aanbieding ervan, al 40 jaar brandweerman was.

Terugkijkend staan we even stil bij de situatie in de jaren zestig. Als er ergens brand uitbrak in Ootmarsum, moest de gemeentesecretaris, dhr. H. Lohuis, als een haas naar het gemeentehuis om aldaar de sirene aan te zetten. Aldus werden de leden van de vrijwillige brandweer gealarmeerd. Soms werd de taak van de secretaris overgenomen door Gait Ekelhof van de Guldene Crone.

Gelukkig is door moderne communicatiemiddelen, opleiding en hulpmiddelen veel verbeterd, maar brand, het blijft vreselijk.

Spectaculaire branden in onze stad komen tijdens ons gesprek weer in herinnering. De brand in de binnenstad bijvoorbeeld bij Jos Stroot en bij Tel

op het Industrierrein. Bij deze laatste brand raakte brandweercollega Herman Silderhuis, door een plotselinge explosie, zwaar gewond. Vreselijke gebeurtenissen voor alle betrokkenen. Soms echter deden zich voorvallen voor die de betrekkelijkheid van alles óók weer illustreren. De brand op de Kuiperberg bij IJland bijvoorbeeld. Ernstig, zonder enige twijfel. Maar.....er verbleven in het hotel, toen de brand uitbrak, nogal wat gasten en uiteraard werd nauwkeurig nagegaan of iedereen tijdig het pand had kunnen verlaten en niets van waarde was achtergebleven. Op één der kamers boven stond op een nachtkastje een bekertje water met daarin een volledig gebit. Vanuit een zekere routine werd het meegenomen en..... wie schetst in de loop van de avond de opluchting en blijdschap van een oudere heer bij hotel Vos, de gasten waren bij verschillende hotels in de stad ondergebracht, toen hij glunderend zijn rechtmatig bezit weer in ontvangst kon nemen.

Even doorpratend in de sfeer van “Het is niet altijd kommer en kwel”, komt het blussen van een door hooibroei ontstaan brandje in één der buurtschappen aan de orde. Laat dit brandje nou ontstaan in de ochtend, nadat de avond ervoor, op het jaarlijkse brandweerfeest, menig “binnenbrandje” geblust was. Het hooibroei-brandje was snel geblust en de opgeluchte eigenaar wilde wel trakteren op een pilsje. Tot zijn niet geringe verbazing gaven alle brandweerlieden duidelijk te kennen: “Nee, astebleef gin bier, doo mear koffie met ne beschuut!”

Op de Siepemarkt

Vorig jaar besteedden we in jaarboek 2010 uitvoerig aandacht aan het 40-jarig jubileum van deze historische markten. Herman was erbij vanaf de eerste markt in 1970, actief als klompenmaker. Alhoewel hij de grondbeginselen van dit vak in zijn jeugd al had aangeleerd van zijn opa en zijn vader was het toch fijn dat hij zich de eerste jaren kon verlaten op vaklui als Smoes van het Springendal en Wolkotte uit Lattrop.

Intussen is hij zodanig met het vak vertrouwd dat hij naast de Siepemarkten en het Openluchtmuseum ook elders in actie komt als daar om gevraagd wordt en.....met veel genoegen helpt hij zijn zoon Christiaan de geheimpjes van het vak te ontdekken.

En.....een anekdote, ter afsluiting, wordt niet vergeten.....over een man uit één der buurtschappen die zulke grote voeten had dat hij nergens passende klompen kon kopen. De man kwam elk jaar een paar klompen bestellen waarvoor dan, door vader Bekhuis, een extra groot blok hout werd afgezaagd.

En altijd maar ergens mee bezig

Het gebeurde al in zijn kinderjaren. Soms had hij het te druk om op zaterdagmiddag te gaan voetballen. Het bleef zo in zijn verdere leven. Altijd

wel ergens mee bezig en vanuit de gedachte: “Je weet nooit waar je het nog voor nodig hebt”, probeerde hij er ook wat van te leren.

Het rijden op een trekker leerde hij bij buurman Aarnink en.....een melkdiploma haalde hij op de boerderij van Lutikhuis in Agelo.

Jonge boeren en boerinnen behaalden het handmelk-diploma.

Voorste rij vlnr.: Marietje Peters, Marietje Heerdink en Annie Severt.

Middelste rij: Jan Meijer, Henk Lansink, Antoon Peters, Hennie Weersink, Gerard Stevelink en Kerkhof Jonkman (directeur Zuivelfabriek).

Achterste rij: G. Tijink (voorzitter bestuur Zuivelfabriek), G. Weersink (secretaris bestuur Zuivelfabriek), Hermie Pikkemaat, Bennie olde Meule, Gerard Pikkemaat, Frans Kamphuis, Herman Bekhuis en Hennie Lutikhuis (voormelker)

Bij de Poaskearls, het kon niet missen, maakte hij met veel genoegen de gebruikelijke 4 jaar vol en in de wintertijd hield hij zich bezig met de ijsbaan op de visvijver. Hiervoor knutselde hij zelfs een goed werkende dweilmachine met warmwatervoorziening in elkaar.

Jarenlang al is hij actief voor de Stichting Litouwen waarvoor hij jaarlijks meebouwt aan de telkens weer verrassende kersttentoonstellingen.

Sprekend over kerst komt natuurlijk de midwinterhoorn ter sprake. Zowel als het gaat over het maken ervan als het blazen erop memoreert Herman de prettige samenwerking met Frans Tenniglo: “We waren niet alleen vakgenoten maar ook vrienden die dezelfde taal spraken en het ook in 1970 sámen aandurfdén een stand in te richten op de allereerste Siepelmáarkt.”

Overigens, het midwinterhoornblazen is een passie voor de hele familie. Al zijn zussen en broers verstaan die kunst.

De opsomming van liefhebberijen zoals kaarten, vooral kruisjassen en bridges, en jeu de boules bij de Ootmarsumse Pétanque Club La Montagne wordt door Herman heel relativerend, zo heb ik hem ook tijdens “het Pröätke” leren kennen, afgesloten met de opmerking: “Mear ik bin ok nog aait gek op butken!”

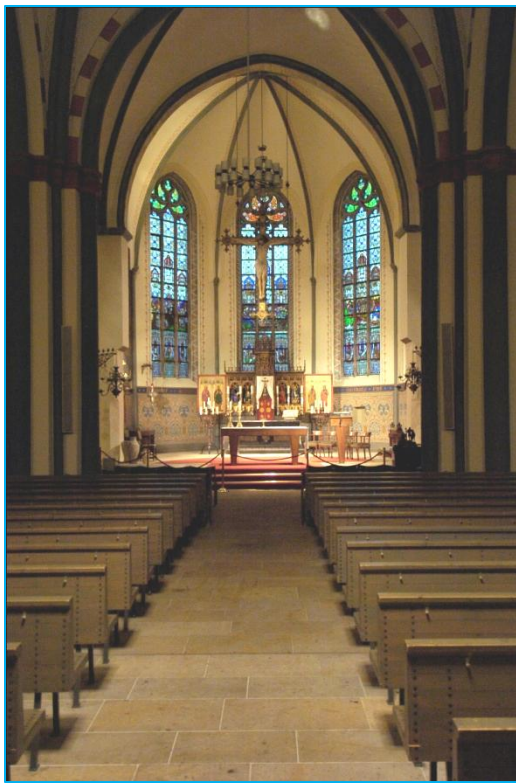
Met dank aan Eddy Tenniglo voor zijn voorbereidende werkzaamheden.

Midwinterhoornblazers Herman Bekhuis en Frans Tenniglo

Poaskearls Herman Bekhuis, Jan ten Bokum, Frans Tenniglo en Frans Velthuis

Jan Rosenhart

Spijkers met koppen

Onze Simon en Judaskerk heeft bij de kerkrestauratie in de jaren zeventig van de vorige eeuw de eikenhouten banken ingeruild voor kerkbanken naar het model van de benedictijner monnik Dom Hans van der Laan (1904-1991). De één vindt ze mooi en daarnaast zijn er vele andere meningen over schoonheid en zitcomfort. Het zijn na deze kerkrestauratie wel banken geworden met een verhaal.

Het was in de periode na het Vaticaans Concilie (1962-1965) dat er een golf van vereenvoudiging door de kerk en de kerkenbouw ging. Pater Hans van der Laan studeerde, als

monnik van de abdij van Oosterhout, architectuur in Delft en vanaf 1946 gaf hij, samen met zijn broer Nico les in "Kerkelijke architectuur". Hij wilde terug naar de grondslagen van de echte architectuur. Denk daarbij aan de Akropolis in Griekenland en het Colosseum in Rome.

Enige jaren terug komt een wat oudere toerist, vergezeld van twee zeer welgeschapen jonge dames een bezoek brengen aan onze kerk. De man staat te wijzen en te gebaren en zodoende wordt mijn nieuwsgierigheid flink geprikkeld. Op mijn vraag wat hij kan vertellen over deze kerkbanken is zijn wedervraag: "Zijn dit banken van Dom²³ van der Laan?"

Als ik dat bevestigend beantwoord is zijn conclusie: "Dan zijn ze niet goed. Dom van der Laan heeft ze ontworpen met slechts één spijker in het midden van de plank." Op mijn vraag hoe hij aan deze wetenschap komt, vertelt hij mij dat hij ruim dertig jaar voor Dom van der Laan werk heeft uitgevoerd en hij vertelt er trots bij dat deze twee nimfen in zijn gezelschap zijn kleindochters zijn. Enige jaloezie weet ik meteen te onderdrukken. In gedachte krijg ik de uitspraak van mijn oud stadgenoot, Godfried Bomans door het

²³ Dom: vaste titel van benedictijnenpriesters

duiveltje in mijn oor gefluisterd toen hij over Marlène Dietrich zei: “Ik wou dat ik één zo’n been had.”

Na nog wat gepraat over kerkbanken kreeg grootvader van zijn ‘trots’ de aanbieding om aan de overkant iets te gaan drinken.

Gesterkt door deze wetenschap, observeer ik enige jaren later een drietal heren dat onze kerk bezoekt en staat te oreren bij de kerkbanken. Met kennersblikken worden de banken bestudeerd..... De heren herkennen deze banken als typisch voor de ‘Bossche School’.

Dan begint er bij mij een belletje te rinkelen, want Dom van der Laan, de monnik uit de abdij van Oosterhout, doceerde immers van 1945 tot 1973 samen met zijn broer Nico in Den Bosch “Kerkelijke architectuur”. Hij gaf vanaf 1956 o.a. in Vaals advies en maakte ontwerpen bij de uitbreiding van de Abdij Sint Benedictusberg.

Met de huidige hulpmiddelen neem je dan al snel via www.benedictusberg.nl/vanderlaan.html een kijkje in die abdij en ziet dan dat er in de banken van de abdijskerk en in het meubilair van de refter in elke plank **twee** smeedijzeren spijkers boven elkaar zitten. Precies zoals de banken in onze kerk zijn uitgevoerd.

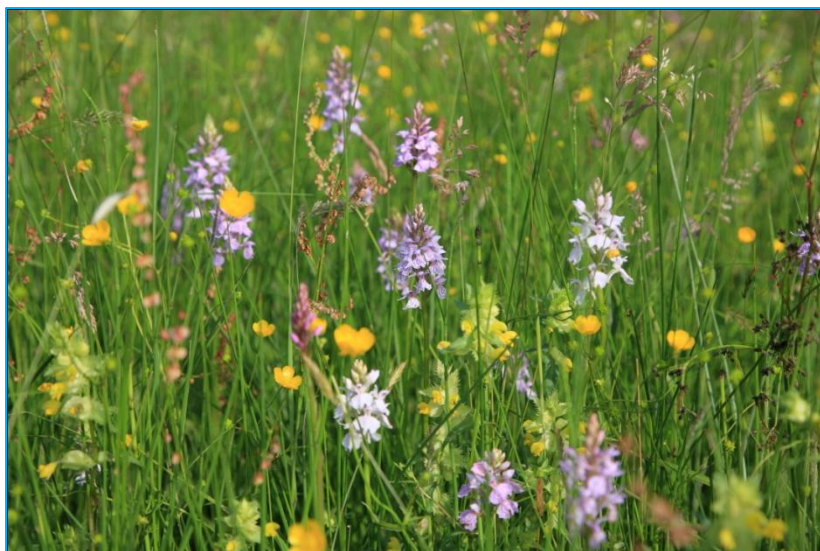
Dom van der Laan en de “Bossche School” zijn dus één en dezelfde!

Na al die spijkers is opa kennelijk de tel kwijtgeraakt ?!!

De kapel van de Abdij Sint Benedictus

Erosiedalen en bronsystemen op de flank van de stuwwal van Ootmarsum

De stuwwal, erosiedalen en de bronnen bieden niet alleen de mensen in Ootmarsum mogelijkheden tot een intense natuurbeleving, maar deze waardevolle landschapselementen zijn ook van nationaal belang.

“De natuurbeleving vergroot het respect voor al wat leeft en kan de oorsprong zijn van onze verantwoordelijkheid om de levende natuur te beschermen.” Met deze regel sloot ik mijn verhaal over de eventuele terugkomst van orchideeën, in het jaarboekje van 1994, af. De orchideeën en andere kieskeurige planten zijn nu terug, maar blijven kwetsbaar.

Stuwwal, erosiedalen en bronnen

Om enig inzicht te krijgen in het ontstaan van het Twentse landschap moeten wij teruggaan in de geschiedenis tot het tertiaire tijdperk. Twente was geheel bedekt door een zee. Ongeveer 2,6 miljoen jaar geleden is die zee opgedroogd en heeft een dikke kleilaag achtergelaten. Deze oude tertiaire

kleilaag laat geen water door. Nadien kwamen de ijstijden. In de voorlaatste ijstijd schoof een dik ijspakket vanuit het noorden over ons land, waarbij grondlagen werden opgestuwd. Zo zijn de Twentse stuwwallen ontstaan. Met het ijs kwamen ook veldkeien mee. Door de rollende verschuiving sletten en schuurden de keien over elkaar, waardoor er een keileemlaag achterbleef. Deze laat ook nauwelijks tot geen water door. In de laatste ijstijd was er geen sneeuwbedekking en door de kou ook geen begroeiing. Door zandstormen is de bodem weer wat geëgaliseerd. Tijdens de smeltperiode zijn door het wegspoelen van de ontdooide bovenste modderlaag geulen (erosiedalen), op de flanken van de stuwwal ontstaan. Wanneer het nu regent zijgt het water door de zandlagen en komt op de niet-doorlatende kleilaag. Het water loopt horizontaal over de storende laag tot deze niet-doorlaatbare laag aan de oppervlakte komt. Op deze plek sijpelt zomer en winter water uit de bodem, *dat is een “bron”*. Soms is het water ondergronds lang onderweg en kan het veel kalkzouten en mineralen opnemen. Soms is het relatief jong water. Aan de vegetatie rondom de bron is te zien of het mineraalrijk (ideaal voor dotterbloem en de brede orchis) of mineraalarm is. Meestal ligt de bron aan het begin van een erosiedal. De Kuiperberg is onderdeel van de stuwwal.

Rondom Ootmarsum hebben we verschillende erosiedalen met bronnen en bronbeekjes. In de bodem van de Kuiperberg bevindt zich ook nog oer, een ijzerlaag die ook geen water doorlaat en zich verbindt met de meststoffen, zodat deze niet beschikbaar zijn voor de begroeiing. Bij verschraling van de bodem hebben meer plantensoorten kans zich te handhaven. Dankzij verschraling, de oerlaag en het mineraalrijk water in deze bronmilieus, gedijen orchideeën en andere kieskeurige planten goed. Door één hoogstens twee keer per jaar het gebied te maaien en het maaisel af te voeren, eventueel een deel af te plaggen en door houtopslag weg te snoeien, helpen we zelf ook verzuivering van het gebied tegen te gaan. Het hele systeem waartoe de bron behoort verdient aandacht: vanaf het water-in-ziggebied tot het gebied waar het water weer uit de grond komt. Wanneer het water geen tijd heeft in de bodem te zakken, door drainage of diepe afwateringssloten, zal dat invloed hebben op de kweldruk in de brongebieden en uiteindelijk op de flora en fauna rondom de bron. Het is dus niet afdoende een klein gebied te onderhouden en te beschermen. Men versterkt de natuur door ook verbindingsszones en omgeving aandacht te geven. Het plan van de ecologische hoofdstructuur is jarenlang door onze overheid gesteund. De stuwwal, erosiedalen en bronsystemen liggen binnen deze ecologische hoofdstructuur. Het nieuwe kabinet wil stoppen met deze versterking van de natuur.

Geschiedenis van het erosiedal bij het Appellaantje en het Molenbeekdal

Na een onderzoek en advies van Bas Slatman in 1989 voor het consulent-schap Natuur en Milieu en faunabeheer Overijssel over de botanische waarden van erosiedalen, was Bas de persoon die vele vrijwilligers van de Heemkundevereniging en later stichting Natuur en Milieu Ootmarsum enthousiast maakte. Hij zette aan tot het herstellen en onderhouden van de natuur bij het Appellaantje waarbij nu ook de weide van de familie Bloemen is getrokken, het Molenbeekdal en het weilandje ten westen van Engels' Tuin. Het zijn nu schatkamers van de natuur, met vele bijzondere planten, paddenstoelen, vogels en dieren.

Het herstel en onderhoud door vrijwilligers van het dal bij het Appellaantje, was de basis voor het tot stand komen van het project:

“Terug naar de bron”

Diverse partijen: Stichting Natuur en Milieu Ootmarsum, Waterschap Regge en Dinkel, Natuurmonumenten, Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer en de provincie Overijssel hebben hun krachten gebundeld. Die samenwerking op zich is al een unieke prestatie! Vele herstelprojecten zijn de afgelopen jaren uitgevoerd en er zijn publicaties verschenen over bronnen en hun betekenis in Twente. Het project “Terug naar de Bron” wordt inmiddels getrokken door het Waterschap Regge en Dinkel. In samenspraak met de projectgroep draagt het Waterschap zorg voor de uitvoering van de herstelplannen. In 2009 is op basis van een rapport, uitgebracht door Yvon Weustink en Bas Slatman (Sylvester Buro voor Natuurontwikkeling) in opdracht van stichting Natuur en Milieu Ootmarsum, geadviseerd het

Appellaantje en het Molenbeekdal op te nemen in dit project. Daarbij is voorlopig de subsidie en de deskundigheid aanwezig om de bijzondere natuur in Ootmarsum te beschermen. Maar vooral met de huidige politiek moeten er mensen blijven die zich daadwerkelijk zorgen maken om de natuur. Met het overlijden van Bas Slatman zijn we een bevlogen ambassadeur van het Twentse landschap kwijtgeraakt....

Orchideeën in Ootmarsum

Henk Kouijzer, natuurkenner van het Twentse landschap, wist te vertellen dat er vroeger in “De Kotte” het drassige gebied bij de Paasweide en het Appellaantje in het voorjaar vele orchideeën bloeiden. Nu vinden we er weer de gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), de brede- of mei orchis (*Dactylorhiza majalis* subs. *maj.*) en de rietorchis (*Dactylorhiza m. praetermissa*). Deze soorten vallen onder de handekenskruiden.

Gevlekte orchis

Brede orchis

Vele van deze handekenskruiden zijn hybriden (bastaarden) van verschillende soorten. Doordat uiterlijke kenmerken elkaar overlappen zijn ze moeilijk van elkaar te onderscheiden. Alleen door chromosomen- en DNA onderzoek is de plant op de juiste manier te determineren. Een kruising van verschillende geslachten levert geen functioneel zaad of stuifmeel, omdat essentiële stukken van het DNA ontbreken. Dergelijke hybriden spelen geen verdere rol in de evolutie. Sommigen kunnen zich in stand houden door zaadvorming zonder bevruchting of door vegetatieve voortplanting. De truc bij de gevlekte orchis en verwanten is nu dat de hybriden(bastaarden) hun chromosomenaantal kunnen verdubbelen (4 paar chromosomen, het normale aantal is 1 paar) en op die manier vruchtbaar kunnen zijn. Als hybriden in de natuur vruchtbaar zijn kan een hybridenzwerm ontstaan; er vindt voortdurende onderlinge kruising en terugkruising met de ouders plaats. Op den duur kan zo een gecompliceerd samenstelsel van allerlei hybridentussenvormen ontstaan. Dergelijke hybridenzwermen vindt men het meest in door de mens verstoorde gebieden. Daardoor ontstaan snelle aanpassingen aan nieuwe omstandigheden.

Orchideeën leven in symbiose met schimmels. Orchideeënzaden zijn erg klein en zonder reservevoedsel. Ontkiemen kan alleen met behulp van schimmeldraden. De eerste jaren onttrekt het plantje bouwstoffen uit de grond via de schimmeldraden. Als de orchidee volwassen is met eigen bladgroen, profiteert de schimmel weer van de orchidee. Gewoonlijk parasiteren schimmels op planten bijvoorbeeld op aardappelen en andere cultuurgewassen. Blijkbaar is de orchideeënfamilie er in geslaagd deze plantenvijanden

tot hulptroepen te maken. De orchideeën in Ootmarsum zijn onze aandacht en inzet waard. Met dank aan Bas Slatman, 1965-2010.

Keizersmantel

Foto M. Hunder

De Keizersmantel (de favoriete vlinder van Bas) is even als hij, bijzonder en zeldzaam.

Omdat zijn werk erg belangrijk is geweest voor de natuur rondom Ootmarsum werd door de gemeente Dinkelland in de zomer 2010 het Bas Slatmanpad aan Bas aangeboden.

In overleg met Stichting Natuur en Milieu zal het pad vanaf het Appellaantje via het Molenbeekdal en het Los Hoes als een natuurpad door Ootmarsum gaan lopen.

Bronvermelding

Kreutz, C.A.J, en H. Dekker, De orchideeën van Nederland ecologie- verspreiding- bedreiging en beheer, 2000

Slatman, B., Botanische waarden van de erosiedalen in Ootmarsum, bedreigingen en aanbevelingen. Consulentschap Natuur, Milieu en Faunabeheer Overijssel, 1989, Zwolle

Weeda, drs. E.J., e.a., Nederlandse ecologische flora, wilde planten en hun relaties, deel 5, 1994

Weustink, Y. en B. Slatman, Het appellaantje Ootmarsum: herstel en behoud van de botanische waarden. Sylvester Buro voor natuurontwikkeling en Natuur en Milieu Ootmarsum, 2010.

Winkler Prins, Encyclopedie van het plantenrijk, 1981, deel 2

Kroniek 2010

Januari

- 4 Vrijwilligster Mieke Reinders krijgt, met Willibrordpenning, hoge kerkelijke onderscheiding.
- 5 Prins Carnaval 2010 is Arjan Krüse; Rainier Veldboer en Bart van Benthem zijn z'n adjudanten.
- 5 Ootmarsummer Jeroen Leferink ooggetuige mislukte terroristische aanslag op toestel North West Airlines.
- 8 Ton en Ank Schulten ondernemersechtpaar van het jaar 2009.
- 10 Oud-politieman Bernard Kottink (90) overleden.
- 19 Nieuwe voorzitter Openluchtmuseum Hennie Olde Loohuis ontvouwt toekomstplannen.

Februari

- 10 Start inzameling plastic afval in oranje containers.
- 11 Gemeente Dinkelland krijgt van Provincie 650.000 euro van de zgn. Essent-gelden. Hierdoor wordt realisering plannen klooster Maria Ad Fontes stuk gemakkelijker.
- 13 Gerard Lammerink neemt afscheid als brandweercommandant.
- 20 Eindelijk overeenstemming over bouw gezondheidscentrum aan de Molenstraat.
- 26 Eerste exemplaar Jaarboek 2010 van de Heemkunde uitgereikt aan pastor Johan Mulder.

Maart

- 4 Politieke aardverschuiving in gemeente Dinkelland na gemeenteraadsverkiezingen. Lokaal Dinkelland behaalt met 12 zetels absolute meerderheid; CDA nu in de oppositie.
- 5 Bezoekers Openluchtmuseum krijgen mobiele (elektronische) gids mee voor specifieke informatie bij 30 verschillende bezienswaardigheden.
- 12 Herinrichting kloostertuin kan beginnen.

April

- 1 Ben Morshuis 40 jaar voorzanger tijdens het Vlöggefn.
- 8 Gedeeltelijke afbraak voormalige Damastfabriek. Mozaïek ter herinnering aan textielarbeiders kan behouden blijven.
- 14 Akkoord Dinkelborgh met artsen Barenbrug, Buddingh en Olde Riekerink over vestiging in nieuwe gezondheidscentrum. Met ingang

van 11 juni gaan de artsen tijdelijk naar voormalig Rabopand aan de Westwal.

- 22 De Ootmarsumse Biljart Club viert haar 50-jarig jubileum met een groot biljarthevenement, waarvan de opbrengst ten goede komt aan de Stichting Kansen en Kinderen.

Mei

- 7 Koninklijke onderscheiding voor Annie Mensink-Steggink en Lucas Lohuis.

Juni

- 1 Plaatsing AED in Nutter maakt cirkel rond. Overal in Ootmarsum nu AED binnen bereik.
- 2 TCO krijgt nieuw kunstgras tenniscomplex op sportpark 'n Tooslag.
- 15 "Laatste grote klus Ton en Ank Schulten" begint dit najaar. Bouw museum, winkel, grand café en woningen.
- 24 Alle buitenwegen in Gemeente Dinkelland vanaf nu 60-kilometer-wegen, behalve doorgaande provinciale wegen.
- 28 Bas Slatman geëerd met onthulling bord "Bas Slatmanpad", bij het Appellaantje.

Juli

- 1 Koninklijke onderscheiding voor Jan Luttikhuis.

- 1 Door Henk Kouijzer gevonden scherven en verbrande botten bewijzen volgens archeoloog Hans oude Rengerink, dat de r.-k. kerk op een oud grafveld staat.
- 3 Klootschietsters van Ootmarsum winnen van Oldenzaal.
- 10 Openbaar kunst- en cultuurbezit Ootmarsum komt terug uit Weerselo; Openluchtmuseum gaat deze bezittingen exposeren.
- 13 Plotselinge wervelwinden trekken spoor van vernieling door deel van Noordoost-Twente. Een ravage op het Springendal.

Augustus

- 3 Landbouwer Schutte wil nieuw landgoed creëren op de Valkenberg. De Polbeek moet pareltje worden in de natuur.
- 11 Nostalgie festival niet alleen meer op Openluchtmuseum, maar ook in stadscentrum. Tevens gaat het evenement van 1 naar 2 dagen.
- 24 Beeld Radboud aan de Putstraat in zeer slechte staat. Restauratie dringend noodzakelijk.

September

- 15 Rechtbank wijft bezwaren van omwonenden N.-h. kerk t.a.v. plaatsing carillon van tafel. Plaatsing nu definitief. Omwonenden gaan niet in beroep

- 21 René Bosch nieuwe voorzitter Set Up '65.
- 22 Gemeente wil vertraging plan Mölnbekke voorkomen.
- 24 Kloosterplan aangepast. Twee i.p.v. vier bouwlagen op kloosterterrein aan de Oostwal. Bebouwing terrein Radboudzalen wordt eveneens aangepast. Aannemer Goossen gaat in de kloostertuin mortuarium bouwen.

Oktober

- 7 Rabobank Ootmarsum krimpt steeds verder in. Gebouw wordt verkocht aan Rabo-vastgoed dat huurders gaat zoeken. Klein gedeelte blijft Rabobank. Bank alleen 's middags nog open.
- 14 Voormalig pand Tel International wordt op initiatief van Kees Tel bedrijfsverzamelgebouw.
- 19 Twee miljoen euro voor herinrichting industrieterrein De Mors.
- 19 Laatste weekend van juni 2011 opnieuw NK wielrennen in Ootmarsum.
- 23 BAM Infratechniek blijft in Ootmarsum. Hoofdkantoor wordt fors uitgebreid.

November

- 3 Restanten boerderij, waterput en munten gevonden door RAAP en ACO/AWN bij opgravingen in de kloostertuin.

Foto Evert Ulrich

- 9 Talrijke kerstgroepen uit de hele wereld tentoongesteld bij “Kerststallen Expositie” in het klooster door Stichting Litouwen.
- 11 Directeur Jurgen Tip gaat na 10 jaar het Openluchtmuseum verlaten. Nog geen opvolger benoemd.
- 23 Groen licht gemeente voor bouw museum Ton en Ank Schulten.
- 23 Na vertrek pastor Mathew volgend voorjaar, nog maar één priester bij parochie Lumen Christi. Voorlopig geen zicht op opvolger.
- 27 Jubilarissen herenkorps Simon en Judaskerk. Ben Stroot krijgt de eremedaille voor zijn 40-jarige inzet; Fons Olde Dubbelink de erespeld vanwege zijn 50-jarige zangcarrière.
- 27 Eef Beld 50 jaar bij tabaksfabriek Heupink en Bloemen.
- 30 Groot aantal jonge beuken geplant na kaalslag door zomerstorm op het Springendal.

December

- 1 Bouw mortuarium begint nog deze week. Ook werk aan parkeerplaats begint gelijktijdig.
- 2 Brandweerman Jos Sijsma en collega-brandweerman Wim Rouwers ontvangen het insigne voor hun 30-jarig lidmaatschap van het Ootmarsumse brandweercorps. Jos Sijsma wordt t.g.v. zijn afscheid tevens Koninklijk onderscheiden.
- 3 Diverse beroemde fotografen bij opening Eastman Foto Gallery aan de Marktstraat.
- 5 Principebesluit college over aanpak Dusinksweg: tot aan de vijfsprong wordt het project uitgevoerd volgens oorspronkelijk plan, de rest van de weg wordt alleen verbreed en voorzien van fietssuggestiestrook.
- 9 Grondprijzen gemeente Dinkelland omlaag. Plan Brookhuis blijft het duurst in de gemeente.
- 13 Ontbinding “Stichting Schimmelpenninck van der Oye-fonds”: studie- en cultuurfonds te Ootmarsum
- 16 Maatregel Provincie: ‘verbijsterd’ Dinkelland onder toezicht?
- 20 Exploitanten keren café De Grens rug toe.
- 21 Gratis parkeren in heel Ootmarsum.
- 22 Ootmarsum de hele maand in wintertooi..

Bronnen

Knipselarchief Vereniging Heemkunde Ootmarsum

Bestuur en Werkgroepen

Samenstelling bestuur per 1-1-2011

Naam	Adres	Functie	Tel.
<i>Jan Raatgerink</i>	<i>Keerweer 11</i>	<i>Voorz.</i>	<i>292102</i>
<i>Ronald Grimberg</i>	<i>Wortelboerstraat 8</i>	<i>Secr.</i>	<i>294093</i>
<i>Arie Semmekrot</i>	<i>Campstede 25</i>	<i>Pen.</i>	<i>292303</i>
<i>Nettie Aarnink</i>	<i>Rossummerstraat 21</i>		<i>291215</i>
<i>Jan Bossink</i>	<i>Denekamperstraat 21</i>		<i>291992</i>
<i>Harrie Hemmer</i>	<i>Stobbenkamp 48</i>		<i>291718</i>

Overzicht werkgroepen per 1-1-2011

Naam	Coördinator	Tel.
<i>Archeologie</i>	<i>Hans Oude Rengerink</i>	<i>785052</i>
<i>Bibliotheek/Archief</i>	<i>Henk Geerdink</i>	<i>291606</i>
<i>Dialect en Folklore</i>	<i>Ben Kleissen</i>	<i>292009</i>
<i>Genealogie</i>	<i>Ben Harink</i>	<i>292026</i>
<i>Geschiedenis</i>	<i>Henk Kamp</i>	<i>0049 5941920398</i>
<i>Internet</i>	<i>Jan Raatgerink</i>	<i>292102</i>
<i>Natuurstudie</i>	<i>Nick Keupink</i>	<i>292574</i>
<i>Redactie Jaarboek</i>	<i>Marlou Raatgerink</i>	<i>292102</i>
<i>Vogelwerkgroep</i>	<i>Ben Heerink</i>	<i>291255</i>
<i>Foto- en Filmarchief</i>	<i>Jan Raatgerink</i>	<i>292102</i>

Voor meer informatie over de Vereniging Heemkunde Ootmarsum in het algemeen en de werkgroepen in het bijzonder kunt u bij bovenstaande personen terecht.

Ook vindt u ons op internet:

www.heemkunde-ootmarsum.nl

Wij danken de volgende bedrijven die de uitgave van het
Jaarboek 2011 mogelijk maakten

 Supermarkt Grimberg Albert Heijn	GIBO Groep Accountants en Adviseurs <i>Als je bedrijf je leven is</i>
VWZ notarissen almelo-denekamp-tubbergen	<i>The Wine Gallery</i>
BOUWBEDRIJF STEGGINK REUTUM ENSCHEDE Bouwers van kwaliteit	NUANZIZ mode accessoires HET ADRES VOOR EEN LEUK KADO!!! GASTHUISSTRAAT 7 - OOTMARSUM - TEL 0541-769053
Heisterkamp WIJNKOPERS	WOLTERS Schilders, glas en afwerkingsbedrijf
Johan Spenkelink TEGELS • MARMER • GRANIET • SANITAIR UW PARTNER IN KERAMIEK	GROOTHUIS OOTMARSUM schildenwerken • kitmontage • weru ramen + deuren
morsink architecten	koopman mode FAMILY FASHION